

CES
EGAB

Consejo Económico
y Social Vasco
Euskadiko Ekonomia eta Gizarte
Arazoetarako Batzordea

EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOA

MEMORIA

SOZIOEKONOMIKOA

2009

LABURPENA ETA GOGOETA OROKORRAK

© Argitalpena: Euskadiko Ekonomia eta Gizarte Arazoetarako Batzordea
Gran Vía, 81-7ª Planta
48011 Bilbo

Diseinu: Cuatrobarras Comunicación
Maketazioa eta fotomekanika: Ikur, S.A.
Inprenta: Baster, S.L.L.
Lege Gordailua: BI-2909-10

09

CES
EGAB

Consejo Económico
y Social Vasco

Euskadiko Ekonomia eta Gizarte
Arazoetarako Batzordea

09

EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOA MEMORIA SOZIOEKONOMIKOA

Juan María Otaegui Murua
Presidentea

EKONOMIARIK GARRANTZITSUENEN TALDEAN SARTZEA

Memoria sozioekonomiko hau Euskal Ekonomi eta Gizarte Arazoetako Batzordearen osoko bilkurak 2010eko urriaren 27an onartu zuen. Agiri honetan, 2009ko euskal ekonomiaren portaera eta gizarte egoera aztertu ditugu eta diagnostiko bat eskaintzen dugu, EEGAB osatzen duten gizarte eta ekonomi eragileekin aldeztu aurretik konpartitu duguna. Horregatik, lehenik eta behin, dokumentu hau zenbait hilaitez eztabaidatu eta jorratu duten pertsonen eskerrak eman nahi dizkiet: Memoria sozioekonomikoaren batzordea osatzen duten kontseilurikide hauek dira: Antxon Tomasena (CCOO), Eduardo García (CCOO), Raúl Arza (UGT), Maribel Ballesteros (UGT), Eduardo Aréchaga (Confebask), Jaime Fernández (Confebask), Rafael Aranguren (aurrezki kutzak eta finantza erakundeak), Xabier Iraola (arrantza erakundeak), Sylvia Gay (UPV-EHU), Javier Muñecas (ASLE), eta adituen taldeko ordezkariak, hau da, Felicísimo Ayastuy, Aitor Bengoetxea, Ignacio Barrenetxea eta Carlos Trevilla. Azterlan eta Proiektuen arduradunei ere, Leire Ozerin eta Arantza Unzurrunzagari, eskerrak eman nahiko nizkieke, memoria koordinatu eta idatzi baitute.

EEGABak urtero egiten du memoria sozioekonomikoa, beraren bidez analisi tresna erabilgarria eskaintzeko asmoz. Izan ere, memoria horrek euskal gizarteaz eta ekonomiaz egiten duen erradiografia kontrastatutako datuetan oinarritzen da, eta bere ondorioak desitxuratu ahalko litzuketenean uneko premietatik aldentzen da. Hala eta guztiz ere, memoria sozioekonomikoaren abantaila nagusia eragile ekonomiko eta sozialen artean adostutako gogoeta lana izatea da. Euskal gizartearen errealitatearen benetako adierazpidea da.

Munduko finantza krisiak euskal ekonomian 2009. urtean zer-nolako eragina izan duen erakusten digu dokumentu honek. Hain zuzen ere, azken urteetan BPGak zenbait aldakuntza erreal positibo izan ondoren, urte arteko tasetan, 2009. urteko lau hiruhilekoetan aldakuntza negatiboa izan zen. Aitzitik, laugarren hiruhilekoan jaitsiera moteldu zen. Hala eta guztiz ere, BPGa %3,8 murrizten da urtean, batez bestez. Industria, euskal ekonomiaren motor nagusia, %12,7 jaitsi zen, eraikuntza %3,6, zerbitzuak %0,2. Lehen sektorea, berriz, %3,6 gehitu zen. Ekonomiaren narriadura lan merkatuan eta langabeziaren kopuruetan islatu da, ezinbestean. Beraz, azken urteetan pobrezia aurkako borrokan eta ongizatearen aurrerapenean lortutako hobekuntzak hondatzeko arriskua dago.

Testuinguru honetan, EEGABeko adituek uste dute ezinbestekoa dela produktibitatean eta lehiakortasunean hobekuntzak lortzea, hainbat eremu bultzatuz: hezkuntza eta prestakuntza, ikerkuntza, prozesuaren eta produktuaren berrikuntza, eta teknologiaren hedapena eta transferentzia. Horregatik, uste dute I+G+Bko inbertsio publikoa areagotu behar dela, baina baliabideak euskal ekonomia hoberen kokatuta dagoen eremuetara bideratuz.

Gaur egungo testuinguruan, EEGABak uste du funtsezkoa dela gure ekonomiaren lehiakortasuna hobetzen laguntzen duten oinarriak ezartzea, eta atzeraldia gainditzen duten lehenengo ekonomien taldean sartu ahal izateko prestatzea.

**LABURPENA ETA
GOGOETAK**

1.1. DEMOGRAFIA ETA INMIGRAZIOA

EAEn, INEren Biztanleen Udal Erroldak eman-dako azken datuen arabera¹, 2009ko urtarrilari buruzkoak, biztanle kopuruak 2000. urtean hasitako goranzko bidea jarraitzen du. Zehazki, 2009an biztanle kopurua 2.172.175 pertsona da (2008an baino %0,7 gehiago), hau da, aurreko urtean baino 15.063 gehiago eta 2004an baino ia 57.000 gehiago.

Kopuru horiei gaineratu behar diegu EAEn erroldatutako atzerritarrek %7,3ko pisua daukabela (2008ko urtarrilaren 1ean %5,4 ziren), hau da, %35,2ko aldakuntza erlatiboa gertatu da. Gehikuntza hori estatukoa baino handiagoa da denboraldi berean (%22,1ekoa estatuan), baina gure erkidegoan atzerritarrek daukaten pisua estatukoa (%13,8) baino askozaz ere txikiagoa da; estatuak, erroldaren azken eguneraketan, sei milioi atzerritar baino gehiago dauzka.

2005 eta 2009. urteen artean, EAEn erroldatutako atzerritarren kopurua %120 baino gehiago hazi da. EAE, estatuaren testuinguruan, azken urteetako urte arteko hazkuntzarik handienetako bat bizitzan ari da, baina halere, autonomi erkidegoetan atzerritarren portzentajea aztertzen badugu, azkenetakoa da. Haren atzetik Asturias, atzerritarren %6,5arekin, eta Extremadura, %4,1arekin, baino ez daude. EAEn gainetik dauden erkidego batzuetan atzerritarren pisua bikoitza eta hirukoitza da: Balearrak (%23,8), Madril (%19,3) eta Valentzia (%18,9), besteak beste.

Bestalde, EUROSTATen kalkuluen arabera, Europar Batasuneko biztanle kopurua 499,7 milioi

da 2009ko urtarrilean. Hau da, 2008ko urtarrilean baino 2,2 milioi gehiago. Milako 4,4ko hazkunde honi esker (aurreko urtean milako 4,8koa izan zen), 1960az geroztik dagoen goranzko joera etengabea beste urte batez mantendu da. 1960an gaurko Europar Batasuneko biztanle kopurua 400 milioi zen. Bilakaera positiboa, beste urte batez, inmigrazioaren portaerari zor zaio. Izan ere, aldaketa osoaren %27a bakarrik dagokio hazkunde naturalari (jaiotzen eta heriotzen arteko alde positiboa).

Gure erkidegoan, EUSTATEN 2008ko behin-behineko datuek erakusten dute hazkunde begetatiboa (hau da, jaiotzen eta heriotzen arteko biztanleri aldakuntza, migrazioak kontuan izan gabe) positiboa izan dela bosgarren urtez segidan, 1986tik gertatu ez dena: 2008an 21.315 jaiotza izan ziren, aurreko urtean baino %3,5 gehiago, eta 19.437 heriotza, 2007an baino %1 gehiago. Ondorioz, hazkunde begetatiboa 1.878koa izan zen, hau da, milako 0,9koa. EAEko hazkunde begetatiboak etengabeko jaitziera izan zuen 14 urtean eta, behin betiko datuak ez dauzkagun arren, badirudi 2004an joera eten zela. 60ko hamarkadan eta 70eko hamarkadaren hasieran saldo begetatibo handiak gertatu ziren. 1990. urtea lehenengo saldo negatiboa izan zen 1937. urteaz geroztik. 1996an minimotara iritsi zen: orduan EAEn hazkunde begetatibo negatiboa 2.000 biztanlekoa izan zen.

Bi kontu nabarmendu behar ditugu, jaiotzei dagokienez: lehenik eta behin, ama ezkongabeen jaiotzen portzentajeak gora egin du, beste urte batez. 2008an, ezkondu gabeko amek izandako

¹ Biztanleen Udal Erroldako kopuruak ezin dira Biztanleria eta Etxebizitza Erroldako kopuruak zehatz-mehatz erkatu, metodologია ezberdinak dituztelako. Udal Errolda administrazio erregistroa da. Haren eraketa, mantentzea eta kudeaketa Espainian dauden 8.000tik gorako udalei dagozkie. Haren datuak udalerriko bizilekuaren eta helbidearen frogara dira. Haren ziurtagiriak dokumentu publikoak eta sinesgarriak dira administrazio ondorio guztietarako. Biztanleri Errolda, ordea, estatistika bat da, eta haren eraketa Espainiako Estatistika Institutuari dagokio. Jasotzen dituen datuak estatistikako sekretupean daude; erroldan ez da hala gertatzen, pertsonak identifikatzea ezinbestekoa baita.

umeak 6.474 izan ziren. Kopuru hori guztien %30,4 da (aurreko urtean %27). Oraingo portzentajea eta 1990ekoa (%7,7) erkatzen baditugu, ikusiko dugu bikote ezkongabeek izandako umeen ratioa laukoiztu egin dela. Herriz herri, EB-ko portzentajeetan alde handiak daude: Eslovenia eta Suedia, bizirik jaiotako umeen %54,7, Estonia %59,1. Beste muturrean Txipre eta Grezia daude, %8,7 eta %6,5 hurrenez hurren. Batasunetik kanpo, Islandian tasa oso handia da: 2008an jaiotako umeen %64,1ak ama ezkongabea zuten.

Nabarmendu behar dugun bigarren alderdia azken urteetan jaiotza tasa murrizten lagundu duen faktoreetako bat da: ama izateko adina atzeratzea. 2008an, ama izan ziren emakumeen %76,5ak 30 urte edo gehiago zeuzkaten. Talderik handiena 30 eta 34 urte arteko emakumeena da, jaiotza guztien %42,9arekin. Bestalde, 2007. urtearen aldean, 35 urtetik gorako amen erditze kopuruak gora egin zuen (%33,6); oraindik ere 25 eta 29 urte arteko taldeari alde handia ateratzen dio (%16,6). Amen batez besteko adina 32,4 urte izan zen. Lehenengo umea izan zuen amen batez besteko adina, berriz, 31,3 urte izan zen. Kopuru horiek 2007koen antzekoak dira. Horrela, lehenengo umea izan duten EAEko amen adina EB-ko handiena da.

Azkenik, heriotzei dagokionez, EUSTATEk erakusten du 2008an gure erkidegoan hil ziren pertsonen batez besteko adina 77,4 urte dela (2007an 76,8): 73,7 gizonentzat eta 81,3 emakumeentzat, luzaroago bizi direnak. Horrela, azken hamarkadan, gure erkidegoan bizi-itxaropenak 3,1 urteko gorakada izan du batez bestez.

1.2. HEZKUNTZA

Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerkuntza Sailaren gastuen aurrekontuaren

behin betiko likidazioa, 2008an, 2.589.172 mila eurokoa zen, hau da, aurreko ekitaldiaren %7,7ko gehikuntza, 2006aren eta 2007aren artean erregistratutakoa (%12,3) baino txikiagoa. Gastu hau EAEko BPGaren %3,74 da; 2007ko portzentajea (%3,65) baino dezima bat gehiago beraz.

Hezkuntza Sailaren gastuaren ratioa ikasle bakoitzeko (ikasle guztiak kontuan izanik, hau da, erregimen orokorrean nahiz berezian daudenak) jaitsi egin da, 5.477 eurotik 5.353 eurora. Izan ere, 2008an ikasle-kopurua hezkuntzako gastua baino gehiago igo da.

Hezkuntza eta Kultura Ministerioak argitaratutako azken datuen arabera, 2007koak, hezkuntza administrazioen gastua BPGaren aldean %3,62 da EAEn (%2,98 unibertsitatekoa ez den hezkuntzan eta %0,57 unibertsitateko hezkuntzan) eta %3,85 estatuan (%2,84 unibertsitatekoa ez den hezkuntzan eta %0,88 unibertsitateko hezkuntzan).

EAEko 2009-10 ikasturteko matrikulazioari dagokionez, EUSTATEn datuen aurrerapenaren arabera, unibertsitate aurrekoa %1,7 gehitu da. Aurreko urteetan gertatu den ez bezala, gehikuntza horren arrazoia da beheko mailetan gehikuntza izan dela (haur hezkuntza: %0,9, lehen hezkuntza: %2,8 eta DBH: %0,8), eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzaren Ondokoan (DBHO) edo irakaskuntza ertainetan ere bai, %6,7 gehitu direnak.

Garrantzitsua da nabarmentzea haur hezkuntzan matrikulazioaren gehikuntza moteldu dela (%3,3tik %0,9ra 2008-09 eta 2009-10 ikasturteen artean) eta DBHko matrikulazioaren gehikuntza berretsi dela.

Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzaren Ondokoan (DBHO) edo irakaskuntza ertainetan izan zen matrikulazioari dagokionez, gehikuntzarik handienak goi mailako LH-an (%12,1), maila ertaineko LH-an (%11,6) eta gero eginkizunen ikaskuntzaren matrikulazioan (%5,8) eta batxilergoaren matrikulazioan (%2,1) gertatu ziren.

Eskaerarik handiena duten goi mailako titulazio profesionalak hauek dira: administrazioa (%12,8, aurreko ikasturtean %13), elektrizitatea eta elektronika (%12,3, pisu erlatibo 0,3 puntu jaitsi da), metala eta fabrikazio mekanikoa (%11,5, aurreko denboraldian %11,1), komunitatearentzako zerbitzuak / zerbitzu soziokulturalak (%10,9, aurreko urtean %9,6), eta informatika (%7,6; jaisten jarraitzen du: aurreko ikasturtean %8 izan zen, 2005-06an %11,8, eta 2003-04an familia profesionalik eskatuena zen, ikasle guztien %13,3 bereganatuz).

Unibertsitateko goi mailako irakaskuntzako matrikulazioak (lehenengo bi zikloetan), unibertsitate publiko eta pribatueterako, EUSTATEN datuen arabera, jaisten jarraitzen du (-%3,5). INERen datuek joera bera erakusten dute, bai estatuan bai EAEn.

EUSTATEN arabera, matrikulazioaren gutxikuntza sare pribatuan nahiz publikoan gertatzen da, nahiz eta jaitsiera handiagoa den pribatuan publikoan baino. Hain zuzen ere, 2007-08 eta 2008-09 ikasturteen artean, matrikulazioa %11 jaitsi zen pribatuan, eta publikoan %2,2.

Aitzitik, unibertsitateko populazioa, 18 eta 25 urte arteko populazio osoaren aldean, berriro ere gehitu da. EAEn, 2007-08 ikasturtean %31,2 zen, eta 2008-09 ikasturtean %31,9. Estatuan, berriz, 18 eta 25 urte arteko biztanle guztien artean unibertsitarioren portzentajea %31 izatetik %31,7 izatera igaro da.

EUSTATEN arabera, titulaziorik eskatuena, 2.000 matrikulazio baino gehiagorekin, hauek dira: enpresen zuzendaritza eta administrazioko lizentziatura (5.167 ikasle, %0,4ko gutxikuntza aurreko ikasturtearen aldean), enpresa-zientzietako diplomatura (3.685 ikasle, %6,1eko jaitsiera), ingeniari-ritza industrial (2.882 ikasle, %2,3ko jaitsiera), zuzenbideko lizentziatura (2.657 ikasle, %0,6ko jaitsiera), psikologiako lizentziatura (2.640 matrikulazio, %3,4ko jaitsiera) eta ingeniari-ritza teknikoa

–espezialitatea: mekanika– (2.559 ikasle, %10,2ko jaitsiera).

Bestalde, EUSTATEN datuen arabera, unibertsitateko hirugarren zikloko (doktoretza) matrikulazioak 2001-02 ikasturteaz geroztik zeukan goranzko joera hau 2005-06 ikasturtean hautsi zen, eta harrezkero beherantz jarraitzen du. Halere, 2004-05 ikasturtean, hirugarren zikloan 2.698 ikasle ari ziren ikasten (2003-04 ikasturtean baino 101 gehiago). 2005-06 ikasturtean 2.602ra jaitsi zen kopurua (%3,6ko jaitsiera), 2007-08 ikasturtean 2.249 ikaslara jaitsi zen, eta 2008-09 ikasturtean 2.027 ikaslara. Gehienek (guztien %64,5) hirugarren zikloko ikasketak egiten jarraitzen dute sare publikoan. Generoari dagokionez, emakume kopurua gizonena baino handiagoa da oraindik ere (1.077 eta 950 hurrenez hurren).

Hezkuntzako adierazleei dagokienez:

- Helduen ikasketa-maila. Ikasketa maila jakin bat amaitu duten helduen portzentajea da. *2008ko txostena. Hezkuntzaren helburuak eta erreferentzi puntuak 2010ean* izeneko dokumentuan, MECen Ebalazio Institutuak 2009an argitaratua, bildutako datuek hau erakusten dute: 25 eta 64 urte bitartean dauzkaten pertsonetatik bigarren hezkuntzako bigarren etapara iritsi direnak (INSN 3: batxilergoko titulua, gradu ertaineko trebakuntza zikloak, eta titulazio baliokideak eta asimilagarriak dauzkaten pertsonak) %62,9 dira EAEn 2007an, hau da, ELGAKo batezbestekoa (2006an %68) baino 5,1 puntu gutxiago.
- Sei urterekin eskolatzeko itzaropena. Herrialde bateko eskola-bizitzako itzaropena honela definitzen dugu: pertsona bat eskolatu egongo den urtean batezbestekoa; adin bakoitzean dagoen eskolatzeta tasa garbiaren arabera kalkulatu da. Indize honek modu orokorrean biztanleriak eskolatzeko duen parte hartzea adierazten du.

MECen datuen arabera, 2007-08 ikasturtean, Espainian, sei urteko ikasle batentzat, hau da, derrigorrezko eskola hasten duen ikasle batentzat, eskola-bizitzako itxaropena 14,4 urtekoa da (14 gizonentzat eta 14,8 emakumeentzat). Ikasturte honetan bertan zazpi autonomi erkidegok dauzkate estatuko batezbestekotik gorako eskola-bizitzako itxaropena. Altuenak EAERena eta Gaztela eta Leonena dira, biak 15,5 urterekin batez bestez.

Bestalde, 2008ko txostena. *Hezkuntzaren helburuak eta erreferentzi puntuak 2010ean* izeneko dokumentuan, Ebaluazio Institutuak 2009an argitaratua, bildutako datuek hau erakusten dute: 2006. urtean (urte horretako datuak baitira berrienak) ELGAko kide diren edo hari elkartuta dauden EB-ko herrialdeetako eskola-bizitzako itxaropena (bost urtetik hasita, ez sei urtetik) 17,5 urtekoa dela. Eskola-bizitzako itxaropenik handiena daukaten herrialdeak Finlandia eta Suedia dira: 20,8 eta 20,3 urte, hurrenez hurren. Espainiak 17,2 urteko eskola-bizitzako itxaropena dauka.

- Goi mailako hezkuntzako (unibertsitatekoa eta unibertsitatekoa ez dena) eskolatzea 18 eta 24 urte bitartean.

Goi mailako hezkuntzako eskolatzea gero eta garrantzitsuagoa da. Izan ere, lan merkatuak eta jakintzaren gizarteak askozaz ere gehiago baloratzen dituzte hezkuntza maila honetan prestakuntza dauzkaten herritarrak. Gainera, Europako goi mailako hezkuntza sistemak 2010ean mundu mailako kalitatezko erreferentzia izan daitezela lortzeko helburuak Europako herrialdeen konbergentzi prozesua sortu du, goi mailako hezkuntzaren eta ikerkuntzaren espazio komun baterantz. Adierazle horrek goi mailako hezkuntzaren bilakaerari erreparatzen dio.

Hemen unibertsitateko ikasketak eta unibertsitatekoak ez direnak sartzen dira.

2008ko txostena. *Hezkuntzaren helburuak eta erreferentzi puntuak 2010ean* izeneko dokumentuan, Ebaluazio Institutuak 2009an argitaratua, bildutako datuek hau erakusten dute: aztertu diren zazpi adinetan eta 2006-07 ikasturtean, EAEk goi mailako hezkuntzan (unibertsitatekoa eta ez unibertsitatekoa) dauzkan eskolatze tasa garbiak estatuko batezbestekotik gorakoak dira: 18 urterekin, %45 (estatuan %20); 19rekin, %50 (estatuan %35); 20rekin, %53 (estatuan %37); 21ekin, %47 (estatuan %35); 22rekin, %38 (estatuan %30); 23rekin, %28 (estatuan %24).

- Goi-mailako hezkuntzan sartzea: Unibertsitatean sartzeko proba gainditu duten ikasleak INERen datuen arabera, 2009. urtean Euskal Herriko Unibertsitatean sartzeko proba 9.614 lagunek egin zuten (25 urtetik gorakoentzako probetan matrikulatutako pertsonak kontuan izan gabe). Hau da, aurreko urtean baino %5,9 gehiago. Guztietatik %94ak gainditu zuen: aurreko bi ikasturteetan lortutako portzentaje bera. Bestalde, estatuko unibertsitate publiko guztietan proba egiteko 204.178 lagun matrikulatu ziren, aurreko ikasturtean erregistratutakoak baino %4,1 gehiago alegia. Haietatik %86ak gainditu zuen, aurreko urteko portzentajea baino puntu bat gehiago, eta Euskal Herriko Unibertsitatean lortutakoa baino txikiagoa.
- Ikaskuntza iraunkorrean parte hartzea. Europar Batasunak ezarritako helburua da 2010. urterako lanerako adinean (25-64 urte artean) dauden biztanleen %12,5ak gutxienez ikaskuntza iraunkorreko jardueretan parte hartzea, eta ez dadila egon %10 baino tasa txikiagoa daukan herrialderik. EUROSTATen datuen arabera, ikaskuntza iraunkorreko parte hartzea egonkorra da

azken urteetan. 2008. urtean EB-15ean %10,9koa da, EB-25ean %10, eta EB-27an %9,5. Egonkortasun hori kontuan izanik, pentsatu behar dugu zaila izango dela 2010ean %12,5eko helburura iristea. EAEn, ISEIk (Irakaskuntza Sistema Ebaluatu eta Ikertzeko Erakundeak) dauzkan datuen arabera, denboraldiaren bilakaerak erakusten du ikaskuntza iraunkorraren tasan etengabeko aurrerapena gertatu dela, 1995. urteko %4,3tik 2007ko %13,2ra. Europako Berrikuntza Indizearen 2009ko datuen arabera, EUSTATen 2010ean argitaratuak, EAEn ikaskuntza iraunkorreko jardueretan parte hartzen duten 25 eta 64 urte bitarteko pertsonen portzentajea %13,5 da, eta European %9,6. Horrenbestez, gure erkidegoak 2010. urterako ezarritako helburua bete du.

- lkasleak irakasle bakoitzeko. ELGAK argitaratu dituen azken datuek (*Education at a glance, 2009*), 2007ko datuekin, erakusten dute irakasle bakoitzeko ikasleen batez besteko ratioak EAEn erregistratutakoak baino handiagoak direla. Haur Hezkuntzan 16 eta Lehen Hezkuntzan 13, eta EAEn oinarrizko hezkuntzan (haur eta lehen hezkuntzan) 12,5 izanik; bigarren hezkuntzan 13 (EAEn 9,7), eta goi mailakoan 15,3 (EAEn 13,5).
- lkasleen adinarene egokitasuna (beren adinerrako teoriaren egokia den mailan matrikulatuta dauden ikasleen eta adin horretako pertsona guztien arteko erlazioa). Adinak gora egin ahala, murriztu egiten da.
- Eskola behar baino lehen uztea². Lisboako Europar Kontseiluaren 2000ko martxoko batzarraz gerotzik, ikasketak behar baino lehen uzten dituzten gazteen %19,3ko batezbestekoa murriztea funtsezko helburua

da. Helburu hau ezarri zen: “2010erako estatatu kide guztiek gutxienez eskola behar baino lehen uzteko tasa erdiraino jaistea (2000ko datuez ari da), EB-ren batez besteko indizea %10 baino txikiagoa izan dadin”.

Egia da Europako herrialdeetan eskola behar baino lehenago uzteko joera gero eta txikiagoa dela, baina ipinitako helburua anbizio-tsua da, estatu kide asko %10 horretatik urrun daude-eta.

EUROSTATen datuen arabera, Espainian eskola behar baino lehen uzten duten ikasleen tasa %31 da 2007. urtean. EB-15 osatzen zuten herrialdeen batez bestekoa %16,9 da. Halere, 10 herrialde berriak sartu direnez gerotzik, tasa %15era jaitzi dira.

MECen datuen arabera, eskola behar baino lehen uztearen tasak EAEn ere beheranzko joera dauka: 1998an %18,5 zen eta 2008an %14,7. Portzentaje hau estatuko txikiena da, estatuan batezbestekoa %31,9 baitzen 2008an.

- Gazteen trebakuntza maila. Adierazle honek bigarren hezkuntzako bigarren etapa (CINE 3) amaitu duten 20 eta 24 urte arteko pertsonen portzentajea neurtzen du.

Espainiako hezkuntza kopurutan, 2007-08. MEC txostenaren datuen arabera, gainerako autonomi erkidegoen aldean, EAEk zenbakerik handienak dauzka bigarren hezkuntzako bigarren etapa amaitu duten gazteen kopuruetan. Horrela, 2008. urtean portzentajea %80,1 da (%75 gizonen kasuan eta %85,4 emakumeen kasuan). Estatuan, berriz, batezbestekoa %60 da (%52,7 gizonen kasuan eta %67,6 emakumeen kasuan).

² Eskola behar baino lehen uztearen tasa honela definitzen da: asko jota bigarren hezkuntzako lehenengo zikloa (ISCED 0, 1, 2 edo 3c) amaitu duten eta inkesta egin aurreko lau asteetan ikasten edo trebakuntza egiten ari ez ziren 18 eta 24 urte arteko biztanleak hartzen dira erreferentziatzat.

– Graduazio tasa. Graduazio tasak ikasketa mailaren arabera (DBH, batxilergoa, teknika-ria, goi teknikaria, diplomatua, arkitekto tekniko eta ingeniari tekniko; eta lizentziatua, arkitektoa eta ingeniaria) murriztu edo egonkor mantendu dira 2007-08 eta 2008-09 ikasturteen artean, salbu eta DBHn, diplomatuetan, arkitekto teknikoetan eta ingeniari teknikoetan.

– Zientzietako, matematiketako eta teknologiko goi-graduatuak.

EB-k garapen ekonomikoa eta ikerketa zientifikoa bultzatzeko helburuarekin, funtsezko-tzat jo du matematiketako, zientzietako eta teknologietako graduatu tasa handitzea. Halaber, helburutzat hartu du diziplina hauetan sexuen artean dauden desorekak berdintzea, ikasketa hauek hasi eta amaitzen dituzten emakumeen kopurua gizonena baino txikiagoa baita.

EAEn, MECen datuen arabera (*Espainiako hezkuntza kopurutan, 2007-08*), 20-29 urte arteko mila biztanleko graduatu tasa 25,3 da; estatuko altuena da, eta LH teknologikoak (goi mailako trebakuntza zikloak) gure erkidegoan daukan garrantzia agerian uzten du.

EUROSTATEk argitaratutako azken datuek erakusten dute tasa hori EB-ko herrialdeetako handienetako bat dela ere. Hauek dira garrantzitsuenak: Frantzia 20,7; Finlandia 18,8; Lituania eta Portugal 18,1; Suitza 17,9 eta Erresuma Batua 17,5.

Generoaren ikuspegitik, MECen datuek erakusten dute arlo horietan graduazio tasa 21,6 puntu txikiagoa zela emakumeen artean, gizonetan baino (14,3 eta 35,9, milako). Horrek erakusten du graduazio zientifikoak eta teknologikoak bultzatu behar direla emakumeen artean.

– TIMSS proiektua. Eskumenak matematiketan eta zientzietan.

Matematika eta Zientzietako Joeren Nazioarteko Azterlanaren (Trends in International Mathematics and Science Study) helburua ikasleek bi jakintza arlotan (matematiketan eta zientzietan hain zuzen ere) daukaten errendimendua aztertzea da.

Metodologikoki kontuan izan behar da 2003an emaitzak parte hartzaile guztien emaitzen batezbestekoaren arabera antolatzen zirela, baina 2007an emaitzarik handienetik txikienera antolatzen direla, azterlanak sortutako eskala arbitrario baten arabera. Eskala horretan batezbestekoa 500 puntukoa da eta desbiderapen tipikoa 100 puntukoa.

2003 eta 2007. urteen artean, gure erkidegoak bere posizioa hobetu du, bai puntuazioan, bai kontuan hartutako herrialdeen zerrendan. Matematiketan: 487 puntutatik 499 puntutara, eta rankingean, 17. izatetik 13. izatera. Zientzietan, 489 puntutatik 498 puntutara, eta herrialdeen rankingean, 18. izatetik 15. izatera.

– Lan eta langabezi tasak, jasotako prestakuntza mailaren arabera

Hezkuntza maila ezberdinak dituzten pertsonen lanerako itxaropenak lan merkatuaren premien arabera eta trebakuntza maila bakoitzeko lan-eskuaren eskaintzaren arabera dira, baina oro har, langabezi tasa hezkuntza mailarekin batera murrizten da.

1.3. I+G+B JARDUERAK ETA IKTAK

2008an I+G jardueretan egindako gastua, EUSTATen datuen arabera, 1.264 milioi eurokoa da. Beraz, %16ko hazkundea izan du aurreko ur-

tearen aldean. Gastu hau BPGaren %1,85 da, hau da, aurreko urtean baino 0,2 puntu gehiago. Horrela, EAE, I+G esfortzua gaitan, estatuko batezbestekotik gora dago oraindik ere (%1,35), baina EB-27ko batezbestekoaren azpitik (%1,9) eta EB-15eko batezbestekoaren azpitik (%1,99).

INEk erregistratutako ahalegina EAE EB-27ren batezbestekoaren gainetik jartzen du 2008an (%1,96 bata eta %1,9 besteak), baina erkaketa EUSTATen³ datuekin egiten badugu, ez da gauza bera gertatzen; halere nabaria da haustura murrizteko joera, aipatutako batez besteko balioarekin.

EAEko enpresetan (teknologi zentroak izan ezik), I+Gan burutzen den gastua apur bat handiagoa da estatuko enpresa sektorean egiten dena baino. Estatuan, INEren arabera, enpresek I+Gko gastuaren %54,9 burutu zuten (EAEn, %56,4). Halere, kontuz ibili behar dugu informazio hori interpretatzerakoan, Frascatiren Eskuliburua⁴ metodologiak talde honetan batez ere finantzazio pribatua daukaten teknologi zentroak sartzen baititu, beraz, enpresa izaera hutseko portzentajea estatuan txikiagoa litzateke. EB-27an, EUROSTATen arabera, enpresek gastuaren %63,7 egiten dute, baina lehen azaldutako kautela kasu honetan ere kontuan izan behar da.

I+Gko gastuaren finantzazioari dagokionez, azken urteetan pisua galdu duen arren, sektore pribatua da oraindik ere finantzazio iturri nagusia. Sektore pribatuak I+Gn gastuaren kopuru osoa-

ren %56 finantzatzen du, eta administrazioak %40,3. Horrela, EAE Lisboako helburutik 10 puntura dago: I+Garen gastu osoa fondo pribatuekin finantzatzea. I+G gastuaren finantzazio pribatuaren portzentajerik handienak, EUROSTATen arabera, herrialde hauetan daude: Japon (%77,7, 2007ko datua), Luxenburgo (%76, 2007ko datua), Finlandia (%70,3, 2008ko datua), Alemania (%67,9 2007an), AEB (%67,7, 2008ko datua), Suedia (%64, 2007ko datua) eta Danimarka (%61,1 2008an).

I+G jardueretan lan egiten duten pertsonen kopuruak gora egiten segitzen du, dedikazio osoko ballikidetasunean neurtuta. 2008an 15.373 pertsona izan dira, hau da, okupatutako biztanleriaren %15 (aurreko urtean, %14,2), estatuan baino gehiago (%10,7), EB-an baino gehiago (%10,4), eta lurralderik dinamikoetatik hurbil eta batzuetan gehiago ere bai: Frantzia (%14,1), Alemania (%12,3), Japon (%14,3). Bestalde, ikerlariak %9,4 dira (estatuan %6,5).

Industriak I+Gan egiten duen gastua eduki teknologikoaren arabera analizatzen badugu, atzeraldi erlatiboa ikusiko dugu eduki teknologiko handia eta txikia daukaten sektoreetan, batez ere enpleguari dagokionez, balioa sortzeko terminoetan ez dagoelako argi, "saillkatu gabeko" jardueren gorakada ikusten baita.

EUSTATen Berrikuntza Teknologikoaren Inkestaren datuen arabera⁵, EAEn, 2006-2008 denboraldian, enpresen %20,8 berritzaileak izan ziren.

³ EUSTATen lagina zentsukoa da (datu primarioak zuzenean zentsuaren bidez jasotzen dira) eta INEren enpresa handientzat eta lagin izaerakoa enpresa txiki eta ertaintentzat zentsukoa da (lagin bat hautatzen da, Enpresen Direktorio Nagusitik abiatuta, eta populazio osora goratzen da). Era berean, datu hauek argitaratzeko unean, BPGa ezberdina da. EUSTATena INEren baino handiagoa da (65.928.497 mila euro bata eta 65.146.711 mila euro besteak).

⁴ Frascatiren Eskuliburua (izen ofiziala "Ikerkuntza eta Garapen Esperimentaleko Inkestetarako Arau Praktiko baterako Proposamena" duena) ELGaren proposamena da. ELGAK 1963an I+G estatistiketako aditu talde bat batu zuen arau hori idazteko. Gaur egun, erreferentzia bat da arau hori, zein jarduerara jo ditzakegun ikerkuntza eta garapen zehazteko.

⁵ Edozein tamainatako eta edozein jarduera sektoretako euskal enpresei zuzendua, salbu eta lehen sektorekoak, administrazio publikoa eta etxeko zerbitzua (INEk ez bezala, hezkuntza osoa hartzen du barnean). Hau da, biztanleri eremua hauxe da: edozein tamainatako establezimenduak eta jarduera sektore hauetakoak, CNAE-93 Rev.1aren arabera: C, D, E, F, G, H, I, J, K, M, N eta O. Beraz, hauek ez dira hor sartzen: lehenengo sektorea (A eta B), administrazio publikoa (L) eta etxeko zerbitzua (P).

Portzentaje hori ateratzeko, kontuan izaten dira, batetik, berrikuntza teknologikoko enpresak (produktuari edota prozesuari dagokionez berritzaileak direnak), enpresen %15 direnak, eta bestetik berrikuntza EZ teknologikoa egiten dutenak (antolakuntzako edota merkaturatzeko), enpresen %12,9 direnak.

10 langiletik gorako enpresak bakarrik hartzen baditugu aintzat (horrek beste erakunde estatistiko batzuekin alderatzea ahalbideratzen baitigu: INE, EUROSTAT...), enpresa berritzaileen portzentajea (berrikuntza teknologikoak eta ez teknologikoak) %41,2 da. Estatuan, INEren berrikuntza inkestaren arabera⁶, denboraldi bererako portzentajea %34,8 da. 2006ko CISaren arabera, EUROSTAT (*Science, technology and innovation in Europe, 2009 edition*), EB-27an horiek enpresen %38,8 dira. Alemania da gehien duena, %62,6arekin.

EUSTATen arabera, 9 langiletik gora dauzkaten enpresen berrikuntza teknologikorako jardueren gastu osoa 2008an %8,1 gehitu da eta BPGaren %3,2 da (aurreko denboraldian BPGaren %3,1 zen). Beste urte batez, gastu horren zatirik handiena barruko I+Gari dagokio (BPGaren %1,7), baita makinaren erosketari ere (BPGaren %0,8).

Berrikuntzarako jardueretako gastua gehitzen den bitartean, enpresa berritzaileen portzentajea murrizten ari da, baina joera hori ez da sektore guztietan gertatzen. Industrian portzentajeak gora egin du.

Europako Berrikuntza Indizearen arabera, EUSTATEk egina, 2009an EAEk 10. postua zeukan EB-27an, 0,51 puntuazioarekin; EB-27ko batezbestekoaren gainetik, 0,48 inguru dena. "Berrikuntzan liderrak diren herrialdeen artean" hauek daude: Suedia 0,64rekin, Finlandia 0,62rekin, Alemania 0,60rekin, Erresuma Batua 0,58rekin eta Danimarka 0,57rekin. Europar Batasuneko kide izatea kontuan izaten ez bada, kolektibo honetan Suitza sartzen da, 0,69rekin.

IKTei dagokienez, eta zehazki sektoreari dagokionez, EUSTATen datuen arabera, 2007. urtean sektoreak 2.376 enpresa zeuzkan eta EAEko balio erantsiaren %3,9 eta enpleguaren %2,5 ziren (aurreko urteko portzentaje berberak).

Teknologia horien sarreraz eta erabilera esan behar dugu INEren datuen arabera EAE autonomi erkidegoen rankingean lehenengo posizioan dagoela telefono finkoa daukaten etxebizitzaren portzentajearen (%92,6), hiruigarrena ordenagailua daukaten etxebizitzaren portzentajearen (%66,4) eta Internet daukatenean portzentajearen (%57), Madril eta Kataluniaren atzetik, hamabigarrena sakelako telefonoari dagokionez (aurreko urteko berbera), eta hamahirugarrena banda zabaleko konexioan (aurreko denboraldian hamabigarren posizioan zegoen). Beraz, EAEk banda zabaleko konexioan atzera egin du, estatuaren aldean.

EUROSTAT eta INEren datuen arabera, Interneterako sarbidea daukan 16 eta 74 urte arteko kide bat gutxienez daukaten familien portzentajea,

⁶ Ikerlan hau 9 soldatadun baino gehiagoko enpresen lagin bati zuzenduta dago. Enpresa horiek industriakoak, eraikuntzakoak eta zerbitzuetakoak dira. 2006. urtean nobedade bat dago: nekazaritza, abeltzaintza, ehiza, basogintza eta arrantza adarra aztertuko dela.

Inkestak 2005. urtera arte ez zuen hezkuntzaren adarra kontuan izaten, eta urte horretatik aurrera hezkuntza adarreko enpresak kontuan izan ziren (80. atala, CNAE-93en arabera), 8030 adarreko enpresak izan ezik (goi mailako irakaskuntza). Aitzitik, EUSTATEk hezkuntza sektore osoa hartu izan du aintzat beti. Horren ondorioz, 2005. urtera arte, elementu desitxuratzaille handia zen INEren estatistikarekin alderatzeko orduan. Nahiz eta 2005. urean zuzendu zen, korrelazioa ez da erabatekoa, 8030 adarra ez baitzen aintzat hartu.

Bestalde, 2006. urtean, INEak, nobedade gisa, nekazaritza, abeltzaintza, ehiza, basogintza eta arrantza adarraren ikerkuntza sartu zuen, EUSTATEk ez bezala.

2009. urtean, %65ekoa da EB-27an, eta banda zabaleko konexioa dutenena, %56a; portzentaje horiek estatuan %54 eta %51 dira hurrenez hurren. Horrenbestez, EAE, kasu bietan %57ko portzentajea daukana, Europako batezbestekoa baino apur bat beherago dago Interneteko sarbidean, baina ez banda zabaleko konexioan; erreferentziatzko herrialdeen (Danimarka, Alemania, Holanda, Austria, Finlandia eta Suedia) balioetatik urrun dago.

INEren datuen arabera, erabilerari dagokionez, EAEk hazten segitzen du, baina estatuko rankingean posizioak galtzen ari da. Horrela, 2008 eta 2009. urteetan, azken hiru hilabeteetan PC-a erabili duten 16-74 urte arteko pertsonen portzentajea %63,7tik %65,5era aldatu da; internet erabili dutenena, %59,5etik %62,5era, eta Internet bidez zerbait erosi dutenen portzentajea %13,3tik %15,4ra. Lehenengo kasuan, PC-aren erabileran, rankingaren 6. postutik 5.era igaro da; eta bigarrenean, Interneten erabileran, 6. posiziara itzuli da, aurreko denboraldian 4. izan ondoren.

EUROSTAT eta INEren 2008ko datuak erkatuz gero, ikus dezakegu Interneten erabilerari dagokionez EAEk inkesta egin aurreko hiru hilabeteetan gutxienez astean behin Internet erabili duten pertsonen %56ko portzentajea duela; beraz, estatuko batezbestekoa (%53,6) baino gorago dago, baina EB27ko batezbestekoa (%60) baino beherago, EB25 baino beherago (%62) eta EB15 baino beherago (%64).

Transakzio elektronikoei dagokionez, Internet bidez ezer erosi ez duten pertsonen portzentajea kontuan izanik, ondorioztatzen dugu EAE (%47,1) leku onean dagoela gainerako autonomi erkidegoen aldean, bik bakarrik baitaizkate portzentaje txikiagoak: Balearrak (%42,4) eta Katalunia (%46,5).

Aitzitik, datu horiek guztiz homogeenak ez diren arren, Europaren aldean, argi dago EAEn merkataritza elektronikoen hedadura txikiagoa dela.

Enpresen IKT ekipamenduei dagokionez, enpresetako Informazioaren Gizarteari buruzko Inkestaren azken edizioak erakusten digu euskal enpresetan IKT ekipamenduak sartzeko prozesuak hazten segitzen duela.

Era berean, berriro ikusten da enpresaren tamainak ezberdintze elementu klabe bat sartzen duela. Horrela, enpleguaren geruza guztietan penetrazioan gehikuntza garrantzitsua gertatu den arren, establezimenduek, lanpostu gehiago dituzten neurrian, gehikuntza txikiagoak izaten dituzte, beren ekipamenduak hobetzeko marjina txikiagoa daukatelako. Bigarrenik, ezberdintasun horiek establezimenduei dagozkie, enpleguari bainoago. Horren arrazoa da, besteak beste, establezimendu txikiak gehiago aurreratzen direla eta handietan langile guztiek ezin dituztela ekipamendu horiek erabili.

Internet bidez edo bide elektronikotatik transakzio komertzialak egiteari dagokionez, EUSTATen datuen arabera, transakzioen joera goranzkoa da, nahiz eta komertzio elektronikoa parte hartzen duten enpresen kopurua gero eta txikiagoa den. Hain zuzen ere, komertzio elektronikoa (zentu zabalean) egiten duten establezimenduen portzentajeak behera egin du: 2007an guztien %15,3 zen eta 2008an %15.

1.4. INGURUMENA

Airearen kalitatearen⁷ eta partikulen emisioen adierazleak positiboak dira eta norabide egokian

⁷ EAEko airearen kalitatearen indizea lortzeko, kontrol eta zaintza sare bat dago, EAEko zona ezberdinetan barreiatutako estazioetan zenbait parametro denbora errealean neurtzen dituena. Parametro horietako batzuk hauek dira: sulfuro dioxidoa (SO₂) kutsagarriak, gas oso erreaktiboen multzo bat [hala nola oxido nitrikoa (NO) eta nitrogeno dioxidoa (NO₂)], nitrogenoa eta oxigenoa proportzio ezberdinetan dauzkatenak (NOx), karbono monoxidoa (CO), 10 µm mozketak partikulak (PM10) eta ozono troposferikoa (O₃).

doaz. Halere, beharrezkoa da PM₁₀ partikulei dagozkien jarduketak azkartzea.

Airearen kalitatea, Eusko Jaurlaritzak emandako informazioaren arabera, "ona" da, edo gutxienez, "onargarria", aztertu diren azpizona guztietan. Horrela, airearen kalitatearen indizea oso txarra edo txarra daukaten egunen portzentajea, egun guztien aldean, laginketa egin den 11 estazioetan, 2008 eta 2009. urteen artean 3 dezima murriztu da, %0,8tik %0,35era. Termino absolutuetan 34 eurotatik 14 egunetara murriztu da. Bestalde, airearen kalitatea moderatua izan den egunen portzentajea ere murriztu da: %2,4tik %2,2ra; kopuru absolutuetan, 96 egunetatik 89 egunetara.

Atmosferako kutsagarriei dagokienez, 2009. urtean: SO₂ emisioek ez zuten eguneko muga gainditu, baina orduko muga-balioa 3 aldiz gainditu zen (Azpeitiko estazioan). Halere, legeriak eguneko muga-balioa 3 aldiz gainditzea eta orduko muga-balioa 24 aldiz gainditzea baimentzen du. Beraz, ondorioztatu behar dugu ezarritako mugak ez direla gainditu. NO₂ emisioak. Ez da gertatu 18 aldiz baino gehiagotan gainditzea legezko muga gehi NO₂ko orduko balioetarako tolerantzia-marjina urte zibil bakoitzean⁸. Gizakien osasuna babesteko urteko batez besteko balioari dagokienez, inongo estaziok ez du gainditu muga + tolerantzia-marjina (44 µgr/m³). CO emisioek ez dute behin ere gainditu batez besteko ordutegia legez ezarritako mugatik gora (10 mgr/m³). Airearen kalitatea ebaluatzeari dagokionez, landaretza NO₂tik eta SO₂tik babesteko, 2009. urteko batez besteko balioek ez dituzte ezarritako mugak gainditzen. PM₁₀ emisioetan, oraindik ere legezko mugak gainditzen direla ikusten da, baina 2007an erregistratutakoak baino txikiagoak. Hain zuzen ere, 2007an 13 estaziotan urteko batez besterako muga gainditu zen (35 egun urte bakoitzean);

2008an, berriz, 4 estaziotan egin zen, eta 2009an 3tan. 2,5 mikra (PM_{2,5}) baino diametro txikiagoa daukaten suspentsio-partikulei dagokienez, ez dira muga-balioak gainditu. Eta O₃ emisioei dagokienez, gizakiak babesteko hirurtekorako (2009an hasi zena) ezarritako balio objektiboa gainditu zen Valderejoko estazioan. Landaretzarako balio objektiboa Elciegon gainditu zen.

Uraren kalitateari dagokionez, Eusko Jaurlaritzaren datuen arabera, *ibaien* kasuan, MBI indizearekin (makroonogabe bentonikoen eboluzioa) lortutako balorazioetan oinarrituta, 2007-2010eko Ingurumeneko II. Esparru Programaren denbora-eremuan planteatutako helburuen betetze maila txikia da gaur egun, eta azken kanpainetako emaitzen egonkortasuna islatzen du. Halere, helburu biologikoen betetze maila (MBi indizeak adierazia) txikia den arren, IFQ-R indizeak 1999ko datuek hobetzeko joera dutela erakusten du. Indize horrek ingurumeneko helburuen arabera komunitate biologikoen garapena bideratzen dituzten baldintza fisiokimiko orokorren egoera erakusten du. *Trantsizio uretan (estuarioak)*, ingurumen helburuen betetze mailak maizago ez dira betetzen, halere, azken urteetan eboluzioa onargarria da. *Kostaldeko uretan*, egoera aldekoa da erabat, laginketa estazioen %100ean helburuak bete direla erregistratu baita. *Lakuetan eta barnealdeko hezeguneetan* bilakaera positiboa da baina ez da nahikoa. Eta *bainatzeko urei* dagokienez, 2009an egindako analisiak erakusten du 9 bainu-eremu hobetu direla eta 4k okerrera egin dutela: 3 1. kategoriatik 1.ra igaro dira (Zarautz-eskuma, Bakio-erdialdea eta Ea-erdialdea); eta bat 1etik Ora igaro da (Saturraran hondartza-erdialdea).

Jasangarritasun kontzeptuak esan nahi du *balibidearen kontsumoa eta haren erabileraren era-*

⁸ Urtarrilaren 1etik abenduaren 31ra arte.

ginkortasun maila kontuan izaten direla. *Uraren* kasuan, zehazki, esan behar dugu INEren datuen arabera banaketa sarean galtzen den ura %30,6 gehitu dela 2006 eta 2007. urteen artean, eta erabilgarri dagoen ur guztiaren %17,6 dela. Estatuan, erabilgarri zegoen ur guztiaren %15,9 banaketa sare publikoetan, ihesetan, apurketetan eta abar galdu zen. Bestalde, ur kontsumoa per capita zenbait autonomi erkidegotan jaitsi da (EAE barne). Zehazki, %3,1 da, eta 125 litro dira pertsona eta egun bakoitzeko, estatuko batezbestekotik behera; estatuan pertsona eta egun bakoitzeko 160 litrotik 157 litrorra murriztu da. Uraren aleko balioa EAEn, 2007. urtean, 0,87 euro/m³ da, 2006ko balio bera. Estatuan batez besteko prezioa 1,29 euro/m³ da (%19,4).

Bestalde, 2006 eta 2007. urteen artean, *bildutako hondakin uraren* bolumena %12,5 murriztu da: egunean 788.237 m³tik 689.649 m³ra. Haie-tatik %83,5 *trataturakoa* da.

Bestalde, energiaren barne kontsumo gordina edo eskaera⁹ %1,3 gehitu da (2007an %0,7) eta 7.872 Ktep da. *Azken kontsumoa* 5.757 Ktep izan zen, %0,2 gehituz. Azken kontsumoaren hazkundearen azalpen nagusia da etxebizitzaren sektorea eta zerbitzuen sektorea gehitu direla (%8,3, 577 Ktep-etatik 625 Ktep-etara, eta %7,3, 423 Ktep-etatik 453 Ktep-etara, hurrenez hurren). Industriaren eta eraikuntzaren sektorea, kontsumoan eragin handiena duena (kontsumo osoaren %46,6) %1,6 gehitu da, 2.642 Ktep-etatik 2.684 Ktep-etara. Bigarren eragin handiena duenak, garraioak, %5,1 murriztu du kontsumoa, 2.008 Ktep-etatik 1.906 Ktep-etara. Lehenengo sektorean, kontsumoa %7,2 murriztu da, 97 Ktep-etatik 90 Ktep-etara.

Energia primarioaren ekoizpena %0,24 gehitu da, 420 Ktep-etatik 421 Ktep-etara. Ekoizpen hori batez ere energia berriztagarrietan oinarritzen da (iturri propio nagusia). 2007 eta 2008 artean %0,76 gehitu dira (391 Ktep-etatik 394 Ktep-etara).

Energia primarioaren ekoizpen propio txiki honek bakarrik ahalbideratzen du EAEko energi eskaeraren %5,3 asetzea (7.872 Ktep). Ondorioz, EAEn kanpo energi dependentzia %94,7 da.

Energi intentsitateak, BPG unitate bakoitzeko azken kontsumo gisa neurtuta, erakusten du 2008an 1998ko %91 dela, eta aurreko urtearen aldean ehuneko bi puntu hobetu da, BPGa energiaren azken kontsumoa baino gehiago gehitu delako.

Hondakinen sorreran eta kudeaketan, INEren *industri sektorean hondakinak sortzeari buruzko inkestako* azken datuek erakusten dute aurreko urtean ez bezala EAEn hondakin ez arriskutsuen sorrera gutxi gorabehera egonkorra dela eta hondakin arriskutsuena berriro ere murriztu dela: azken urte honetan %20,7, 2006an hasi zen beharrezko joera berretsiz. Halere, EAE, 302,2 mila tonarekin, industri sektorean hondakin arriskutsurik gehien sortzen duen bigarren erkidegoa da berriro ere, Kataluniaren atzetik, 537,2rekin (aurreko urtean 496,2 mila tona izan ziren; beraz, gora egin du). Estatuan oro har, hondakin arriskutsuak %1,5 gehitu dira.

Hiri hondakinei dagokienez, per capita aztertuta, INEren *hiri hondakinen bilketari eta tratamenduari buruzko inkestako* datuen arabera, EAEn 2007an 487,9 kilo hiri hondakin nahastu batu ziren, estatuko batezbestekoa baino gutxiago (493). Gaikako hondakin bilketan, EAEk kasu guz-

⁹ Balantze energetikoetan, barne kontsumo gordina edo energi eskaera eta azken kontsumoa bereizten dira. Energi eskaera edo barne kontsumo gordina lurraldean bertan sortutako energia primarioaren, eta inportazioen, esportazioen eta galeren (garraioagatik, biltegiatzeagatik, banaketagatik...) arteko balantzearen arteko batura da. Azken kontsumoa azken sektore kontsumitzaileen kontsumoaren batura da (industria, garraioa, sektore primarioa, zerbitzuak eta etxebizitzak).

tietan (papera eta kartoia, beira, plastikoak eta ontzi mistoak) estatuko batez besteko kopuruak baino bilketa kopuru handiagoak ditu.

Klima aldaketari eta negutegi efektuko gasen (NEG) emisioei dagokienez, Kyotoko protokoloak Espainiar estatuari eskatu zion konpromisoa da %15ean mugatu ditzala *zuzeneko* emisioen gehikuntza¹⁰ oinarritzko ditzetik (1990) 2008-2012 denboraldira bitartean. EAEko *NEGen emisio guztia* (zuzenekoa eta zeharkakoa, hau da, inportatutako elektrizitatearekin lotura dutenak barne) 2008. urtean, "EAEko 1990-2008ko negutegi efektuko gasen emisioei buruzko inbentarioko" datuen arabera, 25,3 milioi tona CO₂ baliokidekoa izan zen. Beraz, 2007ko emisioak baino %3 gutxiago, eta oinarritzko urtean baino %18 gehiago.

Bestalde, *industriako enpresek ingurumena babesteko egiten duten gastuari* buruzko inkestan, INEak egina, azken datuek erakusten dute 2007an EAEan aipatutako enpresek ingurumena babesteko egin zuten gastu osoa %4,2 gehitu zela 2006. urtean egindakoaren aldean. Gastua BPGaren portzentaje gisa neurtzen badugu, ikus dezakegu 2007. urtean gutxipen berria gertatu dela, %0,35eraino. Horrela, EAE seigarren izatetik zortzigarren izatera igaro da, hauen atzetik: Asturias (%0,94), Galizia (%0,58), Gaztela eta Leon (%0,47), Aragoi (%0,44), Errioxa (%0,41) eta Nafarroa (0,4).

1.5. EAEKO EGOERA EKONOMIKOA ETA KANPOKO TESTUINGURUA

Munduko BPGa, eroste ahalmenaren parekotasunaren arabera ponderatua, Nazioarteko Diru

Fondoaren zenbatespenen arabera, % 0,6 murriztu zen. Ekonomia aurreratuek %3,2ko gutxikuntza daukate. AEBen BPG % 2,4 gutxitu da, euro eremuarena % 4,1 eta Japonena % 5,2. Ekonomia emergenteak eta garapen bidean daude, batez ere Asiakoak, India eta Txina buru dituztenak, %2,4 inguru gehitu ziren. Txina eta India %8,7 eta %2,4 gehitu ziren, hurrenez hurren.

Inflazio orokorrak jaitsiera handia izan zuen. Petrolioaren eta zenbait lehengairen prezioek behera egin zuten. Brent upelaren batez besteko prezioa 2009. urtean 61,5 \$ da (2008an 97,2 \$ izan zen).

2009ko bigaren seihilekoan, munduko ekoizpena eta komertzioa berraktibatu ziren. Azken hiletan ekonomiarik gehienetan hazkundeko aurreikuspenak gorantz berrikusi ziren. Konfiantza indarrez itzuli ziren finantza sektorera eta sektore errealerara, zenbait politikaren bidez eman zitzaizen babes ikusgarriari esker, beste Depresio Handi bat saihestuz.

Lehengaien prezioek gorakada handiak izan zituzten suspertzearen hasierako etapetan zehar, nahiz eta oro har izakinen maila altua zen. Horren arrazoia izan zen, neurri handi batean, Asiako ekonomia emergenteak kementsu suspertu zirela, beste ekonomia emergente eta garapen bideko batzuk modu orokorrigoan suspertzen hasi zirela, eta munduko egoera ekonomikoa hobetu zela.

Finantza merkatuei dagokienez, uste zena baino arinago suspertu ziren, jarduera indartu zelako. Diru merkatuak urtearen bigarren erdialdean egonkortu ziren, eta bankuek maileguak emateko ezarritako neurri zurrunkak leundu zituzten.

Erreserba Federalak fondo federalentzako interes tasari oso maila txikitetan eutsi zion, %0 eta %0,25 artean, urte betez. Gainera, politika ez kon-

¹⁰ CO₂ gas kutsagarriaren ondorioak klima aldaketan globalak dira. Horregatik, EAEren arduraren emisio guztiak hartuko dugu aintzat (emisioak guztira) EAEren helbururako, emisioak non sortu diren gorabehera. Hala ez balitz eta zuzeneko emisioak soilik aintzat hartuko bagenu, paradoxa bat gerta liteke: elektrizitate gehiago inportatuz emisioen helburuak betetzeko egoeran egongo ginateke, kontsumitutako energia elektrikoaren zenbatekoari buruz inolako neurririk hartu gabe.

bentzionaleko neurriak aplikatzen jarraitu zuen, sektore pribatuari kreditua bideratzea sustatzeko, eta epe luzerako balioak eskuratzeko programak abiarazi zituen, kreditu merkatuen funtzionamendua babesteko helburuarekin.

Japongo Bankuak aldakuntzarik gabe (%0,1ean) mantendu zuen egun baterako eta bermerik gabeko maileguen interes-tasarako helburua.

Europako Banku Nagusiak esku hartze tasa egun batera murriztu zuen lau aldiz, %2,5etik (2008ko abenduan ezarria) %2ra 2009ko abenduan. Martxoaren eta maiatzaren artean zenbait murrizketa egin zituen, guztira oinarizko puntu bateko batura izan zutenak: 0,5 martxoan, 0,25 apirilean eta 0,25 maiatzean. Erreferentziako interes-tasak urtea %1ean amaitu zuen, urtarrilean erregistratutako maila baino ehuneko puntu bat gutxiago.

Diru merkatuaren interes-tasei dagokienez, epe guztietan jaitsi ziren. Horrela, hilabete baterako Euribor %2,14rekin hasi zuen urtea eta %0,48rekin amaitu. Hiru hilabeterako Euribor urtarrilean %2,46 zen eta abenduan %0,71; eta urte baterako Euribor urtarrilean %2,62rekin hasi zen eta abenduan %1,24rekin amaitu zuen.

Burtsako merkatuetan, nahiz eta munduko ekonomiak 2009ko ekitaldian BPGaren hazkunde tasetan Depresio Handiaz geroztik ekitaldirik txarrenetako bat izan zuen, balio merkatuek urtean zehar bildu dituzten espektatiben aldaketa faktore erabakigarria izan da krisialdian bigarren seihilekoan inflexio puntua gertatzeko. Ondorioz, 2009ko amaieran orokorrean etekinak izan zituzten eta hezagkortasuna nahikotxo murriztu zen.

Kanbio-merkatuetan dolarrak, Txinako yuanak (dolarrari finkatua jarraitzen duena) eta libera esterlinak balioa galdu zuten gainerako ia dibisa guztien aldean.

Halere, herrialde txiki batzuen zor subiranoko presioak izaten hasi zen, ekonomia horiek defizit

publiko eta zor publiko handiak izaten dituztelako eta inbertsio egileek gero eta gehiago bereizten dituztelako herrialde batzuk eta besteak.

Euro eremuari bagagozkio, murrizpen honen arrazoi nagusia izan zen produktua 2008ko azken hiruhilekoan eta 2009ko lehenengo hiruhilekoan erori zela, finantzetako gorabehera handien, zailtza handien, eta munduko jardueran eta eskaeran aurrekaririk gabeko jaitsieraren ingurune batean.

2009ko bigarren hiruhilekotik aurrera, finantza egoerak hobera egin ahala eta kanpoko merkataritza suspertzen hasi zenean, hazkuntza positiboa izan zen berriro ere, baina eritmo motelean eta oso maila txikitik abiatuta.

Izakinak enpresen finantzetakoa ez den inbertsioaren dinamika azaltzeko beste funtsezko aldagai bat dira, eta oso garrantzitsuak izan ziren desazelerazio ekonomikoa intentsifikatzean. BPGaren gutxikuntzan 0,7 puntutan lagundu zuen 2009an.

Ondasunen eta zerbitzuen esportazioak eta inportazioak jaitsi ziren, baina esportazioen murrizketaren eragina nagusitu zen heinean, kanpoko eskaera garbiak BPGaren hazkuntzari egin zion ekarpena oso negatiboa izan zen.

Sektoreen ikuspegitik, produktuaren murrizpenak batez ere industrian izan zuen eragina. Beraz, industriaren balio erantsia, eraikuntza kontuan izan gabe, % 15,8 jaitsi zen urte arteko tasan 2009ko lehenengo bederatzik hilabeteetan. Merkatuko zerbitzuak eta eraikuntza %2,8 eta %4,9 murriztu ziren hurrenez hurren.

Lan merkatua oso kaltetuta gertatu zen. Bestalde, enpresek nabarmen murriztu zituzten lan orduak, sarritan gobernuak diruz lagundutako lansairo murrizpeneko planak aprobetxatuz.

Lanaren itxurazko produktibitatea, BPGA enplegu guztiarekin zatituz neurtzen dena, nabarmen murriztu zen, 2009an %2,2 inguru jaitsiz, batez beste.

Lan egindako ordu bakoitzaren produktibitateak jaitsiera gogorra izan zuen. Horrek enpresamarjinetan eragina izan zuen, enpresa askok nahiago izan baitzuten enplegua gordetzearen kostu mugatua jasan, langileak botatzeak dakartzan kostu handiagoei aurre egitea baino (adibidez, giza kapitalaren galera edo lan-eskua txandakatzearen kostuak). Produktibitatearen gehikuntza urteko bigarren seihilekoan apur bat suspertu zen.

Urte arteko inflazioa, IAPCak neurtua, batez bestez %0,3raino murriztu zen. Gorabehera hau aurreko urteetatik oso ezberdina da, aurreko urte arteko urte arteko inflazio tasak %2,1 eta %2,2 bitartean mantendu baitziren. Inflazio maila hain txiki horren arrazoiak, neurri handi batean, petrolioaren eta beste lehengai batzuen prezioen jaitsiera handia izan zen, 2008. urtean lortutako kota handien aldean.

Horrek 2008an erregistratutako inflazio gorabehera alderantzikatzea ekarri zuen, baina inflazio-presioen murrizpenaren ondorio ere izan zen, jarduera murriztearen eta lan merkatuaren egoeraren okertze azkarraren testuinguruan.

Soldaten hazkuntza 2009. urtean zehar desazeleratu zen, lan-merkatuaren egoeraren okertze azkarra beheranzko presioak egiten hasi baitzen. Soldatapekoen ordainsarien hazkunde tasa nabarmen jaitsi den arren, soldatadun bakoitzeko produktibitatea ere jaitsi zenez gero, aleko lan kostuak nabarmen igo ziren, 2009ko lehen hiruhilekoan kota maximoetara iritsiz. Marjinak estutu ziren, ekoizleek kobratutako salneurrietan izandako murrizpenen ondorioz; horrenbestez, etekinak murriztu ziren, bolumen eta marjina efektuengatik.

Europako herrialderik gehienek aldi baterako neurri fiskalak ezari zituzten, Ekonomi Suspertzeko Europako Planaren esparruaren babesarekin kontrakzio-indarrei aurre egin zietenak. Hala eta guztiz ere, neurrien emaitzak gauzatzen hasi direnean eta

abagunearen adierazle nagusiak krisiaren laztasuna leuntzen ari dela erakusten hasi direnean, aurrekontuen epe ertaineko egonkortasunarekiko konpromisoa heldu behar zaio berriro ere.

Espainiar ekonomiari dagokionez, INEren datuen arabera, 2009. urtearen amaieran BPG errealean batez besteko %3,6ko jaitsiera izan zen, aurreko urtean baino 4,5 puntu gehiago. Gutxikuntza hori EB15ean izandakoa baino txikiagoa da (-%4,3), EB25ekoa baino txikiagoa (-%4,2), EB27koa baino txikiagoa (-%4,2) eta euro eremuko baino txikiagoa (-%4,1), EUROSTATen arabera.

Gastuaren ikuspegitik, barne-eskaerak BPGaren hazkundeari egin zion ekarpena -6,4 puntukoa izan zen, aurreko urtean baino 5,9 puntu gutxiago beraz, azken kontsumo pribatuaren beherakadaren ondorioz (hazkunde tasa, -%5), eta kapital finzeko inbertsioak izandako murrizpenaren ondorioz (-%15,2). Bestalde, administrazio publikoek egindako azken kontsumoko gastuak hazten jarraitu du, baina aurreko urtean erregistratutako baina tasa txikiagoan (%5,5etik %3,9ra).

Bestalde, kanpo sektoreak BPGaren hazkundearentzako ekarpena 1,4 puntutan hobetu du, 1,4tik 2,8ra, inportazio jarduera esportazioa baino gehiago jaitsi delako.

Eskaintzaren aldetik, jardueraren erorketa ikusten da adar guztietan, baina handiagoa da industrian, urtean batez besteko %14,6 gutxikuntzarekin. Eraikuntza sektorean, jarduera %6,3 murriztu da. Bestalde, zerbitzuetan jaitsiera %1 da.

Jardueraren murrizpen hau okupatutako enplegu-mailaren murrizpenarekin gertatu da. Lantasaio osoko lanpostuen kopurua %6,7 murriztu da, beraz, 1,3 milioi lanpostuko murrizpen garbia gertatu da. Bestalde, langabezi tasa 6,7 puntu gehitu da, %11,3tik %18ra.

BPGaren eta lantasaio osoko lanpostuen aldakuntzatik ondorioztatzen dugu ekonomiaren lanfaktorearen itxurazko produktibitatea %3,3ko

erritmoan gehitu zela. Produktu ale bakoitzeko lan kostua %0,3ko erritmoan gehitu zen.

INEren datuen arabera, inflazioa, KPIaren bidez neurtua (urteko batezbestekoa), %0,3 murriztu zen batez bestez, aurreko urteko %4,1eko gehikuntzaren aldean.

Kontsumorako Prezioen Indize Harmonizatua (KPIH) 2009ko abenduko datuek, estatu osorako, adierazten dute 2008ko abenduaren aldean %0,9ko gehikuntza izan dela, aurreko urtean izandakoa baino 6 dezima gutxiago eta EDBrako erregistratu den tasa bera (horren indizea 7 dezima jaitsi da aurreko urteko abenduaren aldean). EB27an, bestalde, prezioak %1,5 gehitu dira, 2008ko abenduan baino 7 dezima gutxiago.

Ekonomiaren finantzazio beharrianari dagokionez (defizita), 2008an BPGaren %9,1 izatetik 2009an %4,7 izatera igaro da, hau da, 49.297 milioi euro, aurreko urtean baino ia 49.653 milioi euro gutxiago.

Bestalde, krisi ekonomikoaren ondorioak eta hartutako neurrien ondorioak asko nabaritu dira sarrera nahiz gastu publikoetan. Lehenengoak murriztu dira eta bigarrenak igo dira, langabezi prestazioengatik eta kontsumo publikoagatik. Ondorioz, defizit publikoa, Kontabilitate Nazionaleko terminoetan neurtuta, 117.604 milioi eurotara iritsi da; beraz, BPGaren %4,1etik %11,2ra igo da 2008 eta 2009. urteen artean.

Zazpi autonomi erkidego, EAE besteak beste, estatuko batezbestekoa (-%3,6) baino gutxiago gutxitu ziren. Hauek dira: Galizia (-%3), Madril (-%3,2), Gaztela-Mantxa (-%3,3), Murtzia (-%3,4),

Gaztela eta Leon (-%3,4), Kantabria (-%3,5), EAE (-%3,5). Per capita BPG nominala aztertzen badugu, EAE lehenengoa da, biztanle bakoitzeko BPG 30.703 eurokoa da, batezbestekoa baino %34,2 gehiago. Gero Madril dago, 30.029 euroko per capita BPGarekin (batezbestekoa baino %31,2 gehiago), Nafarroa (29.598 euro per capita eta batezbestekoa baino %29,3 gehiago), Katalunia (26.831 euro biztanle bakoitzeko), Errioxa (24.754), Aragoi (24.639), Balearrak (24.510) eta Kantabria (23.343). Guztiak estatuko batezbestekoaren gainetik, 22.886 euro dena.

EUSTATEN hiru hilekoko kontu ekonomikoen datuen 2010eko otsaileko lehen aurrerapenaren arabera¹¹, EAEko ekonomiak %3,3ko urte arteko gutxikuntza izan zuen 2009an, termino errealetan, aurreko urteko %1,9ko gehikuntzaren aldean. Haren BPG, termino arruntetan, 66.208.290 eurokoa zen. Memoria hau amaitzeko egunean, hiru hilekoko kontu ekonomikoen azken datuak, 2010eko irailean argitaratuak, %1,3ko hazkundera erakusten dute 2008rako, eta %3,8ko jaitsiera 2009rako gure erkidegoko BPGan¹².

Eskaeraren aldetik, 2008 eta 2009. urteen artean jardueraren jaitsiera barne-eskaeraren eraketaren ondorio da; barne eskaera, %4ko benetako gutxikuntzaren ondorioz, 5,8 puntutan murriztu du 2008ko aldakuntza tasa (%1,8 gehiago). Horren arrazoa da kontsumo pribatua murriztu dela (%3,8 gutxitu dena, aurreko urtean %1,6 gehitu ondoren) eta inbertsioa murriztu dela (%8,3 gutxitu da, aurreko urtean %0,5 gehitu ondoren).

¹¹ Esan behar dugu 2005eko 2. hiru hilekotik aurrera hiru hilekoko kontu ekonomikoetan eta urteko kontu ekonomikoetan neurtutako metodo berria dagoela. Metodo horrek orain arte erabili diren bolumeneko balioak edo oinarri finkoko prezio konstanteen balioak ordezkatzen ditu. Metodologia berriarekin, agregatuaren hazkuntza denboraldi bakoitzean ez da deflatatzen oinarriko urtearen prezioetara; aitzitik, denboraldi bakoitzean agregatu bakoitzaren balioa aurreko urteko prezioetan adieraziko da; horregatik, oinarri mugikorra egongo da. Oinarri mugikor horrekin, zenbaki indizeen denborazko serie bat ateratzen da, "kateatutako bolumen indizea" izenekoa.

¹² Egutegiak kapituluak egiteko dituen beharizanengatik, kontu ekonomikoen eboluzioaren analisia eta memoria honetan BPGaren arabera egiten diren aldagaien erreferentzia guztiak 2010eko otsailean argitaratutako datuetan oinarrituta egiten dira.

Kanpo-eskaerari dagokionez, atzeritarrekiko ondasunen kanpo-komertzioari buruzko datuek (Kanpo Komertzioaren Estatistikak eskaintzen dituztenak, Aduanen Erregistroen oinarrituta) azaltzen dute esportazioen balio arrunta %28 murriztu zela 2009an; energiako esportazioetan %32,9 murriztu zen eta energiako ez direnetan (osotasunaren %91,5 direnak), %27,5. Estatistikako seriea hasi zenetik, 1990. urtean ez zen hain gutxikuntza handirik atzeman esportazioetan, balio arruntean. Hain zuzen ere, erregistratu zen jaitsiera bakarra 2001. urtean izan zen, %2,3. Bestalde, inportazioak guztira %39 gutxitu ziren; energiako inportazioen balioa (guztien %34,2) %41 gutxitu zen eta energiako ez direnen balioa %37,9 gutxitu zen. Ez zen hain gutxikuntza handirik atzeman inportazioetan, balio arruntean, 1990. urtean estatistikako seriea hasi zenetik. Kontabilizatu diren jaitsiera bakarrik 1991. urtean (-%0,7) eta 2001. urtean (-%3) izan ziren. Energi esportazioetan beste jaitsiera batzuk ikusi dira, baina energiako ez diren kopentsatzen dituzte.

Esportazio ez energetikoak muga-zergen taldeen arabera aztertzen baditugu, ikusiko dugu, aurreko urtean ez bezala, ekipamendu-ondasunen esportazioa %22,5 murriztu dela. Horren zuzeneko kausa da garraio materialaren esportazioa murriztu dela (-%22,1) eta makinaren eta gailuen esportazioa murriztu dela (-%22,9). Energiako ez diren inportazioetan, ekipamendu-ondasunak nabarmen-tzen dira, inportazio guztien %23 baitira. %30,7 gutxitu dira, garraio materialaren inportazioa eta makinaren eta gailuen inportazioa murriztu direlako (-%46,9 eta -%22,4 hurrenez hurren). Bigarrenik, metalak eta haien enpresak daude, inportazio guztien %19,1 direnak, eta %54 murriztu direnak.

EAEko energiako ez diren esportazioen destino eremu geografikoen arabera, ELGARi bideratzen zaizkionak (eta eremu horren barruan EB15era) garrantzitsuenak dira berriro ere: guztien %74,2 dira. Halere, %31,9ko gutxikuntza tasa

daukate. Bereziki handiak dira Frantziara, Alemaniara, Italiara eta Erresuma Batura egiten diren esportazioak, EAEk EB15era egiten dituen esportazioen %74,9 baitira. Halere, guztiak murriztu dira: Frantzia (-%30,5), Alemania (-%33,5), Italia (-%38) eta Erresuma Batua (-%39,1).

Eskaintzaren aldetik, jardueraren jaitsiera bereziki deigarria da industrian eta eraikuntzan. %9,5eko eta %5,7ko jaitsierak izan dituzte hurrenez hurren, termino errealetan, 2008 eta 2009. urteen artean. Zerbitzuen sektoreak 2008 eta 2009. urteen artean izandako gutxikuntza, termino errealetan, %0,1ekoa da, baina aurreko bi sektoreak ez bezala, urte amaieran, laugarren hiruhilekoan, jaitsiera izan du, aurreko urteko laugarren hiruhilekoaren aldean. Jaitsiera hori %0,6koa da, aurreko hiru hiruhilekoetan izandakoa baino handiagoa.

Ekonomiak dauzkan zailtasunak enpleguan izaten dira, 2006ko maietara itzuli dena. Gainera, lanpostuen galerak langabezia handitzea ekarri du. Langabezi tasa %8tik gora dago. Lanaren itxurazko produktibitatea 6 dezima murriztu da, %0,8tik %0,2ra.

Bestalde, inflazioa nabarmen murriztu da. BPGaren deflatoarea %0,1ean jarri da, aurreko denboraldian %1,2 zegoen arren, eta kontsumoko prezioen urteko batez besteko gehikuntza %0,3 izan zen, aurreko urteko %4,1aren aldean.

Amaitzeko, Industria, Turismo eta Merkataritza Ministerioaren Kanpoko Inbertsioen Erregistroaren datuen arabera, EAEn atzerriko inbertsioa gutxitu egin da, 2009ko behin-behineko datuen arabera (urtarrila-abendua). Guztira, EAEk 140,49 milioi euroko atzerriko inbertsio gordina jaso du. Atzerriko balioak dauzkaten enpresak (ABDE) kontuan izaten ez baditugu, 97,73 milioi euro dira. Horrela, atzerriko inbertsio gordinaren fluxua, ABDEak kontuan izan gabe, EAerako, %70,3 murriztu da. Horrela, 2009. urtean EAE bederatzigarrena izan zen inbertsio bolumenean, hauen atzetik: Madril (7.636,8 milioi euro jasotzen dituen, ABDEak

kontuan izan gabe), Katalunia (1.365,3 milioi euro), Valentzia (447,2 milioi euro), Andaluzia (306,5 milioi euro), Gaztela-Mantxa (170 milioi), Galizia (158,9 milioi) eta Aragoi (131,7 milioi).

Euskal inbertsioa atzerrian, ABDEak kontuan izan gabe, 4.797 milioi eurotik 1.238,7 milioi eurora murriztu da. Aurreko urtean bezala, EAE laugarren autonomi erkidegoa da atzerrian egiten duten inbertsioaren arabera 2009an. Hauek dauzka aurretik: Valentzia (1.341,9 milioi euro), Madril (4.445 milioi euro) eta Kantabria (4.568 milioi euro).

Herrialdeen arabera, gure kanpo inbertsioaren destinorik garrantzitsuenak AEB (euskal kanpo inbertsioaren %78,1), Asia eta Ozeania (euskal kanpo inbertsioaren %5,2) dira. Afrikako inbertsioa gehitu dela eta paradisu fisikaletan inbertsioa murriztu dela (iaz gehikuntza jaso zen) nabarmendu behar dugu. Sektoreka, energiaren sektorea alboratzen badugu, hauek nabarmendu behar ditugu: Motordun ibilgailuen eta bestelako garraio-materialen fabrikazioa, metalurgia eta metalezko produktuen fabrikazioa, handizkako komertzioa, txikizkako komertzioa, eta motordun ibilgailuen eta motozikleten konponketa, jarduera profesional, zientifiko eta teknikoak, eta material eta ekipamendu elektrikoaren fabrikazioa.

1.6. SEKTORE PUBLIKOA

Eusko Jaurilaritzak eta hiru foru aldundiek gutzira likidatutako diru-sarrerek (14.292 milioi euro) 2009an %1eko beherakada izan zuten, aurreko ekitaldian izandakoa baino txikiagoa (-%2,3), batez ere finantzetakoak ez diren diru-sarreraren beherakada (-%10,7) zati batean finantzetako gehikuntzarekin (%291,2) konpentsatu zelako, 1.765 milioi euroko zorra jaulki delako.

Zerga itunduak zuzeneko eta zeharkako diru-sarreraren gehiengo dira, eta zenbateko osoaren %90 baino gehiago. Zerga itunduen bilketari dagokionez, 2009rako behin-behineko datuek %15,9ko jaitsiera erakusten dute, 2008an izandako %6,8ko jaitsieraren ondoren, zenbait urtez gorantz egin ondoren. Hain zuzen ere, 2008ko eta 2009ko bilakaera negatiboaren antzekorik behin baino ez da egon, 1994an.

Azken urtearen bilakaera bereziki txarra izan da. 2008an zuzeneko eta zeharkako zergen bilketak murriztu ziren arren, 2009an askozaz ere handiago da zuzeneko zergetan (-%18,3), PFEZaren bidez bildutako diruaren beherakadaren ondorioz (-%12,1). Zerga horrek bereziki nabaritu zituen urte osoan gertatu zen lanpostu galera eta administrazioak okupatutako pertsonen emandako laguntzak (400 euro langile bakoitzeko). Bestalde, sozietateen zerga ere batezbestekoa baino askozaz ere gehiago murriztu zen (-%27,2). BEZari dagokionez esan behar dugu zerga hori, beraren pisu erlatiboa eta jasan duen beherakada garrantzitsua (-%17,3) kontuan izanik, zerga-sarreraren erorketa globalaren oinarritzko elementuetako batean bihurtu dela. Gastu gehituaren dinamismo galera mailakatuak, 2007an hasi zena, zerga-bilketaren jaitsiera azaltzen du neurri handi batean. Halere, finkatutako taldeentzako adierazpen araubide berriak ere eragina izan du. Aitzitik, urtearen azken tartean jaitsiera leundu da.

Gutzira, bildutako bolumen osoa 10.792 milioi euro da. Zenbateko hori EAEko BPG arruntaren %16,3 da 2009. urtean (2008an %18,5).

Bestalde, Euskal Sektore Publikoaren gastu osoa, 15.673 milioi euro dena (toki erakundeak kanpo), 2009an %4,4 gehitu da, aurreko urtean baino 3,7 puntu gutxiago alegia. Beraz, magnitude honek EAEko BPGan duen portzentajea ia bi puntu gehitu da aurreko urtekoaren aldean, %21,9, tik %23,7ra igoz. Gastuaren aldakuntza, ordea, negatiboa izan da aldundien artean, %10

murriztu baita (2008an %0,3). Eusko Jaurlaritzan, berriz, %10,6 gehitu da (2008an %8,5).

Halaber, EAEko sektore publikoaren (Eusko Jaurlaritza gehi foru aldundiak) zorpetze garbia nabarmen gehitu da aurten. Ekitaldiaren amaieran, Eusko Jaurlaritzak eta foru aldundiek 4.338 milioi euroko zor-bolumena zeukaten, 2008an baino %58,9 gehiago (urte hartan %5,6 gehitu zen). Gehikuntza hau batez ere Eusko Jaurlaritzan gertatu da, zor bizia %81,5 gehitu zuena urtearen amaieran. Foru aldundietan neurri txikiagoan gertatu da (%24,1). Horrela, zorrik handiena Eusko Jaurlaritzak dauka (osoaren %69,3).

Zorpetze gordina nabarmen gehitu da aurreko urtearen aldean, %326,8. Izan ere, Eusko Jaurlaritzak 2006 eta 2007ko ekitaldiak zeramatzan zorpetu gabe, baina berriro egin du 2008an, 200 milioi eurotan, eta 2009an 1.411 milioi eurotan. 61,15 milioi amortizatu dituzenez, ekitaldikoa zorpetze garbia 1.350 milioi eurokoa da. Ondorioz, Eusko Jaurlaritzaren zor bizia urtearen amaieran, 3.006,75 milioi eurokoa dena, BPGaren %4,5ekoa da (2008an %2,4koa).

Foru aldundiek, bestalde, 354 milioi euroko zorra hartu dute, 2008an baino %65,8 gehiago, eta 95,1 amortizatu dituzte. Beraz, ekitaldikoa zorpetze garbia 258,8 milioi eurokoa da. Ondorioz, ekitaldiaren amaieran haien zor bizia 1.332 milioi eurokoa da, aurreko urtean baino %24,1 gehiago.

1.7. GIZARTE EKONOMIA

EAEko sozietate kooperatiboek eta lan-sozietateek osatzen duten gizarte-ekonomiako merkatarloaren (edo ekoizpen-arloaren) dimentsio erlatiboa definitzeko orduan, dauzkagun datuek

erakusten digute balio erantsiaren %5,3 inguru eta lanpostuen %6,6 inguru direla, gizarte-ekonomiaren estatistikaren azken datuen arabera (2005-2006 urteetakoak)¹³. Gainera, Eusko Jaurlaritzako Lan eta Gizarte Gaietako Sailak egiten duen estatistika honetako 2007. urterako datuen aurrerapenaren arabera, EAEko gizarte-ekonomiak guztira EAEn dauden 3.167 establezimendu hartzen ditu barruan. Establezimendu horiek 64.719 pertsonari lana ematen diete (batez bestez, establezimendu bakoitzak 20,4 lanpostu ditu). Establezimendu hauek, aipatutako urtean, 10.315 milioi euro inguruko fakturazioa izan zuten (2006an baino %10,4 gehiago).

Bestalde, Gizarte Segurantzak 2009. urtearen amaieran EAEn guztira 1.478 sozietate erregistratu zituen kooperatiben izaera juridikoarekin altan, aurreko urtean baino 33 gutxiago. Sozietate horiek 53.678 langile dituzte (2008an baino %3,3 gutxiago). Horrenbestez, batez bestez kooperatiba bakoitzak 36,3 langile ditu, aurreko urtean bezalaxe. Langile-kopuru hori estatuko handiena da, eta estatuen batez bestekoa (12,8) baino askozaz ere handiagoa. Iturri berak adierazten du 864 lan-sozietate ari direla kotizatzen, 2008an baino 67 gutxiago, eta 11.184 12.435 pertsonari lan ematen dietenak (2008an baino %10,1 gutxiago). Sozietate bakoitzaren batez besteko langile-kopurua 12,9 da, estatuko datuak baino askozaz ere gehiago (5,6 langile batez bestez).

Guztira, gizarte-ekonomiako langileen pisua, Lan eta Inmigrazio Ministerioak BAiren datuetan oinarrituta egin dituen kalkuluen arabera, gure erkidegoko lanpostuen milako 70,1 da. Kopuru horrek estatuen batez bestekoa (mila langileko 20,7) hirukoizten du eta autonomi erkidego guztietan altuena da (abenduren 31ko datuekin). Gainera, EAEko gizarte-ekonomiak lanpostu guz-

¹³ Gizarte Ekonomiako Kontuei buruz (bi urtean behin argitaratzen direnak) informazio gehiago nahi izanez gero, irakurleak EAEko 2008ko memoria sozioekonomikoari buruzko kapitulua irakur dezake.

tien funtsezko zati bat hartzen du, estatuko gizarte-ekonomiako lanpostuen %16,8 baita (2008an %16,4).

Era berean, Eusko Jaurlaritzako Gizarte Ekonomiako Zuzendaritzaren Erregistroan 2009ko abenduaren 31n guztira 3.825 kooperatiba eta lan-sozietate ageri dira, honela sailkatuta:

a) *Sozietate kooperatiboak*: 2009an kooperatiba kopurua 25etan gehitu zen. Kopuru horrek esan nahi du aurreko urtetik %1,5eko gehikuntza jazo zela (urte hartan 47 kooperatiba berri izan ziren, %2,9). 2009. urtearen amaieran, EAeko kooperatiba kopurua 1.713 da guztira. Haien artean, erdia baino gehiago (1.072) elkarlaneko kooperatibak dira; haietatik 92 (%8,7) kooperatiba txikiak dira (figura honek bere erregimena eta araudia dauzka, ekainaren 25eko 6/2008 Legea dela bide).

Aurreko urteetako joera hautsiz, elkarlaneko kooperatibak 11 gutxiago dira, aurreko urtean 26 sortu ziren arren. Gehikuntza handiena, ordea, etxebizitza kooperatibetan erregistratzen da (15 gehiago), eta gero, mistoetan.

b) *Lan-sozietateak*: EAeko lan-sozietateen erregistroan, 2009. urtearen amaieran, bi mota horietako 2.112 lan-sozietate zeuden guztira, 2008an baino 17 gutxiago alegia. Mugatuak gehiago dira anonimoak baino, 80 gehiago zehazki (2008an, 81 gehiago). Azken urtean, sozietate mugatuak 9 gutxiago dira, eta lan-sozietate anonimoak, berriz, 8 gutxiago dira (-%0,8 bi kasuetan).

Sektoreka, sozietate mugaturik gehienek, %57,9ak, zerbitzuetan egiten dituzte beren jarduerak. SALen artean, berriz, gehienek (%48,3,4ak) industrian jarduten dute. Ezberdintasun hori EAeko hiru lurraldeetan gertatzen da, nahiz eta Araban zerbitzu sektoreak pisu handiagoa daukan proportzioan.

1.8. LAN MERKATUA

EUSTATEN “*Biztanleria jardueraren arabera*” inkestaren datuek (BJA) erakusten dute EAEn 2008ko abendutik 2009ko abendura arte okupazioan %2,7 murrizketa gertatu dela, eta 2008ko hirugarren hiruhilekoari dagokionez, okupazioak bere maximo historikoa jo zuenean, beherakada %4,1 izan zela, 40.000 lanpostu inguru galduz. Urteko batez besteko balioak kontuan izaten baditugu, 2009an galdu ziren 35.700 lanpostuetatik 30.300 gizonenak ziren (%84,9) eta 5.400 emakumeenak (%15,1). Beraz, lanaren feminizazio indizeak gora egin du, %44,2raino.

Adinaren arabera, lanpostuen suntsiketa azkarrago hedatu da gazteenen artean. Horrela, azken urtean gazteenen lanpostuen %15,6 desagertu da, erdibideko adinekoen lanpostuen %4,5 eta 44 urtetik gorakoen lanpostuen %1,9. Ikasketen arabera, kolektibo guztietan eragin handia izan duen arren, nabarmenagoa izan da lehen hezikuntza bakarrik dutenengan (-%9,1), ikasketa er-tainak dituztenengan (-%6,3) eta unibertsitateko ikasketak dituztenengan (-%6) baino.

Industrian pairatzen ari dira gehien krisiaren kalteak: azken urteetan (batez besteko balioak) %10,7 murriztu da; hau da, 27.000 lanpostu galdu dira. Zerbitzuek oraindik 2008ko maila berdinetan eusten diote; termino absolutuetan 200 lanpostu eskas galdu dituzte. 2007ko amaieratik 640.000 lanpostu inguruan dago eta, bitxia bada ere, sektore honek emakumeen presentzia handia duen arren, gizonak izan dira azken urtean lana galdu dutenak (-%0,9) eta emakumeek irabazi (%0,8). Bestalde, eraikuntzak egoera latza bizi duen arren, 2008ko kopuruei eusten die. Baina aurreko urtearekin alderatzen badugu (sektore honetan krisia lehenago hasi baitzen) lanpostuak %8,7 murriztu direla ikusiko dugu (7.300 lanpostu garbi).

Bestalde, 2009an jarduera tasa apur bat gehitu zen, 16 urtetik gorako biztanleen %55,6raino

iritsiz. Balio global honek bi joera kontrajarri batzen ditu generoaren arabera, gizonaen kasuan hiru dezimako galera dagoelako (%64) eta emakumeen jarduera tasa 1,3 puntu gehitu delako, %47,6raino. Portaera kontrajarri bi hauek zenbait azalpen dituzte. Besteak beste, esan behar dugu emakumeak lan merkatuan sartu direla (oraindik ez erabat), emakumeek egin ohi dituzten jardueretan (zerbitzuak) krisiak ez duela hainbesteko eraginik izan, eta familiako beste kide batzuek lanpostua galtzearen ondorioz lana bilatu behar izan dutela.

Adinen araberrako azterketak ere zenbait berezitasun erakusten ditu. Adibidez, gazteek lan merkatua bertan behera uzten dutela (jarduera tasa ehuneko 2,6 puntu murriztu da), lana aurkitzeko dauden eragozpenak kontuan izanik.

Aldi baterakotasun mailak kontuan izanik, BJAren datuek zazpigarren urtez segidan jaitsiera erakusten dute. Aldi baterako kontratua duten soldatadun pertsonen portzentajea %18,6 da, 2008an baino 8 dezima gutxiago. Jaitsiera bi sexuetan gertatu da: emakumeen artean puntu bat murriztu da eta gizonen artean 2,6. Ondorioz, aldi baterakotasunean sexuen artean dagoen haustura 2009. urtean hazi da gure erkidegoan eta 5,6 puntutaraino iritsi da, aurreko urtean baino 1,6 gehiago.

2009ko kontratazioen analisiak, bestalde, egungo abagune ekonomikoa islatzen du. Kontratu kopuruen murrizketa %20,3 da (2008an %5,3), eta 2003-2007 denboraldian saldoa positiboa izan zen. Estatuan, kontratuen murrizketa %15,5 izan zen (aurreko urtean %10,9). Kontratatutako pertsonen kopurua ere murriztu da, nahiz eta neurri txikiagoan (-%15,6). Sektoreka, industriak kontratuen %34,3 galdu du, zerbitzuek %19,4 eta eraikuntzak %13,4. Hala eta guztiz ere,

sektore tertziarioak erregistratutako kontratuen %82,6 dauzka, aurreko urtean baino ia ehuneko bat gehiago, industriak %8, eraikuntzak %7,7 eta lehen sektoreak %1,7.

Guztira SPEEak 2009. urtean 656.056 kontratu erregistratu ditu (berriak nahiz bihurtetako), 2008. urtean baino 226.810 gutxiago. Haietatik %54,1 emakumeek sinatu dituzte (2008an %52,4), kontratatutako pertsonen %46,5 direnak. Lurralde lurralde, Gipuzkoan kontratuen %29,5 daude (2008ko pisu bera), Bizkaian %52,2, pisua galduz (-1,4 puntu) eta Araban %18,3 (2008an kontratuen %16,9 zituena).

Azkenik, soldatei dagokienez, INEren Soldata Egituraren Urteko Inkestak erakusten du langile bakoitzeko batez besteko etekina 2008an (informazio berriagorik ez baitaukagu) 25.547 euro zela EAEn. Beraz, aurreko urtetik %6,9 gehitu zen (2006 eta 2007. urtean artean, %4,2 gehitu zen). Zenbateko hori estatuko denboraldi bereko batezbestekoa baino %16,7 handiagoa da, eta autonomi erkidegoetan lehenengoa da; bigarrena Madrilgo Komunitatea da. Soldata gordin hau gure erkidegoan 28.264 euro zen gizonentzat eta 21.766 euro emakumeentzat; beraz, bi generoen artean %29,9ko aldea dago. Alde hori azken urtean autonomi erkidego ia guztietan murriztu da (estatuan batezbestekoa %6,5 da) eta apur bat gutxiago EAEn, 6,3 puntutan (2007an %36,1 zen).

Inkesta honek nabarmentzen duen emaitza bat da 2008an langileen %5ak 8.400 euroko edo gutxiagoko batez besteko etekina (hau da, urteko soldata gordina) zuela urtean, hots urte horretako lanbide arteko gutxieneko soldata¹⁴. Portzentaje hori, emakumeetan, %8koa da. Era berean, langileen %18ak 8.400 eta 16.800 euro arteko soldata zeukaten. Portzentaje hori ia %50eraino iristen da 16.800 eta 33.600 euro arteko soldatetan.

¹⁴ Datu hauek estatuari buruzkoak dira, ez dago autonomi erkidegoei buruzko daturik.

Jarduera sektoreen arabera soldatei dagokienez, altuenak industriari dagozkio, bai EAEn bai estatuan oro har. Zehazki, sektoreko batez besteko etekina urtean 28.670 euro da gure erkidegoan. Gizonentzat batezbestekoa 29.781 euro da eta emakumeentzat 24.062. Industriako batez besteko soldata hau %19,3 handiagoa da estatuan baino, estatuan generoaren arabera ezberdintasunak erreproduzitzen baitira. Bigarrenik, eraikuntzako soldatak dauzkagu (EAEn, batez bestez 25.376 euro urtean, 2007an baino %11,7 gehiago), estatuko batez besteko soldatak baino askozaz ere handiagoak, zehazki %22,5 gehiago.

Era berean, INEren 2008ko Laneko Kostuaren Inkestaren arabera, langile bakoitzeko lan kostu gordina EAEn guztira 34.546 eurokoa da. Gastu horretatik %73,2 (25.289 euro) "soldatetarako" da. Batez besteko soldata hori estatuko batezbestekoa baino %16,9 handiagoa da, eta Madrilgo Komunitatekoarekin batera, autonomi erkidego guztietan altuena da. "Soldaten" partida hau eten-gabe gehitu da 2002. urteaz geroztik. Aurreko urtetik %5,8 gehitu da 2008. urtean; estatuko batezbestekoa, berriz, %5,4 gehitu da. Horregatik, bi magnitudeen arteko diferentziaz 7 dezima gehitu da azken urtean.

1.9. ZENBAIT KOLEKTIBO ZAURGARRIEN BIZI-BALDINTZAK

Herrialde aurreratuetan fenomeno sozial eta demografiko ohikoetako bat azken hamarkadetan biztanleria zahartzea da. Ondorioz, biztanleriaren adinaren piramidea goiko aldean zabaldu da;

horrek gazteen adin taldeak pisu erlatiboa galtzea ekarri du. Orain ehun urte, biztanleriaren erdiak 24 urtetik behera zeuzkan (mediana adina); batez besteko adina, berriz, 28 urte zen. Gaur egun, ordea, EAEko biztanleriaren batez besteko adina 40 urte inguru da¹⁵.

Hain zuzen ere, gazte populazioaren pisuaren galera Europar Batasun osoan gertatu den arren, prozesua azkarragoa izan da Espainiar estatuan eta EAEn beste herrialde batzuetan baino. Azken hamar urteetan, 15 eta 29 urte arteko tartea %21etik %19,3ra igaro da EB-27an, %22,3tik %19,3ra estatuan eta %23,9tik %16,4ra EAEn; tasa horrek gaur egun 353.000 pertsona baino gehixeago hartzen ditu barnean gaur egun. Are gehiago, azken bi urteetan soilik kolektiboa 30.000 pertsona baino gehiagotan murriztu da. Horrela, Europako gazteriak bi dezima baino ez ditu galdu (2006-2008 denboraldian %19,5etik %19,3ra murriztu da), eta EAEko biztanleria ehuneko 1,5 puntu murriztu da.

2009an, 15 eta 29 urte arteko gazteen kolektiboa EAEn 342.817 da. Kopuru hori EAEko populazioaren %15,8 da, INEko datuen arabera. Urte bakar batean, beraz, haren pisua 6 dezima murriztu da. Taldeka, kolektibo horretako %25,5ak 15 eta 19 urte bitartean dauzka, %31,8ak 20 eta 24 bitartean, eta %42,7ak 25 eta 29 bitartean. Datu horiek estatuko beste autonomi erkidego batzuetako datuekin erkatuz gero, EAE da gazterik gutxien daukana, Asturiasen atzetik (%15,7). Beste muturrean daude Andaluzia eta Murtzia, haien gazte tasak %20,4 eta %20,8 baitira, hurrenez hurren.

Pertsona independizatzeko elementu protagonistak lana eta etxebizitza dira; horrenbestez, gaztaroaren azken faseetatik heldutasunera iristeko

¹⁵ Horregatik, besteak beste, gaztaroa gaur egun 30 urtera arte luzatu da (baita 35 urtera arte kasu batzuetan). Lehen egiten zen sailkapena zaharkituta geratu da, gazterian 16 eta 25 urte arteko pertsonak soilik sartzen baitziren. Halere, azken irizpide hori oraindik ere indarrean dago aldagai batzuetan, adibidez, gazte enpleguaren adierazleetan. Kapitulu honetan, beraz, adin taldeak modu malguan aztertuko ditugu, dauzkagun datuen arabera.

ibilbidean ere funtsezko elementuak dira. Azken urteetan, alderdi bi horiei buruz oso kezkatuta zeuden EAEko gazteak; halere, gaur egungo egoera ekonomikoak eta lanean izan duen eraginak etxebizitzaren arazoari garrantzia kendu diote.

Gaur egun, 1993. urteaz geroztik etengabe behera egin ondoren (2003ko gorakadaren salbuespenarekin), gazteen langabezi tasak (25 urtetik beherakoena) izugarri igo dira, atzeraldi ekonomikoaren ondorioz. Gure erkidegoan, 90eko hamarkadako gazte langabeziaren mailak, %50 baino handiagoak zirenak, %7-8raino jaitsi ziren 2007an, eta 2009aren amaieran %25etik gorakoak ziren. Grafikoan ikus daitekeenez gorakada hau EB osoan gertatu da, baina Espainian intentsitate berezia dauka, langabezi tasa %38koa baita.

EUSTATen datuen arabera, EAEn 25 urtetik beherako langabezi tasa %23koa izan zen batez bestez 2009an; aurreko urtean, ordea, %9,8koa. Gazteak, argi eta garbi, langabezi tasarik handienetako bat duen kolektiboa osatzen dute, adinaren arabera denborazko serieetan ikus dezakegunez. Gazteen atzetik, talde hau dator: 25 eta 34 urte arteko pertsonak. Kolektibo hau, ikerketa soziologiko askoren arabera, gaur egun gazteriarren barruan, zentzu zabalean, kokatu beharko genuke hain zuzen ere.

Bestalde, Espainiako Enpleguaren Behatoki Gazteak (OBJOVEM), Lan eta Inmigrazio Ministerioarena, 15 eta 29 urte arteko gazteen lan egoeraren jarraipena egiten du, autonomi erkidegoen arabera sailkatuta. 2009ko bigarren hiruhilekoari buruz egin zuen txostenean azaldu zuen, lehenik eta behin, EAEn jarduera estatuaren batez bestekoa baino txikiagoa dela baina EAEn ezaugarri nagusia dela langabezi tasa erlatiboki txikia

daukala. Izan ere, aipatutako denboraldian, 30 urtetik beherako gizonen %21,3 eta emakumeen %16,1 zeuden langabezian; beraz, gizon eta emakume gazteen batuketa egiten badugu, gazteen langabezi tasa %18,7 da.

Bigarrenik, kontratu mugagabea daukaten sol-datadun gazteen portzentajea txikiagoa da EAEko gazteen artean. OBJOVEMen txostenak %45,5eko aldi baterakotasun tasa erakusten du (mugagabea ez den lan harreman oro kontuan izanik) 2009ko bigarren hiruhilekoan; estatuaren batezbestekoa %43,9koa da. Haien artean, %4,9ak produkzioaren gorabeheren ondoriozko aldi baterako kontratua du; %18,6ak obra edo zerbitzu jakin baterako, eta %18,8ak bestelako aldi baterako kontratu bat. Datu hauez gain, bada %3,3 bat bere aldi baterako kontratuaren mota zein den ez dakiena¹⁶. Oro har gazteen kontratazio mugagabea ugariagoa da Katalunian (%65,5) eta Errioxan (%62,9). Tasarik txikiak Ceuta eta Melillan (%29,9) eta Andaluzian (%44,2) daude. EAE estatuaren batezbestekotik behera dago, 1,6 puntu gutxiago.

EAEko gazteen aldi baterakotasun handiago hau EUSTATen datuek berresten dute, BJAren bidez. Urteko batez besteko tasak kontuan izanik, aldi baterako kontratuak dauzkaten gazteen portzentajea (kasu honetan 25 urtetik beherakoak) %57 da (%56,1 gizonentzat eta %58 emakumeentzat). Azken urteetako ratorik txikiena dugu hau. Ratio honi kontraturik gabeko lan harremanak dituzten gazteena gehitu behar zaie: %4,8 (%0,9 mutilentzat eta %9,1 nesKentzat). Grafikoan ikusten da "kontraturik gabekoak eta bestelakoak" kategoriako tasak oso antzekoak direla gazteentzat eta EAEko langileen batezbestekoarentzat; aldi baterako kontratuen tasak, berriz, askoz handiagoak

¹⁶ Espainiako Gazteriarren Behatokiak uste du estatuaren gazteen ordaindutako lehenengo lanpostuetatik ia bostetik bat (%19) kontraturik gabe egiten dela. Egoera hau ohikoagoa da emakumeen artean.

dira gazteen artean. Gainera, gazteen eta biztanleria osoaren arteko tarte horrek nahiko egonkor irau du urteetan.

Bestalde, Nazio Batuen 2009ko “Zahartzeari buruzko txostenaren” arabera, biztanleria herrialde aurreratuetan ez ezik mundu osoan zahartzen ari da, historian aurrekaririk ez daukan prozesu bat sortuz. Bederatzi pertsonatik batek 60 urtetik gora ditu, eta 40 urteko epean bostetik bat izatea aurreikusten da.

2008ko abenduaren 31n, EAeko 65 urte eta gehiagoko biztanleen kolektiboa 408.957 pertsonen osatzen dute (guztien %18,9), eta 20 urtetik beherako gazteen segmentua baino ugariagoa da (363.407 pertsona, guztien %16,8). Eraitza hauek aldaketa handia erakusten dute 1981eko adin-egituraren aldean; urte hartan, segmenturik gazteena biztanleriaren %34,2 zen, eta zaharrena guztien %9,2 baino ez zen. Gainera, EUSTATen “2020ko proiektzio demografikoen” arabera, 65 urtetik gorako pertsonen biztanleriak datorren hamarkadan gehikuntza iraunkorreko joerari eutsiko dio: gaur egun 400.000 pertsona baino apur bat gehixeago izatetik 2020an miloi erdi izatera, hau da, adineko pertsonen biztanleria %25 gehituko da. 65 urtetik gorakoak biztanleriaren %22,5 izango omen dira, eta aurreikusten da talde horren barruan %7,3 75 eta 84 urte arteko pertsonak izango direla, eta biztanleriaren %4,2 85 urtetik gorako pertsonak izango direla (kolektibo hori %1,1 eskasa zen 1990ean).

Biztanleriaren etengabeko zahartzea herrialde guztiek duten arronka da, termino ekonomiko eta sozialetan. Horrek eragin handia izan du adineko pertsonen kopuru gero eta handiagoa atzematen den moduan eta belaunaldien arteko harremanetan. Batzuek eztabaida alderdi negatibotik ikusten dute: zahartzea zama den aldetik. Baina senti-

mentu positiboa gailentzen da: zahartzea gizarte aurreratuaren lorpena da eta, gaur egun, zahartzeaz hitz egitea potentzialtasunez hitz egitea da. Ondo zahartzea gero eta kontzeptu garrantzitsua da, estereotipo negatiboak baztertzeko gero, eta optimismo berria zabaltzen ari da, adineko pertsonak behar bezala aprobetxatuta ez dauden potentzialen eta gaitasunen jabe diren aldetik.

Gaur arte adineko pertsonak hartzaile hutsak zirela uste izan dugu (zaintzen, laguntza materialen eta diru-laguntzen hartzaile), baina gaur egun, batez ere, beren senideei babesa eta laguntza ematen segitzen dute (gogoan izan dezagun EAeko 50.000 familiek aitona-amonen laguntza jasotzen dutela umeak zaintzeko), eta gero eta gizarte jarduera altruista gehiago egiten dituzte boluntario-elkarteen barruan¹⁷.

IMSERSOk 2008an adineko pertsonen irudiari buruz egin zuen inkestak erakusten du kolektibo hau (70 urtetik gorakoak barne) mirespenez atzematen duela jendeak. Haien ezaugarri asko baloratzen dira: gurasoek eta aitona-amonek gazteei askotan ematen dieten finantza-laguntza, familiako mendeko pertsonak zaintzen dituztela, eta boluntario lanean egiten duten ekarpen handia, besteak beste. Gainera, biztanleriaren %75ak uste du adinekoek beren esperientzia eskaintzen diotela gizarteari.

Hain zuzen ere, bizi-itxaropenaren aurrerapean “adineko gazteen” eta “adineko zaharren” arteko bereizketa argia egiten laguntzen du. Orain dela gutxira arte bereizketa horren muga 75 urteen inguruan zegoen, baina gaur egun batzuek 80 urteen inguruan jartzen dute, adin horietara iristea ahalbideratzen duten bizi-baldintza ebolutiboak aintzat hartuz.

¹⁷ IMSERSOren adinekoei buruzko 2008ko inkestaren arabera, estatuko adineko pertsonen %11k gizarte boluntariotzako lanak egin ohi ditu, eta ia %30ak esaten du prest legokeela horrelako lanak egiteko.

1.10. OSASUNA ETA OSASUN SISTEMA

EAEren aurrekontuaren likidazioaren datuen arabera, Osasun Sailaren gastu-partida 2008. urtean 3.240,7 milioi eurokoa izan zen. Hau da, aurreko urtearen aldean %10,7ko hazkuntza. Gastu hori BPGaren %4,68 da. Horrela, Osasun Saila baliabideen portzentajearen lehenengo postuan dago oraindik, baliabide guztien %34,8arekin. Programa garrantzitsuena OSAKIDETZARI egindako transferentziei dagokie.

OSAKIDETZAREN aurrekontuko likidazioak, EAEko kontu orokorretan oinarrituta egin zenak, erakusten du erakunde horrek egindako gastua, 2008an, 2.418,5 milioi euro izan zela (2007an baino %11,8 gehiago), hau da, BPG nominalaren %3,53. Gehikuntza hori ustiapen gastuen (langileria, hornikuntzak eta bestelako gastuak) eta inbertsioen gehikuntzak azaltzen du.

EAEko osasun egoerari erreparatu:

- EUSTATen datuen arabera, 2007. urteaz geoztik, heriotzarik gehienak tumoreen ondorio dira (2009an %30,5) eta bigarrenik zirkulazio-sistemaren gaixotasunak daude (%29,3), aurreko urteetan ez bezala, orduan zirkulazio-sistemaren gaixotasunak baitziren heriotza gehiago ekartzen zituztenak.
- Garai aurreko heriotzen kausarik garrantzitsuenei dagokionez, Eusko Jaurlaritzako Osasun Sailaren datuen arabera, emakumeen artean kausa nagusiak hauek izan ziren, 2008. urtean: bularreko tumore gaiztoak; trakeako, bronkioetako eta birikietako tumore gaiztoak; gaixotasun zerebro-baskularrak; suizidioak eta autolesioak; zirrosia eta gibebeko gaixotasun kronikoak; eta koloneko tumore gaiztoak. Gizonen kasuan, hauek izan ziren: trakeako, bronkioetako eta birikietako tumore gaiztoak; kardiopatia iskemikoak; suizidioak eta autolesioak; motordun

ibilgailuekin trafiko istripuak; zirrosiak eta gibebeko gaixotasun kronikoak; gaixotasun zerebro-baskularrak; eta istripuz lurrera erortzea.

- EUSTATen datuen arabera, 1981. urtetik 2007. urtera arte HIESeko 5.475 kasu diagnostikatu dira EAEn eta 3.087 pertsona hil dira. Kasu berrien kopurua gutxitu egin da, HIESaren aurkako borrokan egin diren aurrerapenei esker. 2007. urtean zehar EAEn 75 kasu diagnostikatu ziren. Transmisio biderik ohikoena droga erabiltzaile izatea da (%71,4). Babesik gabeko harreman heterosexualen bidezko transmisioa %14,5koa da. Estatuan, HIES Kasuen Erregistro Nazionala datuen iturri gisa erabiltzen badugu, kasuak transmisio-mekanismoaren arabera sailka ditzakegu. Horrela, ikusiko dugu, ratioak apur bat ezberdinak badira ere, drogak bide parenteraletik hartzea transmisioaren bide nagusia dela, bai emakumeetan bai gizonetan, bai EAEn bai estatuan.
- Erikortasunari dagokionez (hau da, gaixotasun batek populazio batean dauzkan ondorioen azterketa, hots, leku eta denboraldi jakin batean gaixotzen diren pertsonen proportzioa), ospitaleratzeko kausa nagusiak zirkulazio apartuaren gaixotasunak izan ziren (kardiobaskularrak), ospitaleratze guztien %11,9arekin, baita nerbio-sistemaren eta zentzumenen organoen gaixotasunak ere (%11,4), 2007. urtetik %16,7ko gehikuntza izan dutenak, posizio bat aurreratuz, eta digestio-aparatuarenak (%11,1) hirugarren lekuan jarri. Haurdunaldiगतिक eta erditzeगतिक, ospitaleratzen diren emakumeen kopurua gizonena baino handiagoa da: %51,7 eta %48,3 hurrenez hurren. Zirkulazio-sistemaren gaixotasunak gizonak ospitaleratzeko kausa nagusia izan ziren, ondoren digestio-sistemarenak. Kausa ho-

riek, ordea, hirugarrena eta bosgarrena izan ziren emakumeen artean, haurdunaldiaren, erditzearen eta puerperioaren ondoren, eta nerbio-sistemaren eta zentzumenen organoen gaixotasunen ondoren.

- 2007ko EAEko Osasunaren Inkestaren datuen arabera, biztanleriaren %43,7ak alkoholdu edariak edan ohi ditu (kontsumo moderatua, kontsumo handia edo gehiegizko kontsumoa): gizonen %58,7ak eta emakumeen %29,5ak. Datu hauek 2002koekin alderatuz gero, ondorioztatzen dugu gizonen artean kontsumoa murriztu dela eta emakumeen artean egonkortu dela. Bestalde, biztanleen %25ak erre ohi du: gizonen %29,1ak eta emakumeen %21,1ak. Datu hauek eta 2002koak alderatuz gero, ondorioztatzen dugu tabakismoak behera egin duela, gizonen artean kontsumoa murriztu delako, emakumeen artean egonkortu baita. Adin-taldeetan, deigarria da tabakismoa emakume gazteenen artean (16 eta 24 urte artean) gizon gazteenen artean baino handiagoa dela (%25,5 eta %22,9 hurrenez hurren).

Laguntza jarduerari dagokionez, ospitalekoa edo ospitaleaz kanpokoak izan daitekeena (publikoa nahiz pribatua), baliabideen eta langileen adierazleei buruz argitaratutako azken datuek ondokoak erakusten dute:

- EAEn, 100.000 biztanleko dauden doktore eta psikiatra kopurua Europako beste herrialde batzuetan dagoena baino handiagoa da (EUROSTATen datuak).
- Ospitaleetako ohe kopuruak, EB-n nahiz EAEn, beheranzko joera dauka. Murrizpen honen arrazoietakoa bat batez besteko egonaldiaren murrizpena izan omen da. Zehazki, EUSTATEk emandako datuen arabera, aurrerago azalduko ditugunak, 2006 eta 2007. urteen artean, 100.000 biztanleko ohe kopurua 334,1etik 330,2ra igaro da. EAEn, 380,9tik 378,9ra. EUSTATen datuek joera bera daukate.
- 100.000 biztanleko dentista kopuruak gora egin du, salbuespenak salbuespen. Adierazleak, EAEn, estatuan dagoena baino handiagoa da (71 eta 56,7 hurrenez hurren, 2008an), baina EB-ko zenbait herrialdetan erregistratutakoa baino txikiagoa (EUROSTATen datuak).
- 100.000 biztanleko dauden erizain eta emagin kopuruari dagokionez, azken urteetan etengabeko hazkundera ikusi da. Datua estatuan erregistratutakoa baino handiagoa da (1.094,1 eta 815,8, 2008an), baina erreferentzetan jo ditzakegun Europako herrialde batzuetan erregistratutakoa baino txikiagoa: Danimarka, Luxenburgoko, Holanda, Islandia, Norvegia edo Suitza (EUROSTATen datuak).
- Ospitaleaz kanpoko jarduera publikoari dagokionez, EUSTATen datuen arabera, aldagaiak orain urte batzuk hasi zen goranzko pautan mantentzen dute.
- Ospitaleaz kanpoko 467 zentro publikoek, 2007an, 13,8 milioi kontsulta eman zituzten, aurreko urtean baino %3,2 gehiago. Gehikuntza hori enpleguaren gehikuntza baino txikiagoa da, %1,2 2006 eta 2007. urteen artean.
- Medikuko kopuruaren gehikuntzak ekarri du medikuko bakoitzeko biztanle kopurua medikuntza orokorrean murriztea (medikuko bakoitzeko 1.413 biztanle egotetik 1.397 biztanle egotera) baina ez pediatrian (834 biztanle 844 biztanle igo da). Hau da, aurreko urtean pediatrian atzemandako joera errepikatua da, orduan pediatria bakoitzeko biztanle kopurua 814tik 834ra igo zenean.
- Medikuko bakoitzeko kontsulta kopurua, batez bestez, 4.974 izan zen 2007. urtean. Medikuko orokorreko kopuru hori gaitzitu zuten, 6.345

konsulta eman baitzituzten, eta pediatrek 5.456. Gainerako medikuetan, portzentajea txikiagoa da: dermatologoak (4.287), traumatologoak (3.939), endokrinoak (3.760) eta oftalmologoak (3.469).

- Biztanle bakoitzeko konsulta kopurua 6,4 izan zen batez bestez. Horrek esan nahi du aurreko urtearen aldean igoera txiki bat egon dela. Hazkunde horren arrazoia da medikuntza orokorreko kontsultek gora egin zutela (6,4tik 6,5era), pediatrian kopurua egonkorra baita (14 urtetik beherakoak batez bestez 6,5 aldiz joan ziren osasun zentrora pediatrarengana).

Ospitaleko jarduera (publikoa eta pribatua) honela erakusten dute EUSTATen datuek:

- Baliabideen gaian (ospitaleak, oheak, inku-bagailuak, kirofanoak, erditze gelak, kanpoko konsulta gelak eta langileria), 2007 eta 2008. urteen artean, sektore publikoan, aldagai guztiak gehitu ziren, ohe kopurua izan ezik (murriztu ziren) eta ospitaleen eta erditze gelen kopurua izan ezik (egonkor mantendu ziren). Bestalde, sektore pribatuan kirofano kopurua murriztu zen, ospitale eta inkubagailu kopurua egonkor mantendu zen, eta gainerako aldagaiak gehitu ziren.
- 100 ohe bakoitzeko mediku kopuruak gora egiten segitzen du ospitale publikoetan eta pribatuetan. 2008. urtean 52,8 mediku zeuden 100 ohe bakoitzeko ospitale publikoetan; pribatuetan, 24,2. Era berean, 100 ohe bakoitzeko erizain gehiago daude urte honetan, sare publikoan nahiz pribatuan.
- 1.000 biztanleko ohe kopuruak apur bat jaitsi zen, 3,8raino.

OSAKIDETZAren ospitaleko eta ospitalez kanpoko jardunari dagokionez:

- Batez besteko okupazio orokorreko indizea, aurreko urtean erregistratu zen abaguneko gehikuntzaren ondoren, 2008an berriro jaitsi

zen. Zehazki ehuneko 2,6 puntu jaitsi zen 2007an erregistratutakoaren aldean, eta %81,8an jarri zen; aurreko urtean %84,4 izan zen. %100a gaindituz eta, horrenbestez, batezbestekoaren gaineratik, ondoko espezialitateak daude: digestiboa (%112,7, 2007an baino gehiago), barne medikuntza (%108,4, aurreko urtetik 10,2 puntu jaitsiz) eta neumologia (%108,3, 2007tik 37,6 puntu jaitsiz). %100aren azpitik, baina batez bestekoaren gaineratik halere, ondoko hauek daude: urologia (%82,5), neurologia (%82,6), errehabilitazioa eta zainketa aringarriak (biak %91,2), hematologia (%92,1) eta kardiologia (%93,4).

- Batez besteko egonaldia berriro jaitsi da: 6,3 egunetatik 5,1 egunetara. Batez bestekoaren oso gaineratik errehabilitazioa (30,6), zaintza aringarriak (17,8), psikiatria (13,9), hematologia (10,4) eta barne-medikuntza (8,9) daude. Halere, guztiak jaitsi dira aurreko urtetik.

1.11. HIRIGINTZA ETA ETXEBIZITZA

Lehenik eta behin, Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza, Herri Lan eta Garraio Sailaren “*Higiezin Eskaintzaren Inkestaren*” datuek adierazten dute azken urtean etxebizitzaren eskaintza osoa (salmenta eta alokairua) %3 igo dela (aurreko urtean %21,4), laugarren hiruhilekoan 27.560 etxebizitzetara iritsi arte. Beraz, eskaintza gehitzeko joera, 2004. urtean hasia, eten egin da, ezaugarri hauekin:

- Etxebizitza libre eraiki berri salgaien eskaintza %3,4 gehitu zen, eta batez besteko prezioa, 2009ko laugarren hiruhilekoan, 4.033 €/m² zen, hau da, 2008ko batezbestekoa baino %0,5 gutxiago. Lurralde lurralde aztertzen

badugu, Araban batezbestekoa txikiagoa da (3.466 €/m²), Bizkaian 4.035 €/m² eta Gipuzkoan 4.373 €/m².

- Saltzeko eskaintako BOEen batez besteko prezioa 1.469 €/m² zen 2009an, aurreko urtean baino %7,1 gehiago. Kontuan izan behar dugu 2007ko datuen arabera lau etxebizitzatetik ia hiruk (%72) 90.000 eta 120.000 euro arteko prezioa zeukatela. Gainerakoetan, %17 90.000 eurotatik behera zegoen, eta %11 120.000 eurotik gora, baina 150.000 euro tara iritsi gabe.
- Eskaintzan dauden bigarren eskuko etxebizitzaren stockean %4,9ko gehikuntza dago eta haien batez besteko prezioa 2009an 3.779 €/m² zen, aurreko urteko batezbestekoa baino %10 gutxiago. Lurraldeka, prezioen beherakada nagusia Bizkaian izan da¹⁸ (-%18,5). Araban eta Gipuzkoan ere tasa negatiboak izan dira, baina batez besteko gutxipena baino txikiagoak (-%1,1 eta -2,5 hurrenez hurren). Termino absolutuetan, Arabako batezbestekoa 3.550 €/m² da, Bizkaian 3.582 €/m² eta Gipuzkoan 4.686 €/m².
- Alokairuan eskaintako 3.380 etxebizitzako eskaintza dago, aurreko urtean baino %12,7 gehiago. Etxebizitza libreen zatia %65,8 gehitu da, 603 etxebizitzetatik 1.000 etxebizitzetara. Alokairuko etxebizitza babestua, ordea, %0,6 jaitsi da. Horrenbestez, babestutako alokairua 2008an %80 izatetik 2009an %70,4 izatera igaro da; beraz, alokairuko eskaintzaren presentzia ia 10 puntu galdu ditu.
- EAEko alokairuko babestutako etxebizitzaren batez besteko errenta, 2009an, 219,8 euro zen hilean, aurreko urtean baino %6 gut-

xiago. BOEaren modalitateak 2008an (ez daukagu informazio xehakatu berriagorik) 380,3 euroko prezioa zuen hilean; etxebizitza sozialek, berriz 118 euro hilean, batez bestez.

- Azkenik, alokairuan eskaintako etxebizitza libreen laginak 2009an hilean 875,3 euroko batez besteko errenta izan zuen, aurreko urtean baino %9,7 gutxiago. Lurralde historikoen arabera, Gipuzkoak dauka preziorik garestiena (941,1 € hilean); gero Bizkaiak, 881 € hilean eta azkenik Arabak (836,7 € hilean).

Bestalde, EAEn hasitako etxebizitzaren kopuru osoa, 2008an %32,9 erori ondoren, berriro ere %43,4 murriztu zen 2009an. Guztira 7.051 etxebizitza hasi dira; haietatik 3.855 libreak dira (%54,7) eta 3.196 babestuek (%45,3). Azken horietatik 2.939 BOE dira (-%38,7, 2008tik) eta 91 gizarte etxebizitzak dira (-%89,3).

Era berean, Eusko Jaurlaritzaren 2006-2009 Etxebizitza Plana abian jarri zenetik, babestutako etxebizitzaren merkatuan figura berriak sortu dira. Horrek ekarri du, oraingoz, dotazio alojamenduak eraikitzen hasi dela 2006az geroztik, 2007az geroztik udal etxebizitza tasatuak (saltzeko eta alokatzeko) eta 2009az geroztik tasatutako etxebizitza autonomikoak. Denbora horretan, guztira 589 dotazio alojamendu eraikitzen hasi da, alokairuko 100 udal etxebizitza tasatu eta 1.602 jabetzarako, eta azkenik, Eusko Jaurlaritzaren 37 etxebizitza tasatu.

Bestalde, EAEn 2009an amaitutako etxebizitzak 13.454 dira, aurreko urtean baino %4,5 gutxiago, amaitutako etxebizitza libreen beherakadaren (-%3,3) eta babestutako beherakadaren (-%6,6) ondorioz.

¹⁸ Eusko Jaurlaritzak, gainera, ohartarazi du estatistika honetarako emandako prezioak eskaintzaileei eskatutako prezioak direla eta, gehienetan, salerosketa egiteko unean murriztu egiten direla.

1.12. POBREZIA ETA GIZARTE BAZTERKETA

Eusko Jaurilaritzak lau urtean behin “*Pobreziari eta Gizarte Ezberdintasunei buruzko Inkesta*” (PGEI) egiten du. Inkesta horri esker, pobrezia gure gizartean daukan eragina, gizartean eragiten duten arrisku-faktoreak eta pobrezia banaketa geografiko ezberdina ezagutu ahal ditugu. Aztertu diren gabezia guztiei batera erreparatu gero, 2008ko Pobreziari eta Gizarte Ezberdintasunei buruzko Inkestak uste du EAEko 39.737 familia (guztien %5) daudela 2008. urtean arrisku-egoeretako batean (mantentzea edo pilatzea). Kaltetutako pertsonak, guztira 100.250, biztanleria osoaren %4,7 dira.

Interes berezia duten gauzetako bat pobrezia eta prekariotasun arazoaren prebentzioan gizarte transferentziek daukaten eragina da. PGEIaren datu batzuei esker, hobeto ulertzen da transferentzia hauek erabateko ongizate egoerak lortzearekin zerikusia duten pobrezia eta prekariotasun arazoaren aurkako borrokan daukaten garrantzi handia:

- Transferentziek mantentze dimentsioan¹⁹ da daukaten eragina kontuan izanik, datuek erakusten dute transferentziarik ez balego (ez pentsiorik ez gizarte politika osagarririk) pobrezia eta ongizate ezeko arrisku tasak 16 puntu inguru murriztuko liratekeela, lehenik eta behin, erretiro eta biziraupen pentsioen politikaren ondorio positibo gisa. Horrela, ongizate ezeko arriskua %36,9tik %20,3ra jaitsi da, eta pobrezia arriskua, %24,7tik %8,5era.
- Jaitsiera honi bigarren beharakada bat erantsi behar zaio, 4,5 eta 5,5 puntu artekoa,

gizarte politika osagarrien (langabeziaren aurkako ekintza barne) esparruan garatutako transferentzien kudeaketari dagokiona. Gizarte transferentzien politikari esker, ongizate ezaren arriskua %20,3tik (erretiro eta biziraupen pentsioak bakarrik edukiz gero portzentajea horixe izango baitzen) %14,6ra murriztu da, 2008an ikusi zenez. Pobrezi arriskua, berriz, %8,5etik %4,1era murriztu da. Guztira, gizarte politika guztiek ekarri duten beharakada 20 eta 22 puntu artekoa da.

Gizarte transferentzien aplikazioaren bidez, beraz, mantentze pobrezia tasa %83,3 murriztu da beren diru-sarrerak bakarrik eskuratuko lituzketen familien kasuan. Jaitsieraren %65,7 erretiratze eta biziraupen pentsioei dagokie, eta %17,7 gainerako gizarte transferentzietan. Murrizpena %60,6koa da ongizate ezari dagokionez. Kasu honetan, beharakadaren %45,1 pentsioen sistema orokorraren ondorio da, eta %15,5 gainerako gizarte prestazio laguntzen ondorio.

Adierazle horiek bazterketaren aurkako borrokan gizarte transferentziek EAEan duten papera eta Europar gertatzen dena erkatzea ahalbideratzen dute: EUROSTATen “*Errenta eta Bizi Baldintzei buruzko Inkesta*” gizarte politika osagarrien aurretik eta ondoren dagoen ongizate ezaren arriskua aztertzen du. 2008an, EB-an, gizarte politika osagarriari esker, gizarte ongizate ezaren ratioa²⁰ %25 izatetik %17 izatera igaro da. Beraz, 8 puntu murriztu da (EAEan jaitsiera 20 eta 22 puntu artekoa da). Jaitsiera hau batez ere Estonian, Suedian eta Danimarkan da garrantzitsua (tasak 16 eta 18 puntu bitartean jaitsi dira). Grezia, Italia eta Espainian da txikien jaitsiera hau, ehuneko 3 eta 4 puntu bitarteko jaitsierekin.

¹⁹ PGEIaren mantentze dimentsioan, pobrezia arriskuko egoera oinarritzko beharrezan (janaria, etxebizitza, arropa eta oinetakoak) ordaintzeko txikiak izan litekeen diru-sarrerak edukitzea da. Ongizate eza, berriz, gizarte jakin batean espero diren gutxieneko ongizate eta erosotasun maila eusteko behar diren gastuei aurre egiteko diru-sarrera nahikoak ez edukitzea da.

²⁰ Kontsumo unitate bakoitzeko diru-sarreraren banaketaren medianaren %60tik beharoko errenta.

Aipatutako gaien sakontzeko, PGEIak honela definitzen du pobrezia potentzialeko arrisku kolektibotzat: pilaketa-pobreziako egoeran bizi diren pertsonak²¹ eta mantentze pobreziaren arriskuan dauden pertsonak biltzen ditu. Kolektibo hau EAEko biztanleriaren %8,8 da 2008an.

Pobrezia potentzialeko arrisku kolektibo honen analisiak erakusten du beraren %37,7 gai dela bere baliabideekin pobreziaren bi dimentsioetako batean dauzkan gabeziak konpentsatzeko, gizarte laguntzako prestazioetara jo beharrik gabe. %26,2a, era berean, pobreziatik irteteko gai da, baina kasu honetan bakarrik gizarte laguntzako prestazioen eta laguntzen bidez. Beste %24,1 pobrezia errealeko egoeran mantentzen da, laguntza horiek eskuratu arren. Azkenik, pertsonen %12 pobrezia errealeko egoeran dauden familietan bizi dira, gizarte laguntzako prestaziorik gabe.

PGEIak azaltzen du, ordea, gure erkidegoan arreta ematen ez zaien pobrezia errealeko problematikariek gehienak kolektibo txiki batenak direla, pobrezia errealeko egoeran dauden arren prestazio sistemari sartzen ez dena. Arreta ematen ez zaien pertsonen zati handi bat, %92, ondoko pertsona mota hauen mende dauden familietako kide dira: Europar Batasunekoak ez diren herrialdeetako pertsonak (%25,5), 65 urtetik gorako pertsonak (%23,2), famili talde baten erantzule diren 45 urtetik beherako pertsonak (%17,1), 65 urtetik behera duten eta bakarrik dauden pertsonak (%14,2) eta guraso bakarreko emakumeak (%11,9).

1.13. GIZARTE BABESA

2009an, langabezi prestazioak jasotzen zituzten pertsonen batez besteko kopurua EAEn

78.400 zen, aurreko urtean baino %51,1 gehiago. Prestazioa jasotzen duten pertsonen kolektiboa igo den bederatzigarren urtea da segidan, 90eko hamarkadan nabarmen murriztu ondoren. Estatuan, jasotzaileen kolektiboa apur bat gutxiago gehitu da: %47,8. Jasotzen duten 78.400 pertsonen %52,5 Bizkaian bizi da, %32,1 Gipuzkoan eta %15,5 Araban.

Pertsona jasotzaileen hilez hileko eboluzioari erreparatuz gero, irailean jaitsiera bat ikus dezakegu (2008an bezala), eta urteko azken hileetan berriro gehitzen da, abenduan 85.600 jasotzailetaraino iritsi arte, 2008ko abenduan baino %33,1 gehiago.

Abenduko datuekin ere, jasotzaileen %66a ordaindutakoaren arabera prestazioen jasotzaile ziren, %32,5a sorospenen jasotzaile eta %1,5 gizarteratzeko errenta aktiboaren jasotzaile. Guztira 85.630 jasotzaile izanik, estaldura tasa (SPEEn erregistratutako langabeak kontuan izanik) EAEko langabetuen kolektiboaren %66,8 zen (2008ko abenduan %63,9), estatuko batez besteko estaldura %77,35 izanik. Lurralde historikoen arabera, estaldurarik handiena Gipuzkoari dagokio (%72,18).

Datu horiek kontuan izanik esan genezake 2009ko abenduan EAEko 100 langabetutatik 33k ez zutela inolako prestaziorik jasotzen eta zerbait jasotzen zuten 67etatik 44k ordaindutakoaren arabera prestazioa jasotzen zutela, 22k sorospena eta bakar batek gizarteratzeko errenta aktiboa.

EAEn Gizarte Segurantzaren prestazioei dagokienez, 2008an (informazio berriagorik ez baitaukagu), guztira 490.851 pertsonak jaso zituzten sistemaren pentsioak, 2007an baino %1,5 gehiago. Azken urteetan gertatu izan den bezala, gehikuntza horren arrazoia ordaindutakoaren arabera pentsioen onuradunen kolektiboaren bi-

²¹ Pilaketa-pobrezia honela definitzen da: familiek epe luzean bizitza maila egokia mantentzeko behar diren kontsumo iraunkorreko oinarritzko ondasunak (etxebizitza esate baterako) eskuratzeko eta oinarritzko ondare-baliabideak pilatzeko daukaten gaitasun eza.

lakaera da (%+1,6), gainerako modalitateetan, intentsitateak ezberdinak izan diren arren, jasotzaileen kolektiboak murrizteko joera baitago. Gizarte Segurantzaren prestazio ekonomikoak jasotzen dituzten EAEko biztanleen portzentajea 2007an %22,7 zen eta 2008an %22,9.

Ordaindutakoaren araberakoak ez diren pentsioen zenbateko osoa ia 45 milioi eurokoa da; horrek esan nahi du %5,9 gehitu dela. Abenduan jasotako hileko batez besteko zenbatekoa, ordea, %7 gehitu da ezintasun modalitatean eta %8,4 erretiratze modalitatean, 2007ko abenduaren aldean. Azkenik, laguntzako pentsioen gastua, azken urteetan zenbatekoa aldatu gabe mantendu dena, %7,4 murriztu da, eta jasotzaileen kopurua beste urte batez jaitsi da, baina 2007an baino gutxiago (-%3,6; 2007an -%8,4 jaitsi zen). LISMI sorospeneke, berriz, onuradun kopurua %10,4 murriztu dute eta zenbateko osoa %8.

Ordaindutakoaren araberako pentsioen batez besteko zenbatekoa 2008an %6,6 gehitu zen eta guztira 6.045 milioi euro izan ziren, 2007an baino %6,1 gehiago. Era berean, 2009an, batez besteko zenbatekoa %4,5 gehitu zen, 938,44 eurotaraino, eta guztira 6.406 milioiko gastua ekarri zuten (%6).

Erretiratze pentsioei dagokionez (Gizarte Segurantzaren ordaindutakoaren araberako pentsioak jasotzen dituzten pertsonen %61ak jasotzen dituztenak), esan behar dugu 2009an haien batez besteko zenbatekoa 1.069,50 euro zela hilean, 2008an baino %4,5 gehiago. Urte horretako batez besteko zenbatekoa (1.023,70 euro) EAEko lan-kostuaren "soldatak" osagaiaren hileko batez besteko zenbatekoaren %48,6 zen. Lan-kostu hori INEak kalkulatu du, Lan Kostuaren Urteko Inkestaren bidez. Osagai hori, hilean 2.107,39 euro dena, gure erkidegoko 2008ko batez besteko soldataren hurbilketa dela esan dezakegu (datu berriagorik ez daukagu).

Guztira, EAEko pentsioen gastu osoa 2008an, behin-behineko hurbilketa egiten badugu, 6.093

milioi euro izan zen, 2007tik %6,1eko gehikuntzarekin; horrela, BPGaren gaineko portzentajea gehitu da, 2007ko %8,71tik %8,80ra.

Bestalde, Sarreren Bermeko Euskal Sistemaren funtsezko prestazioa Sarreren Berme Errenta deritzona da, Gizarteratzeko eta Diru Sarrerak Bermatzeko abenduaren 23ko 18/2008 Legean oinarrituta sortu zena. 2009an 55.410 familiak jaso zuten, aurreko urtean baino %39,5 gehiago. Sarreren Berme Errenta gisa ordaindutako zenbateko osoa 262,72 milioi euro da (2008an baino %33,2 gehiago). Bizikidetzaren unitate bakoitzeko ematen den batez besteko zenbatekoa 475 euro da hilean, hau da, 2009rako finkatu zen lanbide arteko gutxieneko soldataren %65,2 (aparteko ordaintak lainduta). Ratio hori 6,5 puntu murriztu da aurreko urtetik.

Eusko Jaurlaritzak txosten bat egin du, Gizarte Ongizatearen diru-sarreren bermeko prestazioen eragina EAEn eta Espainian erkatzen dituen. Nabarmendu du sarrerak bermatzeko euskal eredia salbuespena dela estatuan, bai estaldura handia duelako (2009an famili unitateen %7,5), bai sarreren osagarrien politikarekin duen loturagatik. Zati batez, politika hau, batez ere 2008ko erreformaren ostean, pentsiodunen kolektiboari zuzenduta dago. Baina funtsezko dimentsioetako beste bat soldata txikien mende dauden bizikidetzaren unitateei laguntza ematea da, arrisku kolektiboak lana lortzera bultzatzeko asmoz, prestazioen eta sorospenen mendetasunaren alternatiba den aldetik.

Horrela, lan honek azpimarratzen du gutxieneko errenta autonomikoen orokortzeak 90eko hamarkadan desberdintasun handia erakusten duela programa hauen eraginean. 2009ko lehenengo sei hilekoan, estatuko Sarreren Berme Errentaren titularren %38,4a EAEn dago, eta programa hauekin zerikusia duen gastuaren %40,2 EAEn egiten da, nahiz eta EAEn pobrezia arriskuan dauden espainiarren %2,4 bakarrik bizi.

Ezberdintasun horien ondorioz, EAEn pobrezia arriskuan dauden familietan gastu mailen artean ezberdintasun handiak daude: adierazle hori, EAEn 374 eurokoa da hilean batez bestez; estatuan berriz, 22 euro baino ez. EAEko mailetara hurbiltzen den erkidego bakarria Nafarroa da; familia bakoitzeko batez besteko gastua 238 eurokoa da. Askozaz ere beherago Asturias dago, 67 euroekin. Gainerako erkidegoek gehienez 35 euroko gastua daukate arriskuan dagoen familia bakoitzeko (hor Madrilgo Komunitatea eta Katalunia ere sartzen ditugu, familia bakoitzeko 17 eta 27 euroko gastuarekin hurrenez hurren).

Txostenak erakusten duenez, Sarreren Berme Errentaren, gizarte larrialdiko laguntzen eta etxebizitzarako prestazio osgarriaren²² baturari esker EAEn sistemaren onuradunak beharizanaren mugeetatik hurbil daude baina gainerako autonomi erkidegoekin ez da berdin gertatzen. Daturik

azpimarragarriena da Espainian biztanle gehien eta BPG bolumen gehien dauzkaten bi erkidegoetarako (Madril eta Katalunia) zenbatekoak oso txikiak direla: EAEn 2009an pertsona bakar batentzat ezarri ziren bermeko 640,64 euroen aurrean, Katalunian kopurua 410,02 eurokoa da, eta Madrilen 370 euro.

Bestalde, 2009an 38.018 pertsonak jaso zuten gizarte larrialdiko laguntza, aurreko urtean baino %39,3 gehiagok. Haietatik 22.300 Bizkaian bizi dira (guztien %58,7), 9.198 Gipuzkoan (%24,2) eta 6.520 Araban (%17,1). 2009. urtean Euskal Autonomi Erkidegoaren Administrazio Orokorren aurrekontuen kontura laguntza horietarako bideratu zen diru-zenbatekoa 54,5 milioi euro izan zen, aurreko urtean baino %43,4 gehiago. Onuradun bakoitzeko urtean batez bestez ordaindu zen zenbatekoa 1.434 1.392 euro izan zen, 2008an baino %3 gehiago.

²² Etxebizitzarako prestazio osgarria arautzen duen dekretua 2010eko urtarrilean argitaratu da. Beraz, memoria honek prestazio horri buruzko informazioa (jaso dezaketen pertsonak, zenbatekoak eta abar) hurrengo ediziotik aurrera jasoko du.

2

Gogoetak

2.1. DEMOGRAFIA ETA INMIGRAZIOA

Familia funtsezko instituzioa da gizartean, betetzen dituen funtzioen garrantzia kontuan izanik. Funtzio horietako bat norbanakoa gizarteratzea da, familiak portaera, tradizio, ohitura eta sinesmenak transmititzen baitizkio. Instituzio hau aldaketa sozialaren mende dago, eta azken mende honetan aldaketa handiak pairatu ditu. Haien artean, gurasoen artean funtzioak gero eta gehiago uniformizatzea eta familia nuklearraren kideen kopurua murriztea daude, famili eredu ezberdinen agerpenarekin batera. Gaur egun, sexuen arabera funtzioak banatzen dituen familia tradizionala eraldaketa prozesuan dago. Gizonen eta emakumeen arteko ezberdintasunak gainditzen ari dira eta egoera orekatuagoak lortzen ari dira, emakumeak baztertzen diren egoerak zuzenduz.

EAEko familien ezaugarri dagokienez, *"Analisi demografikoa eta etxebizitza merkatuaren eboluzioa epe luzean EAEn"* izeneko azterlanean, Eusko Jaurlaritzako Etxebizitzaren Euskal Behatokiak 2009an egina (EUSTATen 2020rako biztanleri proiektzioetan oinarritu zena), kalkulatu den familiaren kopurua modu moderatuan gehitu ahal dela 2020. urtera arte. 2010 eta 2020. urteen arteko aldakuntza garbia 42.000 eta 50.000 familia arteko izango dela kalkulatu da. Hazkuntza hori intentsuagoa izango da 2011 eta 2015. urteen artean, 2016 eta 2020. urteen artean baino. Era berean, kalkulatu den famili unitatearen tamainak murrizten jarraituko duela; 2020. urterako 2,57 eta 2,62 kide bitartekoa izango omen da. Era berean, azterlanak atzeman du erreferentziatzeko pertsona emakume bat duten familiak areagotuko direla. Era berean, familia gazte berriak (20 eta 39 urte bitartean) sortzeko erritimoa motelduko da. Bestalde, familia helduen eta adineko familien kopurua gehituko da.

Azken urteetan, familiaren instituzioak izan dituen eraldaketak eta emankortasun tasetan izan

duten eragina oso interesgarri suertatu dira jendearentzat, ekarri dituzten ondorioengatik. Umeak izateko adina eta lanean hasteko eta lanean gora egiteko adina bat datozen emakume gazteetan; horregatik, seme-alabak izateko erabakia oso zaila da haientzat. Egoera horren ondorioz arazo berriak sortu dira bizikidetzaren unitateen barruan, ordaindutako lana eta famili zaintza bateratu beharri dagokionez.

EUSTATen *"Bizi Kalitateari buruzko Europar Batasuneko langileen %48 nekatuegi daudela lanetik itzultzean etxeko lanak egiteko gutxienez hilean zenbait aldiz. Haien ia laurden bat horrela sentitzen dira astean behin baino gehiagotan. Era berean, %29ak arazoak dauzka famili erantzukizunak betetzeko, bere lanaren ondorioz, eta %12ak adierazten du zailtasunak dauzkala lanean kontzentratzeko, famili erantzukizunak direla-eta.*

Egoera horiek arintzeko, Eusko Jaurlaritzak 2002. urtetik aurrera *Seme-alabak dituzten famili laguntzeko planak* abiatu zituen, familiei seme-alaben kopurua libreki erabakitzea galarazten dieten oztopo ekonomiko eta sozio-laboralak gainditzeko. Era berean, 2008an Familiei Laguntzeko Legea onetsi zuen. Lege honen helburua nagusia esparruari lerrun juridiko handiagoa ematea eta famili politika integralerako oinarriak jartzeko, familien eta beraien kideen ongizatea eta bizikaltatea hobetzeko helburuarekin. Seme-alabak izateagatik edo adoptatzeagatik eta familiako eta laneko bizitzak uztartzeko zuzeneko laguntzak 2002. urtean hasi ziren. Harrez geroztik eta 2009. urtera arte, laguntza hauen gastu orokorra 260,65 milioi euro igo da. Haietatik 136,65 milioi jaiotzetatik, adoptatzeagatik edo adopzioaren aurreko harreragatik emandako zuzeneko laguntzak dira. Gainerako 124 milioi euroak lana eta familia uztartzeko laguntzetarako dira.

Kontseilu honek uste du krisialdian, gaur egun bizi dugunaren modukoetan, funtsezkoa

dela familiari babes publikoa ematen jarraitzea eta babes horretan aurrera egitea. Uste dugu familieren eta urmeen aldeko politika egokia ezinbesteko tresna dela gizarte berdintasunezkoago bat lortzeko; gainera, gizarte hori produktiboagoa izango da.

Bestalde, nazioarteko migrazioak nazioarteko politika eta garapen agendako funtsezko gaitako bat dira. Gizarte eta ekonomia globalen egungo etaparen ezaugarri bat dira. Inguruko beste gizarte batzuen mailetara iritsi ez garen arren, gure erkidegoan atzerriko inmigrazioa nabarmen gehitu da azken urteetan, lurraldea ezaugarri garrantzitsua duen dibertsitate panorama bat sortuz. Hain zuzen ere, epe laburreko inmigrazio masiboak ekonomiaren eta gizartearen epe luzerako joerak aldatu ditu, jendea zahartzeko joera etenez eta belaunaldiak berriztatzea erraztuz, baita gizarte portaera berriak sortuz ere.

Lan merkatuarekin duen zerikusiarri dagokionez, Estatuko Enplegu Zerbitzu Publikoak (SPEE) gure erkidegoan 2009ko abenduan lana eskatzen zuten 13.939 atzerriar erregistratu zituen. Pertsona horiek lan eskatzaile guztien %10,9 ziren (estatu osoan, %14,4). Kopuru hori %39,3 gehitu zen 2008ko abenduaz geroztik (izena emandako pertsona guztientzat %27,4ko gehikuntza zegoen). Haien %72,8a EB-tik kanpokoak dira. Gainera, gure erkidegora azken urteetan atzerriarrak etortzearen ondorioz eta mugimendu horien arrazoia batez ere ekonomikoa izatearen ondorioz, lana eskatzen duten atzerriarren pisua azken urteetan etengabe gehitu da (2006an %5,4, 2007an %6,8, 2008an %9,9). Era berean, Euskal Enplegu Zerbitzuak (Lanbide) 2009ko laugarren hiruhilekoan 11.985 atzerriar erregistratu ditu lan eskatzaile gisa, aurreko urtean baino %39,4 gehiago, eta izena eman duten guztien %17,9 (2008ko laugarren hiruhilekoan %16,7 ziren).

Gure erkidegoan dauden etorkinen artean, Gizarte Segurantzako afiliazio datuek erakusten dute

lan merkatuan daudela. 2009ko abenduaren 31n, EAEn 49.412 etorkin zeuden Gizarte Segurantzaren afiliaturik, aurreko urtean baino %0,3 gutxiago. Urteetako batezbestekoak kontuan izanez gero, 2009koa, 50.404, 2008koa baino %3 txikiagoa da eta EAEko afiliatu guztien %5,4, hau da, aurreko urteko ratio bera, gure erkidegoan Gizarte Segurantzaren alta hartutako pertsonen kopurua ere murriztu baita (-%3,4).

Ikuspegiren 2009ko ekaineko Barometroaren arabera, EAEko biztanleek ez dute inmigrazioa arazotzat hartzen. %2,7ak bakarrik aipatzen du modu espontaneoan EAEko arazo nagusi gisa. Gainera, hiru erantzun espontaneoan multzoan, inkesta egin dutenen %12,9ak bakarrik aipatzen du arazo gisa, beste fenomeno batzuk baino askoz ere pertsona gutxiagok: langabezia (%82,2), terrorismoa (%38,7), etxebizitza (%29,2), arazo ekonomikoak (%28,5) eta herritarren segurtasunaren arazoak (%14,3).

Inmigrazioak EAEko ekonomian duen eraginari dagokionez, aurreko urteetan bezala, euskal gizarteak ez dator bat inmigrazioak gizartearen dituen ondorio positibo edo negatiboan inguruan, eta 0 eta 10 arteko eskalan batez besteko puntuazioa 4,95 da (2008an 4,89 eta 2007an 5,00). Era berean, intentsitate txikiagoarekin bada ere, onartzen da atzerriarrei esker ekonomia hobeto dabilela (ehuneko -7,6 puntu 2008ko datuaren aldean) eta hemengoek nahi ez dituzten lanpostuak betetzen dituztela (-9 puntu); baina ondorio negatiboak dituzte soldatetan (+6,5 puntu) eta gizarte sektorerik ahulenetan kaltea sortzen dute (+10,2 puntu).

Herritarrek inmigrazioaren fenomenoaren aurrean duten jarrerari dagokionez, arretea deitu digu Ikuspegik estatu mailan CIsen (Ikerketa Soziologikoen Zentroa) inkesten emaitzetan aurkitu duen paradoxak: inmigrazioak "Espainiako arazo" gisa eta "arazo pertsonal" gisa izan duen aipamenik handiena 2006ko irailean izan zen (%59 eta %18 hurrenez hurren); harrezkero beherantz joan da ai-

pamena, eta azken aldian joera beheranzkoa da, krisialdia gorabehera. Beraz, haren une gorena ez dator bat jarreraren daturik negatiboekin, espero litekeen bezala. Egoera horren aurrean Inmigrazioaren Euskal Behatokiak bi interpretazio eskaintzen ditu: inmigrazioaren inguruko jarrerak eta pertzepzioak beti ez daude, uste dugun bezala, egoera ekonomikoaren mende modu kategoriko batean, edo langabeziak arazo gisa hartu duen protagonismoa oso handia dela eta beste arazo batzuen garrantzia gutxitzen edo ezkututzen duela.

2.2. HEZKUNTZA

Nabarmendu behar dugu Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerkuntza Sailaren gastu arrunta 2008an gehitu zela, baina 2007an baino gutxiago: %+7,7 eta %+12,3 hurrenez hurren. Ikasle bakoitzeko gastua 5.477 eurotik 5.353 eurora murriztu da, ikasle kopurua gastua baino portzorio handiagoan gehitu delako.

Aipatu dezagun, Hezkuntza eta Kultura Ministerioak argitaratutako azken datuen arabera, 2007koak, hezkuntza administrazioen gastua BPGaren aldean %3,62 dela EAEn (%2,98 unibertsitatekoa ez den hezkuntzan eta %0,57 unibertsitateko hezkuntzan) eta %3,85 estatuan (%2,84 unibertsitatekoa ez den hezkuntzan eta %0,88 unibertsitateko hezkuntzan).

EAEn unibertsitate aurreko matrikulazioan bilakaera positiboa ikus dezakegu, EUSTATEN 2009-10eko datuen aurrerapenaren arabera matrikulazioa %1,7 gehitu baita, bai beheko mailetan (haur hezkuntza, lehen hezkuntza eta DBH), bai Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzaren Ondokoan (DBHO) edo irakaskuntza ertainetan.

Azpimarragarria da LH-ko matrikulazioan izandako gehikuntza. Horrela, EAEn irakaskuntza er-

taina ikasten duten ikasleen %49,1ak LH aukeratu du derrigorrezko hezkuntza amaitu ondoren (goranzko joerarekin gainera); %50,9a batxilergoan matrikulatzen da eta gainerakoak zereginen ikaskuntzan. Beste modu batean esateko, lan heziketaren eta batxilergoaren banaketa proportzionala %50erantz doala berretsi da, lanbide heziketak ikasleak bereganatu baititu. Aitzitik, emakumeek lanbide heziketan duten parte hartzea txikiagoa da gizonena baino, lanbide familia gehienetan.

Goi mailako hezkuntzako matrikulazioari dagokionez (lehenengo bi zikloetan) agerrarazi nahi dugu, matrikulazioa termino absolutuetan murrizten ari den arren, unibertsitateko populazioak 18 eta 25 urte arteko populazio osoaren artean duen portzentajea gehitu dela eta 2008-09 ikasturtean %31,9ra iritsi dela. Estatuan, bestalde, portzentajea %31,7 da. Bestela esanda, estatuan, unibertsitateko kopurua, 18 eta 25 urte arteko biztanle guztien artean, EAEn baino pixka bat txikiagoa da, baina eboluzioa goranzkoa da.

Atsegin handiz ikusten dugu goi mailako graduatuen tasa (unibertsitate ikasketak eta goi mailako LH) zientzietan, matematiketan eta teknologian EAEn, MECen datuen arabera, EB-ko herrialde guztietan altuenetako bat dela (25,3 graduatu 20-29 urte arteko mila biztanleko). Seguruenik gure erkidegoan LH teknologikoak daukan garrantziaren ondorioz gertatzen da hori.

Eta pozten gara halaber helduek ikaskuntza iraunkorrean daukaten parte hartzeak, ISEIren datuen arabera, etengabeko aurrerapena izan delako: 1995. urtean %4,3 zen eta 2007an %13,2. Horrek esan nahi du 2010erako aurreikusitako helburua gainditu dela (lan egiteko adinean dauden pertsonen, hau da, 25-64 urte arteko pertsonen, %12,5). Aitzitik, oraindik ere erreferentziazko herrialdeetan dauden ratioak lortzeko bide luzea dugu egiteko: Suedia %32 (2006ko datua), Danimarka %29,2 (2007an), Erresuma Batua %26,6

(2006an). Finlandia %23,4 (2007an), Holanda %16,6 (2007an) eta Eslovenia %14,6 (2007an).

Hala eta guztiz ere, esan behar dugu, MECen Ebaluazio Institutuaren datuen arabera, bigarren hezkuntzako bigarren etapara gutxienez iritsi diren 25 eta 64 urte arteko pertsonen portzentajea (CINE 3: batxilergoko titulua, gradu ertaineko trebakuntza zikloetako titulua eta titulazio baliokide eta asimilagarriak dituzten pertsonak), 2007. urtean, ELGAko batezbestekoa baino 5,1 puntu beherago dagoela: %62,9 EAEn eta %68 ELGAN (2006ko datua).

Eta berriro ere azpimarratu behar dugu uni-bertsitateko hirugarren zikloko (doktoretza) matrikulazioa berriro murriztu dela, horrek informazioaren eta jakintzaren gizartean dauzkan ondorioekin.

Oso kezkarria da hezkuntzaren adierazle batzuek adin tarte goiztiarretan edota hezkuntza maila txikienetan daukaten bilakaera. Eskola behar baino lehen uztearen tasa estatuko txikiena da 2008an, %14,7, (estatuko batezbestekoa: %31,9 2008an); beraz, pentsa dezakegu zaila izango dela EB-ak 2010. urterako ezarritako helburua lortzea, %10 alegia.

Testuinguru honetan egoki deritzogu Hezkuntza eta Kultura Ministerioak 2004-2005 ikasurteko azken hiruhilekoan abiatutako planari: PROA plana (eskola behar baino lehen uztea prebenitzeko Errefortzu, Orientazio eta Laguntza Plana). Plan horretan lehen eta bigarren hezkuntzako zentroei zuzendutako jarduketak batzuk sartzan dira, *hezkuntzaren emaitzak hobetzeko* helburuarekin, kasu batzuetan *ikasleari zuzeneko eta banakako laguntza* neurriak eskainiz, eta beste batzuetan *zentroan aldaketa globala* eragitea errazten duten baliabideak emanez.

Bestalde, graduazio tasak ikasketa mailaren arabera (DBH, batxilergoa, teknikaria, goi teknika-ria, diplomatua, arkitekto teknikoa eta ingeniari teknikoa; eta lizentziatua, arkitektoa eta ingeniaria)

murriztu edo egonkor mantendu dira 2007-08 eta 2008-09 ikasurtean artean, salbu eta DBHn, diplomatuetan, arkitekto teknikoetan eta ingeniari teknikoetan.

Azaldutakoaren emaitza gisa, berriro ere azpimarratzen dugu adin tarte goiztiarretan edota hezkuntza maila txikienetan formazioa eta kualifikazioa hobetu beharra, gure gizartearen etorkizuna diren neurrian.

Eta amaitzeko, ez-ikusiarrena egin behar ez zaion gauza bat azpimarratu behar dugu: adierazle batzuek generoaren ikuspegitik aldatzeko joera erakusten dute, emakumeen tasen eboluzioa hobe aldatzen ari dela ematen baitu.

2.3. I+G+B JARDUERAK ETA IKTAK

EUSTAT, EUROSTAT eta INEren datuen arabera, I+G+b adierazle nagusiek EAE estatuko autonomia erkidegorik dinamikoa eta berritzaileen artean jartzen dute, baina oraindik bide luzea dugu egiteko gai honetan erreferentziazkoak diren herrialdeen mailara iritsiko bagara. Hain zuzen ere,

- INEK I+Gn erregistratutako ahalegina EAE EB-27ren batezbestekoaren gainetik jartzen du 2008an (%1,96 batak eta %1,9 besteak), baina erkaketa EUSTATen datuekin egi egi ten badugu, ez da gauza bera gertatzen; halere nabaria da haustura murrizteko joera, aipatutako batez besteko balioarekin.
- Pozgarria da I+G jardueretan lan egiten duten langileak gero eta gehiago izatea, eta estatuan eta EB-n erregistratutako balioen gainetik egotea eta gai honetan dinamikoenak diren lurraldeetatik hurbil egotea. DOBen neurtuta, 2008. urtean okupatutako pertsonen % 15era iristen da. Estatuan %10,7 da eta EB-an %10,4.

- Azken urteetan sektore pribatuak I+G gastuaren finantzazioan pisua galdu duen arren, bera da oraindik ere finantzazio iturri nagusia. Sektore pribatuak I+Gn gastuaren kopuru osoaren %56 finantzatzen du, eta administrazioak %40,3. Ondorioz, EAE Lisboako helburutik 10 puntura dago: I+Garen gastu osoa fondo pribatuekin finantzatzea. I+G gastuaren finantzazio pribatuaren portzentajerik handienak, EUROSTATen arabera, herrialde hauetan daude: Japon (%77,7, 2007ko datua), Luxenburgo (%76, 2007ko datua), Finlandia (%70,3, 2008ko datua), Alemania (%67,9 2007an), AEB (%67,7, 2008ko datua), Suedia (%64, 2007ko datua) eta Danimarka (%61,1 2008an).
  - Berrikuntza teknologikorako jardueren gastu osoa %6,6 gehitu da 2007az gerostik. BPGaren %4,1 da.
  - 2006-08 denboraldian produktua edo prozesua berriztatu dituzten enpresen portzentajea (9 lanpostutik gorakoak) INEren arabera %6,4 puntua handiagoa da EAEn estatuan baino: %41,2 batean eta %34,8 bestean.
  - Europako Berrikuntza Indizearen arabera, EUSTATEk egina, EAE ondoko ezaugarri hauetan nabarmentzen da:
    - Zientzietan eta Ingeniaritzetan eta Gizarte Zientzietan eta Humanitateetan lizentziatu diren 20 eta 29 urte arteko gazteen tasa handia du: milako 46,7 (EB-an milako 40,5).
    - Goi mailako hezkuntza (unibertsitatekoa edo goi mailako lanbide heziketako) duten 25 eta 64 urte arteko pertsonen portzentaje handia du: %42,2, ia EB-aren (%24,3) bikoitza.
    - Etengabeko prestakuntzako jardueretan parte hartzen duten 25 eta 64 urte arteko pertsonen portzentaje handia du, % 13,5. Europako portzentajea % 9,6 da.
  - Jakintza maila handiko zerbitzu-sektoreetan lan egiten duten pertsonen portzentaje handia du, lanpostu guztien %19 baitira (Europan %14).
  - Enpresak berriztatzeko portzentajea: %12,4, Europako %5,1aren aurrean.
  - Teknologia ertain eta altuaren esportazioak, esportazio guztien %51,5 direnak (EB-an %47,4).
  - Banda zabalaren hedapena: 10 langiletik gorako enpresen %92ak banda zabala dauka (EB-an %81 dira).
  - Eraginkortasuna. Izan ere, enpresa berritzaileen %19,6ak langileri kostuak murrizten dituzte eta %9,4ak materialen eta energiaren kontsumoa murrizten dute. Europan, berriz, portzentaje horiek %18,0 eta %9,6 dira, hurrenez hurren.
  - Arrisku-kapitalari dedikatzen zaion BPGaren portzentajea, handiagoa baita (%0,18 eta %0,14).
  - I+G gastu pribatu handiagoa dago: %1,5 EAEn eta %1,21 EB-27an.
- Baina badago non hobetu ere:
- I+G gastu publikoa BPGaren aldean txikiagoa da: %0,35. Europan %0,67.
  - EPO patenteen kopurua, milioi bat biztanle bakoitzeko, 6,7 da EAEn, Europako kopuruaren azpitik (10,7).
  - Berrikuntza teknologikoren bat egin duten enpresa txiki eta ertainak %30,5 dira (EB-an, %33,7).
  - Teknologiazkoak ez diren berrikuntzak (marketingekoak edo antolakuntzakoak) egin dituzten enpresa txiki eta ertainen portzentajea %27,1 da, EB-an dagoena baino txikiagoa (%40,0).
- Familien edota biztanleen IKT ekipamenduei dagokienez, esan behar dugu EAEk hazten jarraitzen duela, zorionez. Halere, Europako batezbestekoak baino apur bat beherago gaude

oraindik ere. Horrela, Interneteko sarbidea daukan 16 eta 74 urte arteko kide bat gutxienez duten familien portzentajea, 2009an, %65 da EB-27an, eta banda zabaleko konexioa daukatena, %56. Horrenbestez, EAE, kasu bietan %57ko portzentajea daukana, Europako batezbestekoa baino apur bat beherago dago Interneteko sarbidean, baina ez banda zabaleko konexioan; erreferentziako herrialdeen (Danimarka, Alemania, Holanda, Austria, Finlandia eta Suedia) balioetatik urrun dago.

Eta erabilerari dagokionez, EUROSTAT eta IN-Eren 2009ko datuak erkatuz gero, ikus dezakegu Interneten erabilerari dagokionez EAEk inkesta egin aurreko hiru hilabeteetan gutxienez astean behin Internet erabili duten pertsonen %56ko portzentajea duela; beraz, estatuko batezbestekoa (%53,6) baino gorago dago, baina EB27ko batezbestekoa (%60) baino beherago, EB25 baino beherago (%62) eta EB15 baino beherago (%64).

Horrenbestez, gero eta beharrezkoagoa da informazioaren eta komunikazioaren teknologia berrien *erabilera* dinamikotasun gutxien duten kolektiboen artean sustatzea (seme-alabarik gabeko familietan edo bakarrik bizi diren pertsonen artean, adin tarte handienetan, eta kualifikazio txikiak eta lan egonkortasun txikiak dituzten kolektiboen artean). Gainera, konexio aukeren, edukien eta banaketaren arteko konbinazio egoki bat bultzatzen duen politika publiko batek IKTen etekinak hobetzen lagunduko luke.

Enpresetako IKTen ekipamenduei dagokionez, ikusi dugu ekipamendu horiek enpresetan sartzeko prozesuak hazten jarraitzen duela. Halere, egia da establezimenduek, zenbat eta lanpostu gehiago eduki, orduan eta gehikuntza txikiagoak dauzkatala, hobetzeko marjina txikia baitute.

Internet bidez edo bide elektronikoa transakzio komertzialak egiteari dagokionez, EUSTATen datuen arabera, transakzioen joera goranzkoa da, nahiz eta komertzio elektronikoa parte hartzen duten enpresen kopurua gero eta txikiagoa den.

Hain zuzen ere, komertzio elektronikoa (zentzu zabalean) egiten duten establezimenduen portzentajeak behera egin du: 2007an guztien %15,3 zen eta 2008an %15.

2.4. INGURUMENA

Azken urteetan hobekuntzak izan dira ingurumenaren egoera orokorrean, gizartearen kontzientziazio orokorraren ondorioz eta garapen jasagarria lortzeko egin diren jarduketaren ondorioz.

Horrela, ondoko hauek dira bilakaera positiboa izan dutenak:

- Airearen kalitatea. Aztertutako azpizona guztietan ona da (edo, gutxienez, onargarria).
- Kutsagarri atmosferikoen emisioen gutxipena, PM₁₀ak izan ezik (suspentsio-partikulak), legezko mugak gainditzen jarraitzen dutenak, eta O₃ emisioak izan ezik.
- Negutegi efektuko gasen (NEG) emisio osoan gutxipena (zuzeneko eta zeharkakoa, hau da, inportatutako elektrizitatearekin zerikusia dutenak barne): -%3, 2007. urtearen aldean.
- Uren kalitatea
  - *Ibaiena* itxaropentsua da.
  - *Trantsizio uretan*, oraindik ere arazoak izaten diren arren, eboluzioa ona da.
  - *Kostaldeko uretan*, egoera aldekoa da erabat, laginketa estazioen %100ean helburuak bete baitira.
  - *Lakuetan eta barnealdeko hezeguneetan* bilakaera positiboa da baina ez da nahikoa.
  - *Bainatzeko uretan*, 2009. urtean egindako analisiak erakusten du bainatzeko 9 eremu hobetu direla eta 4k okerrera egin dutela.

- Uraren per capita kontsumoa %3,1 murriztu da 2007. urtean, eta pertsona eta egun bakoitzeko kontsumoa 125 litrokoa da. Uraren aleko kostua 0,87 euro/m³ da, aurreko urteko bera.
- Intentsitate energetikoa, 2008an neurtua, 1998koaren %91 da. 2007. urtearen aldean ehuneko 2 puntu hobetu da, BPGa energiaren azken kontsumoa baino gehiago gehitu delako.
- Hondakin ez-arriskutsuen sorrera egonkorra da eta arriskutsuena %20,7 murriztu da.
- Hondakinak balorizatzeko adierazleen hobekuntzak, nahiz eta EAEko 2007-2010 Ingurumeneko Esparru Programan planteatutako helburuak lortzeko bidea egiteko dagoen. Hain zuzen ere, hondakin arriskutsuen balioztapen tasa, 2007. urtean, %56,8 da (helburua: %65); arriskutsu ez diren hondakinena, 2006an, %67 da (helburua: %75), eta hiri hondakinena, 2007an, %30,6 (helburua: %35). Distantzia handiagoa egin behar da eraikuntza eta eraispeneko hondakinak balioztatzeari dagokionez (%35, eta helburua: %70), eta sortzen diren hiri hondakinetatik batera ez botatzeko konpromisoari dagokionez. Halere, hauei buruz ere hitz egin behar dugu:
  - Banaketa sarean galdutako ura %30,6 gehitu da. Guztiaren %17,6 da (aurreko urtean %12,6 zen).
  - Bildutako hondakin uren bolumenaren gutxipena egunean 788.237 m³tatik 689.649 m³tara da.
  - Energiaren azken kontsumoaren gehikuntza (2007 eta 2008. urteen artean %0,2, 5.757 Ktep-etaraino) eta energia primarioaren eskal ekoizpen eskasa, 421 Ktep, zeintzuetatik 394 Ktep (eskaeraren %5) iturri berriztagarriei dagozkien. Kontuan izan behar dugu EB-ak 2009ko apirilaren 21ean onetsi zuen politika energetikoaren konpromisoa 2020.

urterako energiaren ekoizpenaren %20 iturri berriztagarrietatik ateratzea, energiaren kontsumoaren %20ko murrizpena egitea eta NEGak %20 murriztea dela. Helburu hori Kiotoko protokoloarena baino are anbiziotsuagoa da (Kiotoren arabera, Espainiak %15 murriztu beharko luke 2012rako). Gai hauek sakonki aztertuko ditugu hurrengo memoria sozioekonomikoan, 2009. urteari dagokiona.

Eta ondoko hauek joera kezkarriak dira:

- Mugikortasunaren eta garraioaren gehikuntza, eta desoreka modalak egotea. Hain zuzen ere, pertsonen mugikortasuna ibilgailu pribatuan oinarritzen da batez ere, eta merkaturagaien garraioan errepideari lehentasuna ematen zaio trenbidearen aldean.
- Negutegi efektuko gasen (NEG) emisioa. *NEGen emisio osoa* (zuzenekoa eta zeharkakoa, hau da, inportatutako elektrizitatearekin zerikusia dutenak barne) EAEn 2008. urtean 25,3 milioi tona CO₂ baliokidekoa izan zen, hau da, oinarritzko urteak %18ko gehikuntza.

Ondorioz, ahaleginak ez dira ahuldu behar, kontrakoa baino. Eta horretarako, EEGABek uste du beharrezkoa dela biztanleria sentsibilizatzeko lanean jarraitzea eta ekoizpen prozesu garbiagoak abian jartzea, hiru aldagaientzat (ingurumena, gizartea eta ekonomia) integrazio egokia bilatzen dutenak; berrikuntza teknologikoa babesteko leerroen bidez; ingurumenari buruzko sentsibilitatea sortzen duten ekintzak zenbait kolektibotan bultzatuz eta abar.

2.5. EAEKO EGOERA EKONOMIKOA ETA KANPOKO TESTUINGURUA

Munduko ekonomia batez ere 2008ko bigarren erdialdean eta 2009ko lehenengo zatian kolpatu zuen atzeraldi gogorraren ostean suspertze

geldoa etorri da. Suspertze hori indartsuagoa da ekonomia emergenteetan eta mailakatuagoa herrialde industrializatuetan. Azken kasu horretan, gainera, diru eta zerga politiken orientazio espantsiboak emandako estimulu izugarriek eta finantza sistemei eta kreditu entitateei laguntzeko hartu diren neurri bereziek zerikusi handia izan dute.

Europar Batasunean nazioarteko gorabehera hauek eragina izan dute, noski, eta krisi ekonomikoak estatu kide guztietan eragina izan du, handiagoa edo txikiagoa. Egoera bereziki kezagarria izan da. Izan ere, enpresek beren negozio ikuspegiaren murrizpenari, eskaera-zorroaren gutxipen azkarrari eta finantzazio urriagoari aurre egin behar zieten eta beraien erreakzioa espantsio planak geroratzea eta izakinak urritzea izan zen. Bestalde, familietan gero eta ziurgabetasun handiagoak daude. Familiek gehiago aurreztu zuten, enplegu ikuspegiak epe motzerako murriztu zirelako eta eskaerak murriztu zirelako.

Lanaren itxurazko produktibitatea eta lan egin-dako ordu bakoitzeko produktibitatea nabarmen jaitsi ziren. Soldaten gehikuntza desazeleratu zen; halere, soldatadun bakoitzeko produktibitatea ere murriztu zenez gero, aleko lan kostuak (ALK, hau da, lan kostuen aldakuntza zati produktibitatearen aldakuntza) gehitzen hasi ziren. Enpresen marjina, produktibitatearen jaitsieraren ondoren, aleko lan kostuen gehikuntzaren ondorioz eta salneurrien gutxipenaren ondorioz askotxo murriztu ziren.

Zalantza-zko testuinguru honetan, herrialderik gehien erreakzioa neurri fiskalak ezartzea izan da. Baina hain zuzen ere koiunturako adierazleak hobetzen hasi direnean, berriro ere epe ertaineko aurrekontuko egonkortasunerako konpromisoa sortu zen, horrek hazkundearen bidea bermatze aldera dakartzan inplikazioekin.

Krisialdiak eta hartutako neurriek *espainiar ekonomian* ere eragina izan dute. BPG erreala

%3,6 jaitsi zen. Jardueraren jaitsiera horrek bere eragina izan zuen enpleguan. Hain zuzen ere, lan-saio osoko lanpostuen kopurua %6,7 jaitsi zen, eta langabezi tasa %11,3tik %18ra gehitu zen. Bestalde, ezarritako neurrien ondorioz, diru-sarrerara publikoak murriztu dira eta gastu publikoak gehitu dira. Horrela, defizit publikoa BPGaren %4,1 izatetik %11,2 izatera igaro da 2008 eta 2009. urteen artean.

EAEn, EUSTATen hiru hileroko kontu ekonomikoetako datuen arabera, urte arteko tasetan zenbait aldakuntza erreal positibo egin ondoren, 2009. urteko lau hiruhilekoetan, aldakuntza negatiboa da; halere, laugarren hiruhilekoan suspertzea gertatu dela ikus dezakegu. Horrela, gutxikuntza moteldu egin da. Bestalde, hiruhileko arteko tasak aztertzen baditugu, ikusiko dugu BPG laugarren hiruhilekoan %0,2 gehitu zela aurreko hiruhilekoaren aldean (2010eko otsaileko aurrerapenaren datuak; irailan argitaratuak norabide berean doaz, datu hau %0,1era murrizten baitute). Horixe da hiruhileko arteko lehenbiziko datu positiboa, lau hiruhilekotan jarraian tasa negatiboak izan ondoren. Aitzitik, eskaera pribatu autonomoak (politikek eragindakoa ez dena) finkatzeko arazoak izaten jarraitzen du. Suspertzearen elementurik garrantzitsuenetako bat oraindik ere kontsumo pribatu horrek izan dezakeen ibilbidea da.

Jaitsiera bereziki garrantzitsua izan da industriari eta eraikuntzan. Industriako Ekoizpenaren Indizeak (IEI)²³ aurrekaririk gabeko jaitsierak erakusten ditu serie estatistikoetan (-%20,9). IEIaren datu gordinen analisi sektorialetik ondorioztatzen dugu EUSTATEk eskainitako serie estatistikoaren hasieratik (1996an), petrolioaren fintzaren kasua izan ezik, ez zela hain beherakada garrantzitsurik gertatu indizean. EAEn hiru sektore industrialik garrantzitsuenak, *metalurgia eta metaluzko artikulua*, *makinak eta garraioko materiala*,

²³ EUSTATEk 2009ko otsailaren 4an argitaratutako datuen arabera.

2009an %29, %29,8 eta %20,3 jaitsi dira hurrenez hurren.

Gainera, INEren datuen arabera, IEI (datu gordinetan) EAEn estatuan baino gehiago jaitsi da (%21 eta %16,2 hurrenez hurren).

Enpleguari dagokionez, kezkarria da hamabost urtez segidan lanpostuak sortu ondoren 2009an EAEko lan merkatuan okupazio kopuruetan oso jaitsiera nabarmena izan dela. Horrek langabeziaren gehikuntza ekarri du: langabezi tasa %8tik gora jarri da. Lanaren itxurazko produktibitatea 6 dezima murriztu da, %0,8tik %0,2ra.

Produktibitate errearen eboluzio hori EB-an erregistratutakoa baino handiagoa da (bai EB27an bai euro eremuan emaitza negatiboa izan da bigarren ustez segidan: -%2,5 eta -%2,3 hurrenez hurren). Espainiar estatuan, berriz, tasa erreala handiagoa izan zen: +%3,2 (2008an +%1,5 zen), lanpostu galera handia egon delako.

Bestalde, 2008 eta 2000. urteak erkatzen baditugu, atzeraldi erlatiboa ikusiko dugu eduki teknologiko handia eta txikia daukaten sektoreetan, batez ere enpleguari dagokionez, balioa sortzeko terminoetan ez dagoelako argi, "sailkatu gabeko" jardueren gorakada ikusten baita.

Halere, aintzat hartu behar dugu zenbait egile ñabardurak egiten hasi direla ELGAK erabiltzen duen intentsitate teknologikoaren arabera sailkapen sektoriala bera, jarduera produktiboek eboluzionatzen dutelako eta ez direlako egoten teknologia jakin batzuen mende. Zientziak eta teknologiak ehundura produktibo osoan zehar eta industria tradizionalako sektoreetan zabaltzen dira. Adibidez, ibilgailuen eta makinaren sektoreek gero eta patente gehiago dauzkaten elektronikaren sektorean. Oro har, teknologia txikikotzat hartzen diren sektoreak haien erabiltzaile nagusiak dira, zientzian oinarritutako sektore bihurtuz.

EEGABen ustez klabea da produktibitatean eta lehiakortasunean aurrera egitea. Garrantzi handiagoa ematen diete hezkuntzari eta trebakuntzari, iker-

kuntzari, ezagutzari, berriztapenari, teknologiaren zabalkunde eta transferentziari, eta balio erantsi eta kalitate handietako ondasun eta zerbitzuen ekoizpenari. Ezaugarri horiek garatzeko, beharrezkoa da konpromiso finkoak hartzea, ez bakarrik enprestan, baita gobernuan eta ingurune zientifiko eta teknologikoan ere, *Hezkuntza* epigrafean eta *I+G+b jarduerak* eta *IKTak* epigrafean azaldu dugunez.

2.6. SEKTORE PUBLIKOA

EAEko sektore publikoko jarduerari dagokionez, nabarmendu behar dugu 2009an diru-sarrera publikoen beherakada moteldu dela: 2008an %2,3 murriztu ziren eta 2009an %1. Horren arrazoia da zuzeneko zergekin biltzen den diruaren murrizpena (-%19,1) eta neurri txikiagoan zeharkako zergekin gertatu den murrizpena (-%7,8), eta adibidez ondareko sarreretan gertatu direnak (-%72,9) finantza-sarreraren gehikuntza garrantzitsu batekin konpentsatu direla, 1.765 milioi euroko zor-ragatik; haietatik 1.411 milioi Eusko Jaurlaritzari dagozkio eta 354 aldundiei.

Euskal Sektore Publikoaren gastu osoa, bestalde, %4,4 gehitu da, hau da, aurreko urtean baino 3,7 puntu gutxiago, eta nabarmen Eusko Jaurlaritzan (%10,6); foru aldundietan jaitsi egin da ordea (-%10).

Sarreraren eta gastuaren bilakaeraren ondorioz, aurrezpen publikoa %129,9 jaitsi zen (2008an -%54,1), negatibo izan arte. Era berean, bigarren urtez segidan, eta lau ekitalditan superabita izan ondoren, defizit publikoa 2.610 milioi eurokoa izan zen, ekitaldiko BPGaren %3,8 alegia. Izan ere, finantzakoak ez diren gastuak (gastu arruntak gehi kapitaleko gastuak) izaera bereko sarrerak baino handiagoak dira. Aurreko ekitaldian, berriz, 2003. urtetik lehen aldiz, defizita 500 milioi eurokoa izan zen (BPGaren %0,8).

Finantza publikoen defizitaren gehikuntza garrantzitsu hau eragiten digun abagune konplexuaren ondorio da. Abagune honek baliabide eskasia dakar, eta baliabideak neurritz erabili behar dira, ahal den heinean. Testuinguru horretan, kezka-garria da partida batzuk (adibidez funtzionamendu gastuak) %10 baino gehiago gehitu direla, eta herriarren ongizatean zuzeneko eragina duten beste batzuk, adibidez inbertsio errealek eta transferentzia arruntak, batezbestekoa baino askoz ere gutxiago gehitzea (lehenengoak %2,5 eta bigarrenak %2,1 jaitsi dira).

2.7. GIZARTE EKONOMIA

Gizarte-ekonomiaren izendapen orokorrak zenbait erakunde mota hartzen ditu barruan, eraketa eta helburu ezberdinak dituztenak. Memoria honen aurreko edizioetan, atal honi emandako tratamendua merkatutako ondasunak eta zerbitzuak egiten eta ematen dituzten erakundeetan zentratu zen, beste erakunde mota batzuk aztertu gabe, hau da, gizarte izaerako jarduerak bakarrik egiten dituzten erakundeak aztertu gabe. Aurreko urtean, gainera, Europako Gizarte Ekonomiaren ikuspegi orokorra sartu zen, zentzu zabalagoan, hau da, merkatukoa ez den jarduera daukaten erakundeak sartuz, gure herrialdean gero eta garrantzi handiagoa (bai alderdi ekonomikoan bai alderdi humanoan) duen sektore honen ikuspegi osagarria eskaintzeko asmoz. Beraren ildo orokorrak memoria sozioekonomikoaren edizio berri honetan laburbiltzen dira.

Gizarte-ekonomiak erakunde mota ezberdinak hartzen ditu barruan, eraketa eta helburu ezberdi-

nak dituztenak. Oro har, jende guztiak onartzen du definizio hau: *“enpresa pribatuaren multzo bat da, formalki antolatuta dagoena. Enpresek erabakitzeke autonomia dute eta multzo horretan sartzeko askatasuna ere bai. Haien helburua beren bazkideen beharrezko asetzea da, merkatuaren bidez, ondasunak eta zerbitzuak sortuz, segurtatuz edo finantzatuz. Bazkideen artean balizko etekinak edo soberakinak banatzeko orduan edo erabakiak hartzeko orduan, bazkide bakoitzaren ekarpenak edo kapitala ez dira erabakigarriak; bazkideek boto bana daukate. Gizarte-ekonomian, bestalde, ondoko hauek ere sartzen dira: erakunde pribatuak, formalki antolatutako, erabakitzeke autonomiarekin eta bat egiteko askatasunarekin, familientzat merkatukoak ez diren zerbitzuak egiten dituztenak. Erakundeak sortzen, kontrolatzen edo finantzatzen dituzten eragile ekonomikoek ezin dituzte soberakinak eskuratu, izatekotan”²⁴.*

Sektoreak oro har (merkatukoak zein merkatuz kanpokoak) Europar daukan presentzia eta sektorearen ezaugarriak aztertuz gero, ondorioztatzen da Europako gizarte-ekonomia errealitate humano eta ekonomiko oso esanguratsua dela. ordaindutako 11 milioi lanpostu baino gehiago; gutxi gorabehera, Europar Batasunean lanean ari diren biztanleen %6 (2005eko datuak dira). Datu agregatu hauek (estimazio gisa soilik kontuan hartu behar direnak, EB osatzen duten herrialdeek forma juridiko eta ezaugarri sozial eta kultural oso ezberdinak baitituzte) adierazten dute gizarteak eta bere erakundeek ezin dutela errealitate honen aurrean ez ikusiarena egin. Zentzu horretan, Europako Legebiltzarrek eskatu du gizarte-ekonomiako enpresen balioak aintzat har daitezela, gizarte kohe-sioa sendotzeko daukaten papera dela-eta²⁵ (gaur egun funtsezkoa baita).

²⁴ CIRIEC (2005): “Gizarte-ekonomia Europar Batasunean”. Europako Ekonomi eta Gizarte Batzordea, CESE/COMM/05/2005.

²⁵ Europako Legebiltzarren legegintzazko ebazpena, 2010eko irailaren 8koa, Kontseiluak estatu kideen enplegu-politiketarako artezpideei buruz egin zuen erabaki proposamenari buruzkoa: Europa 2020 Artezpide Integratuen II. Zatia (COM(2010)0193 – C7-0111/2010 – 2010/0115(NLE)).

2.8. LAN MERKATUA

Lan merkatua aztertzen duten estatistikako iturri guztiak bat datoz 2009. urterako eboluzio negatiboa aurkezteko orduan. Eboluzio negatibo horretan, lanpostuen %3,5 galdu dira (%3,5 Gizarte Segurantzako afiliazioan eta enpleguan Kontu Ekonomikoen arabera, eta %3,6 BJaren arabera). Datu horrek esan nahi du 36.000 lanpostu galdu direla urteko batezbestekoan. Kopuru horretatik urruti dago INEren BALak egindako estimazioa, okupazioa %6,4 jaitsi dela adierazi baitu. Nolanahi ere, lau estatistikak bat datoz esaten dutenean lanposturik gehien urteko bigarren eta hirugarren hiruheren artean galdu zirela azaltzen dutenean; laugarren hiruheren artean, okupazioaren joera negatiboak leuntzeko joera erakutsi zuen.

EAEko BPGak 2009an izan zuen jaitsiera handia ikusita (-%3,3), lanpostuen galera, garrantzitsua izan arren, moderatutzat jo dezakegu. Izan ere, enpresek ez zuten ekoizpenaren jaitsiera aprobeztatu plantilletan doikuntzak eginez lehia-kortasuna hobetzeko, laurogeiko hamarkadako eta laurogeita hamarrekoko hamarkada hasierako atzeraldietan gertatu zenez, edo estatu osoko enpleguari buruzko datuetatik ondorioztatzen denez²⁶.

BJaren datuek erakusten dute gure erkidegoan 2009an erregistratu zen lanpostu galerak 16 eta 64 urte artekoen lan tasa edo okupazio tasa azken urtean %64,9an finkatu zuela, hau da, Lisboa Estrategiak finkatutakoa baino 5 puntu beherago, eta 10eraino, "Europa Estrategia 2020" delakoak orain dela gutxi ezarritako parametro berriak kontuan izaten baditugu²⁷. Emakumeen lan

tasa %58,2 da, %60ko helburua baino 1,8 puntu gutxiago, eta 55 eta 64 urte artekoen lan tasa %43,3 da, %50eko helburua baino 6,7 puntu gutxiago. Azken urtean, EAEko lan tasa 2,4 puntu jaitsi da: emakumeen kasuan 6 dezima eta gizonen kasuan 4,7 puntu.

EUROSTATen datuek erakusten dute azken bi urteetan lan tasa gehien murriztu zaien Europako herrialdeak hauek izan direla: Letonia (-9,2), Irlanda (-8,1), Estonia (-6,8), Espainia (-6,3), Lituania (-5,7) eta Islandia (-5,6). Guztietan, lanaren jaitsierak batez ere gizonengan izan du eragina. Espainia eta Lituania dira sexuen araberako ezberdintasunik handienak izan dituzten kasuak.

Une honetan, EAE, EB-ren lanerako helburuei dagokienez, Espainiaren²⁸, Irlandaren eta Belgikaren aurretik eta Frantziatik eta Luxenburgotik hurbil dago. Aitzitik, oraindik ere bide luzea dauka egiteko beste batzuen posizioeraino iristeko. Hain zuzen ere, Holandak eta Danimarkak dagoeneko "Europa 2020" estrategia berriak finkatu duen %75eko muga gainditzen dute.

Lanpostuen galerak eta eskatzaile gehiago egoteak 2009an langabezia asko gehitzea ekarri dute. Zehazki, lanik gabeko pertsonen kopurua, batez bestez, 84.200 da (EUSTATen BJaren terminoetan), aurreko urteko datua bikoiztuz. 45.600 inguru langabetuetatik 28.700 gizonak izan ziren eta 16.900 emakumeak. Banaketa hau oso lotuta dago industriako eta eraikuntzako lanpostu galera handiagoari, sektore horiek beti izan dituztelako gizon gehiago lanean. Lan galera honen ondorioz, langabezi tasa batez bestez %8,1eraino igo da, aurreko urteetako datuak baino askozaz ere gehiago. Gizonezkoen batez besteko balioa %8,4 da

²⁶ EUSKO JAURLARITZA. Euskal ekonomiaren urteroko txostena, 2009.

²⁷ "Europa 2020" Batzordearen komunikazioa: "Hazkuntza inteligente, iraunkor eta integratzailea lortzeko estrategia". Brusela, 3.3.2010. Dokumentu honek EB-ko kide diren herrialdeen ekimen koordinaturako oinarriak finkatzen ditu, epe motzean krisitik irtekeko eta epe luzean hazkuntza iraunkor, integratzailea eta inteligentea lortzeko.

²⁸ Gure erkidegoak estatura oro har gainditzen du okupazioaren tasa orokorrean eta emakumeei dagokien tasan, baina 55 urtetik gorakoen okupazio tasa okerragoa dauka: estatutuak 2009an %44,1 zeukan batez bestez, eta EAEk %42,5.

eta emakumeena %7,8. Hiru hileko eboluzioari erreparatuz gero, langabezi tasa orokorra ehuneko puntu bat gehitu da (%7,7 lehenengo hiruhilekoan eta %8,7 laugarrean), gizonena 1,2 puntu eta emakumeena erdia: 6 dezima.

Sektoreka, langabetuen %56,1 zerbitzu sektorekoak dira, langabezia hor %109,8 gehitu baita. Era berean, industrian langabezia %157,3 gehitu da (%118,1eko batezbestekoa baino gehiago); eraikuntzan, berriz, langabetuak gehiago gehitu dira: %157,8.

Bestalde, lehenbiziko lanpostua bilatzen duten pertsonen kolektiboa 1.000 pertsonetan areagotu da. Urteko batezbestekoa 4.100 da. Ordea, 1 eta 3 urte bitartean lan bila ari diren pertsonak (iraupen luzeko langabezia) gehien hazi den taldea da (%27,3ko langabezi tasaraino). 3 urte baino gehiago daramatenak (iraupen oso luzeko langabezia) 2.500 pertsona dira urte amaieran, 2008ko laugarren hiruhilekoan baino 400 pertsona gehiago.

Adinaren arabera, bitarteko taldean hazi da gehien langabezia (urteko batezbestekoak), bai termino absolutuetan (28.8000) bai portzentajeetan (%120). 45 urtetik gorakoen kasuan, berriz, %119an gehitu da (hau ere ratio handia da inondik ere). Langabezi tasari erreparatuz gero, 25 urtetik beherakoentzat da hiruhilekoko eboluzioa kaltegarriena: lehenengo hiruhilekoan langabezi tasa %20,7 zen (batez bestez %7,7); azken urtean, berriz, %25,4ra iritsi zen (batez bestez %8,7).

%23ko batez bestearekin, EAE, gazteen langabezian, Europako batez bestetik askozaz ere gorago dago (%19,7), adibidez, Frantziatik eta Irlandatik hurbil (%22,9 eta %24,2 hurrenez hurren). Lan merkatua narriatuen daukaten estatuetan gehitzen ari da gehien gazteen langabezia. Espainiar ratioa oso altua zen 2008an (%24,6) eta 2009an %37,8raigo gehitu zen. Gazteen langabezian %30a gainditzen duen Europako herrialde bakarra da, Letoniarekin batera.

Egoera honi dagokionez, Europako Batzordeak "Europa 2020" estrategian erakutsitako kezarekin bat egin behar dugu, krisiaren aurrean zaurkorrenak diren kolektiboen lan egoera delata (kualifikazio txikiko langileak, adineko jendea, emakumeak, gazteak). Izan ere, lan merkatutik urrunduta dauden edo lan merkatuarekin lotura ahulak dituzten pertsonak lotura horiek behin betiko galtzeko arriskua dago. Hori ez dadin gertatu, merkatuak eskatzen dituen kualifikazioak eskuratzeko edo hobetzeko tresnak eman behar zaizkie.

Bestalde, 2004 eta 2007. urteen artean kontratazio mugagabeak gehitzeko izan zuen joera 2008an eten zen EAEn. Horren arrazoi nagusia kontratu mugagabe arruntak izan ziren. 2009an etenaldia berretsi zen. Oro har, kontratazio mugagabea azken urtean %31 murriztu zen, eta kontratu mugagabeak SPEEak gure erkidegoan erregistratutako kontratu berri guztien %4,2 dira (2008an, %5,2). Kontratu mugagabe arruntak, kontratazio guztien %1,9 direnak, %35,3 erori dira urte honetan.

Era berean, nabarmendu behar dugu aldi baterako lanaldi partzialeko kontratuak, sinatutako hamar kontratatutik hiru direnak (kontratu berri guztien %30,2, 2008an baino 1,2 puntu gehiago), batezbestekoa baino %11,2 gutxiago murriztu direla. Hauen artean, lanaldi partzialeko obra zehatzerako kontratuak nabarmendu behar ditugu, daukaten garrantziagatik, 75.000 baitira, eta produkzioaren arrazoiengatik egiten diren aldi baterako kontratuak, ia 80.000 baitira. Biak 2009an murriztu dira, batezbestekoaren inguruko ratioetan.

Azkenik, egungo egoera ekonomikoaren emaitza gisa, EAEko irazpen kopurua (Lan Ministerioa iturri dugula), 2002 eta 2007. urteen artean beheranzko joera izan ondoren, 2009an 89.154 izan zen, 2008an baino %355,5 gehiago (urte hartan %102,6 gehitu zen). Joera hori estatu osorako ere gertatu zen (2008an %66,7 eta 2009an %153,2). Gainera, EAEko irazpenen pisua irazpen guztien aldean igo da azken urte honetan,

%7tik %12,5era. 2009an irazpen kopuruaren gehikuntza, 2008an bezala, batez ere enplegua erregulatzeko espedienteak jasan dituzten langileen artean gertatu da (%463,2). Haiek estatuan egoera hori jasan dutenen %15,2 dira (2008an %10 izan ziren). Estatuan, guztira, %270,9 gehitu dira.

Bestalde, Eusko Jaurlaritzako Lan eta Gizarte Gaietako Sailak ere EAEn baimendutako enplegua erregulatzeko espedientei buruzko estatistikak argitaratu zituen. Iturri bataren eta bestearen datuak ez datoz bat (ministerioarenak handiagoak dira, erkidegoaz gorako eremukoak diren eta euskal langileen eragina duten espedienteak erregistratzen dituelako), baina biak aztertzen baditugu, bien bilakaera norabide berean doa. Iturri honek guztira enplegua erregulatzeko 2.565 espediente erregistratu zituen 2009an, 68.722 langilerengan eragina izan zutenak, haien %95ak aldi baterako lan uzte espedienteak izanik.

Enplegua erregulatzeko espedienteen aurtengo hilez hileko bilakaera aztertzen badugu, ministerioaren datuak nahiz Eusko Jaurlaritzaren datuak erabiliz, ikusiko dugu urteko hirugarren hiruhilekoan kaltetutako langileen kopurua murriztu dela, eta laugarren hiruhilekoan berriro ere ikaragari gehitu dela.

2.9. LAN OSASUNA

EAEko lan istripuei buruzko datuek, OSALA-Nek (Laneko Segurutasun eta Osasunerako Euskal Erakundeak) erregistratuek, erakusten dute 2009an 40.275 lan istripu gertatu zirela, 2008an baino % 20,5 gutxiago (lan istripua izan eta baja eskuratu zuten langileen kopurua kontuan izanik, lantsaioan eta *"in itinere"* gertatuko istripuak eta

lanbide-gaixotasunak barne); estatu osoan, ordea, jaitsiera %23,8koa izan da, Lan eta Inmigratio Ministerioaren datuen arabera. Jaitsiera garrantzitsu horrek 2008an aurreko urtearen aldean izandako gorakada txikiarekin kontrastatzen du (%1,1), estatuan %9,8 murriztu ondoren.

Lantsaioan istripuak izan dituzten pertsonen dagokienaz, azken urtean larritasunaren arabera modalitate guztiak murriztu dira: istripu larriak %15,3, arinak %20,8 eta hilgarriak %25,5. Lantsaioan erregistratu ziren 35 istripu hilgarrietatik 26 traumatikoak izan ziren: haietako 10 eraikuntzan, 8 industrian, 7 zerbitzuetan eta 1 lehen sektorean. Gainera, sektoreen arabera analisi honek erakusten du industrian jaitsiera bereziki garrantzitsua izan zela, %29,1ekoa, lehen sektorea atzetik duela (-%19,9). Eraikuntza eta zerbitzuak ere murriztu dira, baina neurri txikiagoan.

Kopuru hauek eta sektore bakoitzeko lanpostu kopurua erkatzen baditugu, bilakaera antzekoa da: istripuen indizea 37koa da mila okupatu bakoitzeko (45,9 milako izan zen 2008an) eta jaitsiera nagusia industrian gertatu da, haren eragina %22,2 murriztu baita, batez besteko -%19,5aren aldean, sektoreko mila okupatu bakoitzeko 57,7 istripuraino. Halere, istripu ratorik handienak lehen sektoreari eta eraikuntzari dagozkie (80,7 milako eta 80,6 milako, hurrenez hurren).

Lanbide-gaixotasun aitortuak lan istripu guztien %2,6 dira. Gaixotasun hauei buruz esan behar dugu jakinarazpen sisteman aldaketak egin direla eta horrek gaixotasunen eboluzioaren azterketan eragina izan duela: horregatik, 2007tik 2008ra egon den %113,1eko gorakada tentu handiz aztertu behar da. 2009. urteari dagokionez, 1.067 gaixotasun erregistratu ziren, 2008an baino %50,6 gutxiago.

Autonomi erkidegoak aztertzen baditugu, lantsaioan izan diren istripuen eragin indizeak²⁹ (Lan

²⁹ Eragin indize hau kalkulatzeko, 100.000 langileko dauden istripuen kopuruaren eta Gizarte Segurantzaren afiliatuta dauden eta lan istripuen kontingentzia berariaz estalita daukaten pertsonen arteko koizientea ateratzen da.

eta Inmigratio Ministerioak kalkulatuak) erakusten du istripuen rankingean, 2008. urtean, lehenengo postuan Balearrak zeudela, eta bigarrenik Gaztela-Mantxa. EAE, 5.449ko indizearekin (2007tik %3,6 jaitxi da), estatuaren batezbestekotik gora dago, Gaztela eta Leonen antzeko mailan.

Bestalde, lan istripuen datuek, kontratu motaren arabera, erakusten dute istripu tasa bikoitza baino handiagoa dela aldi baterako kontratua duten pertsonen artean, kontratu mugagabea duten pertsonen artean baino. Halaxe erakusten dute Lan eta Inmigratio Ministerioaren 2008. urteko azken datuek. Zehazki, kontratu mugagabea zeukaten pertsonen istripu indizea %40 izan zen; aldi baterako kontratua duten pertsonen artean, ordea, tasa %101,5 izan zen. Nolanahi ere, istripuen banaketa sektoreen, adinen eta lan moten arabera ezagutu behar dira, behin betiko ondorioak aterako baditugu.

2.10. ZENBAIT KOLEKTIBO ZAURGARRIEN BIZI-BALDINTZAK

Datozen urteetan, Europar Batasunak funtsezko bi erronka demografikori egin beharko die aurre: zahartzea eta populazioa galtzea. Populazio gaztearen parte hartzea nabarmen murriztuko da; biztanle zaharragoen multzoa, berriz, handitu egingo da. Gazteen eta adinekoren mendetasun ratioen proiektioek bilakaera hau erakusten dute³⁰: EUROSTATen EUROPOP2008 populazio proiektioek aurreikusten dutenez, 2050. urtean 15 urtetik beherako biztanleria lanerako adinean dagoen populazio taldearen (15 eta 64 urte artekoena)

%25 baino gutxiago izango da; 65 urtetik gorako pertsonen taldea, ordea, %50 baino gehiago izango da. Era berean, proiektioek erakusten dute 2008 eta 2050. urteen artean biztanleria gaztearen mendetasun ratioak egonkor iraungo duela; adinekoea, berriz, bikoiztu egingo da.

Zehazki, 2050. urtean adinekoren mendetasun ratioak %60 gaindituko du Espainia, Italia eta Eslovenian, eta %40ra iritsiko da Txipren, Luxenburgon eta Erresuma Batuan. Biztanleria gaztearen mendetasun ratioa, Europar Batasuneko herrialdeetan, %20 eta %30 artekoa izatea espero da; baliorik handienak Frantzia eta Irlandan izatea espero da.

Joera hauen ondorio gisa, Europar Batzordeak uste du *“Europar Batasunak bere motor demografikoa galduko duela”*³¹. Hain zuzen ere, EB-ko kide diren herrialdeen artean, 2050. urterako populaziorik galduko ez dutenak proportzio txikia dira. Bost estatu kide handienetatik, Erresuma Batua eta Frantzia bakarrik haziko dira 2005 eta 2050. urteen artean (+%8 eta +%9,6, hurrenez hurren). Kasu batzuetan populazioa 2015. urtetik aurrera jaitxiko da; kasu horietako batzuetan jaitxiera %10 eta %15 artekoa izango da.

Aldaketa demografiko hauek gizarte berri bat moldatzen ari dira. Gizarte berri honetan, gero eta gazte eta heldu gutxiago egongo dira, eta gero eta adineko langile, erretiratu eta zahar gehiago. Batzordeak adierazi du ildo honetan bide berriak aurkitu behar direla belanaldi gazteek eta adineko herri-tarrek daukaten hazkunde potentziala baloratzeko. Bi kolektibo horiei zuzenduta dago kolektibo intergarrien bizi baldintzei buruzko kapitulua, 2009. urteko edizio honetako memoria sozioekonomikoan.

³⁰ Adinekoren mendetasun ratioa: 65 urtetik gorako pertsona kopuruaren eta 15 eta 64 urte arteko pertsona kopuruaren (alegia, lan egiteko adina duten pertsona kopuruaren) arteko koizientea. Gazteen mendetasun ratioa: 15 urtetik beherako pertsona kopuruaren eta 15 eta 64 urte arteko pertsona kopuruaren arteko koizientea.

³¹ EUROSTAT: Youth in Europe 2009. An statistical portrait.

Lehenik eta behin, gazteen langabezia une honetan herrialde guztien arazo nagusietako bat da. Oro har, langabetu heldu bakoitzeko bi gazte daude lanik gabe. Egoera honek dakartzan ondorioak erabat jakinak dira. Izan ere, ordaindutako lana, adin guztietako pertsonentzat gizarte integrazioko eta autoestimuko elementu nagusietako bat dena, funtsezkoa dute gazteenek bizitza proiektu independente eta autonomoa eraikitzeko. Zentzu horretan, oso kezagarria da eragiten digun krisiak eta gaur egungo gazteen langabezi mailak gure erkidegoko gazteen artean pobrezi mailak areagotzea.

Eusko Jaurlaritzaren *"Pobreziari eta Gizarte Ezberdintasunei buruzko Inkestaren"* 2008ko datuek azaleratu zuten EAEn pobrezia oso hedatuta dagoela 25 urtetik beherako pertsonak buru dituzten familien artean. Urte hartan, horrelako familietan mantentze pobreziaren tasa³² batez bestekoa baino hamar aldiz handiagoa zen (%47,9, biztanleria osoaren %4,1aren aldean); horrek esan nahi du goizegi emantzipatzeak pobrezia arriskua dakarrela. 25 urtetik beherako pertsonak buru dituzten familietan bakarrik gertatu da, bestalde, pobrezi tasen bilakaera negatiboa 2004. urtetik hona, orduan portzentajea %39,2 baitzen.

Nabarmena da, halaber, ongizaterik gabe bizi diren eta gazteak buru dituzten familien artean pobrezia egoerak hedatu direla: biztanleria osoan oro har, pobrezia egoeran bizi diren familiak ongizaterik ez daukaten familia guztien herena dira; baina gazteak buru dituzten familietan, %95 dira.

Nolanahi ere, garrantzitsua da azaltzea familiako pertsona guztien adina (eta ez familiaburuen adina) kontuan izaten baldin badugu pobrezia egoerak 25 eta 34 urte arteko biztanleriaren %5,6ra soilik iristen dela. Beste talde batzuetan baino pobrezi tasa handiagoa da hori, baina ez-

berdintasuna ez da oso handia; badaude beste kolektibo batzuk (haurrak kasu) pobrezi tasa are handiagoak dauzkatenak.

Baina gainera, gazteen arteko pobrezi tasak murriztagoak dira gazteen artean familiaren babsa jasotzen dutelako; inkestak erakusten duenez, gazteen banakako diru-sarrerak bakarrik kontuan izanez gero, bizikidetzaren unitatea osatzen duten gainerako pertsonen diru-sarrerak aintzat hartu gabe, pobrezia egoerak 15 eta 24 urte arteko biztanleriaren %47,6ra iritsiko lirakeke, eta 25 eta 34 urte artekoen %30era. Gazte asko, beraz, estalitako pobrezia egoeretan bizi dira. Horrek argi uzten du beste pertsona batzuen babes jasotzea funtsezkoa dela (gehienetan familiarena) bizimodu independenteari aurre egiteko behar diren diru-sarrerak ez edukitzeak dakarren pobrezia arriskutik babesteko.

Adineko pertsonen kolektiboari dagokionez, azken hamarkadetan haien bizi-kalitatea gero eta hobeto aztertzen da, beraien beharrezko sozialak asebetetzeko politika egokiak finkatze aldera. Aintzat hartu behar dugu bizi-kalitatea kontzeptu ezberdina dela talde demografikoentzat, espazioaren, denboraren eta bizi-zikloaren arabera. Zenbait ikerketak erakutsi dute osasuna eta familiaren sareak adinekoen bizi-kalitatearen dimentsiorik garrantzitsuenak direla, bai ikuspegi positibotik ikusita (hau da, osasun onak, famili harremanen sareak eta senideen laguntzak bizi-kalitatea hobetzen dute), bai ikuspegi negatibotik (osasun txarrak eta familiaren babes ezak pertsona hauen bizi-kalitatea kaltetzen dute). Faktore horiei egoera ekonomikoa, sare soziala eta aisialdiko eta astialdiko jarduerak erantsi behar zaizkie.

Beti egon dira mendeko pertsonak, eta adineko pertsonak beti izan dute egoera honetan egoteko arriskuan. Halere, gero eta gehiago alda-

³² Mantentze pobreziaren kontzeptuarekin esan nahi dugu ez dagoela baliabide ekonomiko nahikorik epe motzearan oinarritzko beharrezko aurre egiteko, bereziki elikadura, etxebizitza, arropa eta oinetako beharrezkoak. Pobreziari eta Gizarte Ezberdintasunei buruzko Inkestari buruzko informazio gehiago nahi izanez gero, irakurri memoria honetako "Pobrezia eta gizarte bazterketa" kapitulua.

rrikatzen da mendetasun egoerei erakundeek erantzun beharra, familiaren eremu pribatuaz gain. Azken horrek eremu publikoaren babesia izan behar du mendeko pertsonaren nahiz zaintzaileen bizi-kalitatea bermatzeko familian. Autonomia pertsonala sustatzeko eta mendetasun egoeran dauden pertsonen arretarako estatu legea abian jartzeak beharizan horri erantzun nahi dio.

Oro har, mendetasun egoeran dauden adineko pertsonen arretari³³ dagokionez, ondokoa egiaz-tatu da³⁴:

- Mendetasuna adinarekin gehitzen da. Hura pairatzeko arrisku nagusiak hauek dira: emakumea izatea, alarguna izatea eta diru-sarrera txikiak izatea.
- Eguneroko jarduerak egiteko beste pertsona baten laguntzaren beharra adineko pertsonen %12aren (mendetasun moderatua eta handia) eta %26aren (txikia barne sartzen badugu) artean dago.
- 75 urtetik gora, ia biztanleriaren erdiak eguneroko jarduera batzuk egiteko (oinarritakoak eta instrumentalak) arazoak dauzka, eta bostetatik batentzat arazo larriak dira. Mendetasuna eta laguntza beharra hasten diren batez besteko adina 72 urteak dira.
- Gizarte aldatetek etorkizunean zerbitzu formalen eskaera handiagoa izango dela erakusten dute, baina laguntza informala izango da datozen urteetan mendeko pertsonen laguntzeko eredu nagusia, nahiz eta gero eta txikiagoa izan.

INEK 2008an egindako Ezintasunari, Autonomia Pertsonalari eta Mendetasun-Egoereri buruzko Inkestak (EAME) erakusten du ezintasun motaren bat daukaten pertsonen tasa urte hartan gure erkidegoan mila pertsonako 84,5 zela, eta 65

urtetik gorakoentzat ratioa milako 266,5 zela. Adinekoen kolektiboaren barruan, noski, eragina adinarekin areagotzen da, 80 urtetik gorakoen artean ia %50era iristeraino (gizonen artean %40 eta emakumeen artean %54,4). Ezintasunak dituzten adineko pertsonarik gehienek mugikortasunaren inguruko eragozpenak dituzte (milatik 194,7k), etxe-ko lanak egiteko eragozpenak (milatik 171,1ek) eta beren burua zaintzeko eragozpenak (milatik 153,2k).

Egoera hauen aurrean, laguntza informala “gizarte babes ikusezina” deritzona da. Babes hau dohainekoa eta masiboa da, eta adineko pertsonen arreta emateko zerbitzuen sisteman berebiziko garrantzia dauka. Mendetasuna duten adineko pertsonen zaintzaile informala profila hau da: emakumeak (%83,6), askotan etxe-koandreak (%50), batez bestez 52,9 urte dituztenak. Adinekoak zaintzen dituzten emakumerik gehienek zeregina nagusia etxe-ko lanak egitea den arren (lan merkatutik kanpo daude), haietako askok eginkizun horiek eta ordaindutako lana uztertzen dituzte. Gehienetan, zaintzen duten pertsonaren emaztea edo alabak dira. Gainera, gehienek ez daukate prestakuntza berezirik egiten dituzten lanetarako, %75ak modu iraunkorrean eskaintzen du zerbitzua eta %47ak sei urtetik gora daramatza mendeko pertsona hori zaintzen.

Kezkagarria da, gainera, erakundeek laguntzei buruz iritzi negatiboa dutela zaintzaileek. Izan ere, zaintzaileek ikusten dute zaintza lanen ondorioz beren bizi-kalitateak okerrera egiten duela: prekaritasuna eta ziurgabetasuna areagotzen dira, jarduera profesionalaren garapenerako muga gehiago dauzkate, familiako beste kide batzuekiko harremanetan desgastea daukate, beren sare soziala murrizten da, eta beraien osasun fisiko eta

³³ Mendetasuna eguneroko bizitzako jarduerak modu autonomoan egiteko ezintasuna da: jan, jantzi, duxatu, etxea antolatu eta garbitu, eta abar. Adineko pertsona guztiak ez dira mendekoak, baina zahartzean autonomia galtzeko arriskua agertzen da.

³⁴ EUSKO JAURLARITZA (2005). Ekonomi azterlanak, 17.

emozionala txarragoa da. Sentimendu horiek mendetasun politiken eta administrazioen erronka berria argi eta garbi erakusten dute: “zaintzailea zaintzeko” erronka³⁵.

2.11. OSASUNA ETA OSASUN SISTEMA

Uste dugu interesgarria dela desgaitasunik gabeko bizi-itxaropena (DGBI) adierazleak eta osasun oneko bizi-itxaropena (OOBI) adierazleak goranzko joera izatea. Hain zuzen ere, *Osasun Sistema Nazionalea. Espainia 2010* txostenaren datuen arabera, Osasun eta Gizarte Politikako Ministerioak argitaratua, 2002 eta 2007. urteen artean DGBI adierazlea Espainiar estatuan 70,7 urtetatik 72,6 urtetara igo da, eta EAEn 72,8 urtetatik 73,9 urtetara. Bestalde, OOBI adierazlea Espainiar estatuan 55,1 urtetatik urtetara igaro da, eta EAEn 59,5 urtetatik 59,8 urtetara.

OOBlaren eta DGBlaren arteko ezberdintasuna da lehenengoan bizitzako urteak pertsonen beren osasun egoeraz duten pertzepzio subjektiboaren arabera zenbatzen direla bizi-urteak, eta ez ezintasunaren arabera. OOBlaren abantaila, DGBlaren aldean, da osasun egoeraren pertzepzioaz erabiltzen den informazioa antzekoa dela denboran zehar, hura neurtzeko erabiltzen den tresna denboran zehar egonkor mantendu baita.

Emakumeek tabakoaren aurrean duten jarre-
rak kezkatzen gaitu, dauzkagun azken datuek erakusten baitigute 2002 eta 2007. urteen artean tabakismoa murriztu dela baina murrizpen horren arrazoia dela gizonek gutxiago kontsumitzen dutela, emakumeen kontsumoa egonkortu baita. Eta bereziki kezagarria da tabakismoa emakume

gazteenen artean (16 eta 24 urte artean) gizon gazteenen artean baino handiagoa dela (%25,5 eta %22,9 hurrenez hurren).

Baliabideen eta laguntza-jardueraren gaietan, pozik ikusten dugu 100.000 biztanleko doktore eta psikiatra kopurua handiagoa dela Europako beste herrialde batzuetakoa baino, haginlarien kopurua 100.000 biztanle bakoitzeko gehitu dela, eta 100.000 biztanleko erizain eta emagin kopuruak etengabeko gehikuntza duela. Aitzitik, azken bi kasuetan ahaleginak egin beharra dagoela uste dugu, oraindik ere urruti baikaude gai honetan erreferentziakoak diren herrialdeen balioetatik (Danimarka, Luxenburgoko, Holanda, Islandia, Norvegia eta Suitza).

Gehikuntza horien ondorioz mediku kopurua 100 ohe bakoitzeko gehitu izana ere (bai sare publikoan bai sare pribatuan) positiboki baloratzen dugu.

Bestalde, esan behar dugu 2008. urtean osasun laguntzako aseguru pribatua kontratatatu zuen pertsona kopurua 369.017 izan zela, hau da, 2007. urtean baino %6,6 gehiago. Horrenbestez, EAEko biztanleriaren %17ak osasun aseguru pribatua dauka kontratatuta. Aseguru kolektiboak (enpresa batek edo beste kolektibo zehatz batzuek zuzenean beren langileen alde edo kolektibo horien alde egindakoak) aseguruaren gehien daukan taldea da (%45,8), norbanakoaren edo familiaren polizaren gainetik (%43,2) eta mutualitate publikoen gainetik (%11). Hain zuzen ere, norbanakoen edo familien aseguruetako eta mutualitate publikoetako baxak gorabehera, aseguruaren kopuru osoa %6,6 gehitu zen, aseguru kolektiboak zituzten pertsonen kopurua %28 gehitu zelako. EAE osorako, aseguruaren bakoitzeko urteko batez besteko prima 596 eurokoa izan zen; 2007. urtearen aldean %2,6 handiagoa.

³⁵ GIZARTERATUZ aldizkaria, 08. zk. 2010eko iraila. Eusko Jaurlaritza.

2.12. HIRIGINTZA ETA ETXEBIZITZA

EAEko higiezin-merkatuak 2009an izan zuen bilakaeraren ezaugarri bat da, Eusko Jaurlaritzaren Higiezin Eskaintzaren Inkestaren emaitzen arabera, etxebizitzaren eskaintzak %3ko batez besteko gehikuntza izan duela (%21,4 izan zen 2007-2008an). Bilakaera ezberdinak izan dira etxebizitza berri salgaietan (-%2,4), erabilitakoetan (%4,9), alokairurako etxebizitza libreetan (%65,8), babestutako etxebizitza salgaietan (-%7,6) eta alokairurako etxebizitza babestueta (-%0,6).

Nabarmendu behar dugun beste ezaugarri bat da 2008an alokairuko etxebizitzaren eskaintzan gertatu zen gehikuntza ikusgarria ez dela errepikatu 2009an. 2008ko %12,7 handia hazi da (ordurako %50,2 gehitu zen), baldintza horietan eskaintutako etxebizitza pribatuaren eta publikoaren (babestuaren) batura kontuan izanik. Halere, 2009ko amaieran eskaintzaren %12,3 baino ez zen. Gainera, alokairuko bost etxebizitzatik bat baino ez da pribatua.

Horren aurrean, etxebizitza beharra edo eskaera³⁶, dauzkagun azken datuen arabera (2008koak), %10,2 murriztu da (2007rako beste %10,7 jaitzi zen).

Prezioei dagokienez, etxebizitza libre salgaien (berrien nahiz erabilien) batez besteko prezioa %7 jaitzi da 2008ko batezbestekoaren aldean; aurreko urtean %2 jaitzi zen. Etxebizitza berriaren merkatuari dagokionez, murrizpena -%2,3 da, bigarren eskuko etxebizitzaren zatiak beherakada apur bat handiagoa izan duelako (-%8,7). Bestalde, babestutako etxebizitza berriaren batez besteko prezioa %6,6 igo da azken urtean (alokairu libreko batez besteko errenta, ordea, %9,7 jaitzi da). Bestetik, babestutako etxebizitzaren alokairuko batez besteko

errenta 219,8 euro da, aurreko urtean baino %6 gutxiago.

Datu horiek ikusita, ondorioztatzen da, Etxebizitzaren Euskal Behatokiak “*Etxebizitzaren prezioa EAEn. Ziklo luzeko analisia*”. txostenean azaltzen duenez, espantsio-aldi baten ondoren zikloa aldatzeko garaia iritsi dela. Etxebizitzak prezio altua izanagatik ere higiezin merkatuak absorbitzen zituen aroa bukatu egin da beraz.

Txostenak gogora ekartzen digu, bestalde, higiezin merkatuaren egoera hau ez dela berria baizik ere ziklikoki errepikatzen dela, bai gure erkidegoan, bai estatuan, bai nazioartean. 80ko hamarkadaren bigarren erdialdean antzeko fenomeno bat gertatu zen, prezioak izugarri gehitu baitziren. Tasak azken urteetakoak baino handiagoak izan ziren. Gero, prezioak asko jaitzi ziren, prezio garestiegi aurre egin ezinaren ondorioz eskaera murriztu zelako. Ziklo aldaketa honen ezaugarri berezia prozesu hau mundu mailan azkartu eta orokortu dela izan daiteke. Gainera, testuinguru finantza eta ekonomi krisi globala da. Krisia kanpotik dator (hipotekei lotuta dago), baina estatuko merkatuan hondamen handia sortzeko aukera paregabea aurkitu du.

Azalduko joeren ondorioz eta, ikusi dugunez, eraikuntza azken bi urteetan nabarmen murriztu den arren, saldu ez diren etxebizitza berrien stocka asko gehitu da 2005. urteaz geroztik. Beraz, Eusko Jaurlaritzako Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzaren estimazioaren arabera, 2009aren amaieran 21.000 etxebizitza inguru ziren. Galdera da eskaera berriro gehituko den, eskaintza berdindu ahal izateraino. Prezioen eboluzioa faktore garrantzitsua izango da, eta sektorearen suspertzea prezioek egokitzeko behar duten abiaduraren araberakoa izango da.

³⁶ Lehenengo etxebizitza eskuratzeko eskaera da, baina etxebizitza aldatzeko eskaera ere erori da (%-3), 2003. urteaz geroztik lehenbiziko aldiz.

Oso kezagarria da prezio garestiek eta erraz eskuratzen diren kredituek familien zorpetze mailak handitzen lagundu dutela. Langabeziaren gehikuntza kontuan izaten badugu, horrek guztiak ongizate eza eta pobrezia arriskua gehitu ditzake.

Eusko Jaurlaritzak 2008ko “Pobreziaren eta Gizarte Ezberdintasunen Inkestan” nabarmentzen du familiek etxebizitzaren kostuari aurre egiteko egin behar duten ahalegin garbiak arrisku goreneko lekuan jartzen dituela pobrezia eta prekaritasunak gehien kaltetutako kolektiboak. Etxebizitzaren gastuak diru-sarrera guztietan hartzen duen lekua gero eta handiagoa da, ongizate mailak behera egin ahala, etxebizitzaren edukitze erregimena edozein izanik ere. Ahalegin tasa batez bestez %13,4 da ongizate egoera duten familientzat. Ongizate ezaren arriskua duten familietan, ordea, %22,2 da, eta mantentze dimentsioan pobrezia arriskuan dauden familietan % 33,4 da.

Gainera, arazoa larritasun gorenera iristen da arrisku egoeran dauden eta etxebizitza alokatzen duten familietan edo etxebizitza jabetzan baina guztiz ordainduta ez daukaten familietan. Ongizate ezaren arriskua duten familietan, batez besteko ahaleginaren tasa %40tik gorakoa da (%40,3koa alokairuaren kasuan eta %42,2 ordaindu gabeko jabetzaren kasuan). Baina maila hori %50era iristen da (edo gainditzen du) pobrezia arriskua duten familietan (%57,6 eta %47,7 hurrenez hurren).

2.13. POBREZIA ETA GIZARTE BAZTERKETA

Europar Batasunean, 85 milioi herritar (guztien %17) 2008an pobrezia arriskuko egoeran zeuden. Haietako %8a, lana eduki arren, egoera horretan zeuden. Gai honi buruz 2009an egin zen Eurobarometro monografikoaren arabera, europarrek po-

brezia ulertzeko modu ezberdinak dauzkate: haien ia laurden batentzat (%24) jendea pobrea da beraien baliabideak urriak direlako eta horregatik ezin dutelako bizi diren gizartean modu egokian parte hartu. %22aren ustez, pobrezia bizitzeko oinarriko ondasunak erosteko ezintasuna da. %21aren iritziz, berriz, pobrezia karitatearen mende edo sorospen publikoen mende bizitzea da. Gutxiengo garrantzitsu samar batek (%18ak) uste du jendea pobrea dela pobreziaren atarizat jotzen direnak baino baliabide gutxiago dituen hilean. Gainera, %84ak uste du pobrezia bere herrian azken hiru urteetan gehitu egin dela; haien artean, erdiak baino gehiagok uste du pobrezia “asko” gehitu dela.

Jenderik gehienak uste du aurreko hazkunde ekonomikoko urteek ez dituztela herrialde aberastetako herritarren errenta ezberdintasunak leundu eta pobrezia tasak ere ez direla murriztu. Aitzitik, ezberdintasunak eta pobrezia gehitu egin dira, apur bat baino ez bada, kasurik gehienetan faktore demografikoak, ekonomikoak eta batez ere politikoak direla medio. ELGAK orain dela gutxi egindako txosten baten ondorioa ere horixe da. Txosten horrek azaltzen du eragile politiko eta sozialek joera hauetan eragiteko gaitasuna daukatala, birbanaketako politikak indartuz, selektiboagoak izan daitezkeen, eta batez ere herri-tarrei lan merkatuan sartzen lagunduz.

“*Growing unequal? Income distribution and poverty in OECD countries*” txostenak (2008) azaltzen duenez, 70eko hamarkadatik aurrera diru-sarreretan ezberdintasunak areagotu ziren. Horrek ELGAKo herrialderik gehienetan eragina izan du. Orain dela gutxi ezberdintasunak Kanda eta Alemanian areagotu dira, besteak beste, baina beste herrialde batzuetan gutxitu dira (adibidez Mexikon, Grezian eta Erresuma Batuan). Azterlan honek gainera erakusten du gizarte kolektibo batzuk hobeto moldatu direla beste batzuk baino: 55 eta 75 urte arteko pertsonen diru-sa-

rrerak gehiago gehitu dira azken 20 urteetan, eta erretiratuen pobrezia oso azkar murriztu da herrialde askotan. Umeen pobrezia, aldiz, areagotu egin da eta biztanleria orokorraren batez besteko pobrezia-aren gainetik dago. Horrek orain jasotzen duena baino arreta publiko handiagoa merezi du.

Geure 2008ko Memoria Sozioekonomikoan azaldu genuen gure erkidegoko PGEIaren urte hartako datuen irakurketak (gure erkidegoan pobrezia-ko eta ongizate ezeko mailak dimentsio guztietan nabarmen jaitsi direla erakusten duenak) zenbait galdera egin arazten dizkigula gaur egungo testuinguruan, adibidez, datu horiek zein neurritan ote datozen bat gizarte erakundeek arazo honen eboluzioaz daukaten pertzepzioarekin eta gizarte prestazioen eskaeran dagoen gehikuntzarekin.

Geure buruari galdetu behar diogu, bizi dugun krisialdi honetan, zein neurritan jarraitu ahalko dugu azken urteetan ongizaterantz egin dugun bidean aurrera egiten. Zehazki, funtsezkoa da pentsatzea langabeziaren aurkako borrokarako, errentak bermatzeko eta gizarteratzeko sistemek zein neurritan xurgatuko duten krisiaren eragina, euskal gizarteak lortutako ongizate mailan atzerapen garrantzitsurik egin gabe.

Europar Batzordearen “Europa 2020” Estrategiak ekonomi, gizarte eta lurralde kohesioa bermatzearen garrantzia azpimarratzen du, pobrezia eta gizarte bazterketa pairatzen dituzten pertsonen funtsezko eskubideak aitortuz, duintasunez bizitzea eta gizartean aktiboki parte hartzea bideratuz. Pobrezia-aren eta bazterketaren aurkako borrokan taldearen eta norbanakoaren erantzukizuna sustatze aldera, eta errentei egokitutako babesa eta osasun arretarako sarbidea bermatze aldera, batzordeak 2010. urtea “Pobrezia-aren eta Gizarte Bazterketaren aurkako Europako Urte” izendatu du, gaur egungo krisialdiak dauzkan joerak ikusita.

2.14. GIZARTE BABESA

EAEn, gizarte zerbitzuetan 2008. urtean egingandako gastua 1.861 milioi eurotara iritsi zen, aurreko urtean baino %15 gehiago, EUSTATen azken datuen arabera. Gastu hori gure erkidegoaren urte horretako BPGaren %2,7 da, eta biztanle bakoitzeko 860 euroko gastua batez bestez, 2007an baino %13,9 gehiago alegia. Administrazio publiko-aren ahalegina 1.347 milioi eurokoa izan zen, osotasunaren %72. Sektore pribatuak gainerakoa (%28) jarri zuen. Gastatu ziren lau eurotatik bat erabiltzaileen kuoten bidez eta beste salmenta batzuen bidez finantzatu zen.

Sektoreko enpleguari dagokionez, 2008an gizarte zerbitzuetan 480 lanpostu garbi sortu ziren, zuzenean 24.683 pertsonari lana emanez (okupatu- en %2,6); haien %70a emakumeak ziren. Gainera, boluntarioak (musu truk lan egiten dutenak) urte hartan 18.958 lagun izan ziren. Haien esfortzua erabateko dedikazioko 1.762 lanposturen adinekoa izan zen.

Gizarte zerbitzuen aniztasunean, biztanleriari oro har eta adinekoei bideratutako zerbitzuak dira baliabide gehien bideratzen zaizkienak, bien artean gastuaren %68 hartzen baitute. Biztanleriari oro har bideratutako baliabideen artean familientzako transferentziak nabarmendu behar ditugu, zehazki Oinarrizko Errentako programak (203 milioi euro, aurreko urtean baino %17 gehiago) eta Gizarte Larrialdiko Laguntzak (45 milioi, %9).

Adinekoei dagokienez, haiei ematen zaien arreta batez ere prestazio hauek dira: egoitza zerbitzuak, laguntzako eguneko zentroak, etxez etxeko laguntza zerbitzuak eta telelaguntza. 2008an 18.108 egoitza plazako eskaintza zegoen. Hau da, 65 urtetik gorako 100 pertsonako 4,4 plaza bete ziren. Administrazio publikoak plaza hauen %34a titulartasun publikoko zentroetatik eskaini zuen eta beste %30 erakunde pribatuekin itundu zuen.

Arartekoaren azterlan berri batean³⁷ berariaz aztertzen da oinarrizko gizarte zerbitzuen egoera, azken hamarkadako gizarte, lege eta demografi aldaketei zein neurritan egokitu zaien ikusteko. Txostenaren emaitzak ikusita, Arartekoak ondorioztatu du zerbitzu horiek ondo funtzionatzen dutela eta gai direla biztanleriari portzentaje garrantzitsu bati arreta emateko, Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistemarako sarbide funtzioa betez. Gainera, sare hau gero eta erabiliagoa, ezagunagoa eta onartuagoa da herritarren artean. Sare honetan sartzen diren pertsonak gero eta balorazio positiboagoa egiten dute hartaz.

Gastuari dagokionez, 2007ko datuak erabiliz, txostenak erakusten du gehikuntza handia izan arren oinarrizko gizarte zerbitzuen gastua gizarte zerbitzu orokorren gastua baino gutxiago gehitu dela: 1995ean oinarrizko gizarte zerbitzuak gizarte zerbitzuen gastu osoaren %5,1 ziren, baina 2007an portzentaje hori %3,3raino jaitsi zen.

Gainera, ikerlan honek atzeman du dispositibo honek presiopean jarduten duela eta atsekabea

sortzen duela, azken urteetan langileek lan gehiegi daukatelako. Sektoreko profesionalak azaldu dute berehalako eskaerari bakarrik erantzuten diotela. Ezin dute egoera pertsonal eta familiar bakoitzaren banakako jarraipena egin. Kasurik gehienetan ezinbestekoa den izapidetzea baino ez dute egiten³⁸. Egoera honek hiru elementu nagusi ditu, bereziki kezkarriak: esleitutako funtzioak eta dauden baliabideak ez datoz bat, ez dago esku hartzeko eredu komunik, eta ez dago hobetzeko eta garatzeko lidergo argirik.

Oso kezkarriak dira diagnostiko honek dakartzan ondorioak, batez ere testuingurua kontuan izaten badugu: aurrekontuak murrizten ari dira eta herritarrek gero eta babes gehiago eskatzen dute. Uste dugu erakundeek dauzkaten baliabide guztiak erabili behar dituztela oinarrizko gizarte zerbitzuek beren eginkizunak berme hobekoekin bete ditzaten, ongizate estatuak beharrian egoeretan eskaintzen dituen bermeak eskuratu ahal ditzaten herritarrek.

³⁷ "EAEko Oinarrizko Gizarte Zerbitzuen egoera". ARARTEKOAREN txosten berezia Eusko Legebiltzarrarentzat. 2010.

³⁸ Burokratizazio prozesu hau, Arartekoak 1999ko txosten batean atzeman zuena, ez da eten. Oinarrizko gizarte unitaterik gehienetan gero eta nabariagoak dira banakako esku hartzea egiten ahal izateko eragozpenak.